

REVUE
CÍRKEVNÍHO PRÁVA
CHURCH LAW REVIEW

31

2/05

REVUE CÍRKEVNÍHO PRÁVA. Vydává Společnost pro církevní právo. Vychází třikrát ročně. Adresa redakce: Husova ul. 8, 110 00 Praha 1; e-mail: SPCP@prf.cuni.cz; <http://spcp.prf.cuni.cz>. Šéfredaktor: Jiří Rajmund Tretera. Výkonný redaktor: Štěpán Hůlka. Redakční rada: Záboj Horák, Pavel Landa, Stanislav Příbyl, Stanislav Pšenička. Grafická úprava obálky: Ing. arch. Josef Hyzler. Sazba: RNDr. Marcela Braunová. Tisk: JPM Tisk, Na Popelce 7, 150 00 Praha 5. Administrace: Jana Nosková. Distribuce: Andrej Urban a Jana Nosková. ISSN 1211-1635, reg. č. MK ČR E 7429. Toto číslo bylo odevzdáno k tisku dne 31. 7. 2005.

*Toto číslo Revue církevního práva vyšlo za finanční podpory
Konference katolických biskupů Spojených států amerických
a Ministerstva kultury České republiky.*

*This issue of Church Law Review was sponsored
by the United States Conference of Catholic Bishops
and the Ministry of Culture of the Czech Republic.*

Finanční podporu Společnosti pro církevní právo
na její ediční činnost směřujte laskavě na běžný účet
u České spořitelny, a. s., 111 21 Praha 1, Na Perštýně 1, číslo:

1939518309/0800

OBSAH

J. D u d a: Spoločný život farára a kaplánov podľa c. 550, § 2 CIC/1983 ...	107
L. M a t u l o v á: Niektoré aspekty Kalvínova pojetí štátu a cirkve	121
POZNÁMKY A DISKUSE	
D. N ě m e c: Ke skutečnému obsahu listu Kongregace pro nauku víry „de delictis gravioribus“	144
J. C z e r n i n: Kritická poznámka k vládnímu návrhu novely zákona č. 3/2002 Sb., o svobodě náboženského vyznání a postavení církví a náboženských společností	146
DOKUMENTY	
Návrh zmluvy medzi Slovenskou republikou a Svätou stolicou o práve uplatňovať výhrady vo svedomí	149
Dohoda o účasti osob vykonávajících duchovenskou službu na systéme poskytování posttraumatické intervenční péče příslušníků Policie ČR	153
Smlouva mezi Spolkovou republikou Německo a Ústřední radou židů v Německu – veřejnoprávní korporací	157
ANOTACE A RECENZE	
L'année canonique, Tome XLV, 2003 (Š. Hůlka)	162
G. Robbers (ed.), State and Church in the European Union (Š. Hůlka/ J.R. Tretera)	164
INFORMACE	
Knihovna Orientálního ústavu Akademie věd ČR (B. Ostřanský)	166
DNES VÁM PŘEDSTAVUJEME	
Rakouská společnost pro církevní právo (Z. Horák)	168
ZE SPOLEČNOSTI PRO CÍRKEVNÍ PRÁVO	170
KRÁTKÉ ZPRÁVY	174
NAŠE AKVIZICE	182
Z PŘIPRAVOVANÉHO SLOVNÍKU CÍRKEVNÍHO PRÁVA	192

CONTENTS

J. Duda: Common Life of a Pastor (Parish Priest) and Chaplains according to Canon 550, § 2 CIC/1983	107
L. Matulová: Some Aspects of Calvin's Concept of State and Law ...	121
REMARKS AND DISCUSSION	
D. Němec: On the Actual Contents of the Letter from the Congregation for the Doctrine of the Faith „de delictis gravioribus“	144
J. Czernin: A Critical Remark on the Government's Draft Amendment to Act No. 3/2002 Coll. on Freedom of Religion and Status of Churches and Religious Societies	146
DOCUMENTS	
Draft Treaty between the Slovak Republic and the Holy See on the Right to Exercise an Objection of Conscience	149
Agreement on the Participation of Persons Conducting Spiritual Services in the System of Provision of Post-traumatic Interventional Care for Officers of the Police of the Czech Republic ..	153
Treaty between the Federal Republic of Germany and the Central Council of Jews in Germany (a public law corporation)	157
ABSTRACTS AND RECENSIONS	
L'année canonique, Tome XLV, 2003 (Š. Hůlka)	162
G. Robbers (ed.), State and Church in the European Union (Š. Hůlka/ J.R. Tretera)	164
INFORMATION	
Library of the Oriental Institute of the Academy of Sciences of the Czech Republic (B. Ostřanský)	166
PRESENTED TO YOU TODAY	
Austrian Church Law Society (Z. Horák)	168
FROM THE CHURCH LAW SOCIETY	170
BRIEF NEWS	174
OUR ACQUISITIONS	182
FROM THE DRAFT OF THE DICTIONARY OF CHURCH LAW	192

INHALT

J. Duda: Das gemeinsame Leben des Pfarrers und der Kapläne gemäß K. 550, § 2 CIC/1983	107
L. Matulová: Einige Aspekte der Auffassung von Calvin über die Staat-Kirche Beziehung	121
DISKUSSION	
D. Němec: Zum tatsächlichen Inhalt des Schreibens der Kongregation für die Glaubenslehre „de delictis gravioribus“	144
J. Czernin: Kritische Anmerkung zur Regierungsvorlage – Novelle des Gesetzes Nr. 3/2002 Sb., über die Religionsfreiheit und die Stellung der Kirchen und Religionsgesellschaften	146
DOKUMENTE	
Entwurf des Abkommens zwischen der Slowakischen Republik und dem Heiligen Stuhl über die Anwendung des Gewissensvorbehalts	149
Das Übereinkommen hinsichtlich der Teilnahme der Geistlichen am System der posttraumatischen Interventionspflege der Angehörigen der tschechischen Polizei	153
Vertrag zwischen der Bundesrepublik Deutschland und dem Zentralrat der Juden in Deutschland – Körperschaft des öffentlichen Rechts	157
ABSTRAKTA UND REZENSIONEN	
L'année canonique, Tome XLV, 2003 (Š. Hůlka)	162
G. Robbers (ed.), State and Church in the European Union (Š. Hůlka/ J.R. Tretera)	154
INFORMACE	
Bibliothek des Orientalischen Institutes der tschechischen Akademie der Wissenschaften (B. Ostránský)	166
HEUTE STELLEN WIR IHNEN VOR	
Österreichische Gesellschaft für Kirchenrecht (Z. Horák)	168
AUS DER GESELLSCHAFT FÜR KIRCHENRECHT	170
KURZE NACHRICHTEN	174
UNSERE AKQUISITIONEN	182
AUS DEM VORZUBEREITENDEN LEXIKON DES KIRCHENRECHTS....	192

INDICE

J. Duda: La vita comune del parroco e dei vicari parrocchiali secondo can. 550, § 2, CIC/1983	107
L. Matulová: Alcuni aspetti della nozione dello Stato e della Chiesa secondo G. Calvino	121
APPUNTI E DISCUSSIONE	
D. Němec: Al vero contenuto della lettera della Congregazione per la Dottrina della Fede „de delictis gravioribus“	144
J. Czernin: Un appunto critico sul progetto del Governo alle modifiche della legge n. 3/2002 Coll. sulla libertà di confessione religiosa a sullo stato delle Chiese ed Enti religiosi	146
DOCUMENTI	
Il progetto-accordo fra la Repubblica Slovacca e la Santa Sede sul diritto a realizzare l'obiezione di coscienza	149
L'Accordo sulla partecipazione delle persone addette all'assistenza spirituale nel sistema dell'assistenza d'intervento posttraumatica degli membri di Polizia dello Stato	153
L'accordo fra la Rep. Federativa Tedesca e il Consiglio generale degli Ebrei in Germania – la corporazione di diritto pubblico	157
ANNOTAZIONI E RECENSIONI	
L'année canonique, Tome XLV, 2003 (Š. Hůlka)	162
G. Robbers (ed.), State and Church in the European Union (Š. Hůlka/ J.R. Tretera)	164
INFORMAZIONI	
La Biblioteca dell'Istituto Orientale della Accademia delle Scienze della Rep. Ceca (B. Ostřanský)	166
OGGI VI PRESENTIAMO	
La Società austriaca del diritto ecclesiastico (Z. Horák)	168
DALLA SOCIETÀ PER IL DIRITTO DELLE CHIESE	170
LE NOTIZIE CORTE	174
LE NOSE ACQUISIZIONI	182
DAL NASCENTE DIZIONARIO DEL DIRITTO CANONICO	192

Spoločný život farára a kaplánov podľa c. 550, § 2 CIC/1983

Ján Duda

Krátky náučný exkurz k téme farárov

Obdobie po Druhom vatikánskom koncile

Po Druhom vatikánskom koncile v oficiálnych dokumentoch Cirkvi (určitou výnimkou je Kódex kánonického práva, ale k tomu sa ešte vrátíme) *čoraz menej sa hovorí o farároch a ešte menej o kaplánoch a uprednostňuje sa téma „kňazov“* bez ich bližšej špecifikácie alebo pojem pastieri, ktorým prináleží cura animarum.¹ Nechcem v tejto chvíli hľadať hlbšie dôvody tejto skutočnosti a myslím si, že tu nie je na to ani časový priestor. Dovolím si len vysloviť dôsledok tejto skutočnosti, ktorou je, podľa môjho názoru, nedostatok rozvíjania teológie farára, aj keď farár nie je inštitúciou, ktorá vznikla z Božieho ustanovenia, ale iba inštitúciou cirkevného ustanovenia.

Podľa môjho názoru na Druhom vatikánskom koncile a po ňom *nastúpili v Cirkvi nové veľké témy* (biskupi, všeobecné a hierarchické kňazstvo, laici a nové skutočnosti, ktoré narušili pevné postavenie farára určené Tridentským koncilom, ktoré trvalo až do Druhého vatikánskeho koncilu, akými sú globalizácia, migrácia obyvateľstva, urbanizácia a vyľudňovanie vidieka, industrializácia a s ňou súvisiaci fenomén pracovných pobytov mimo farnosti, akými sú

¹ Aby som uviedol niektoré konkrétne príklady. Napr. Apoštolský list Jána Pavla II. k roku Eucharistie *Mane nobiscum Domine* (7. 10. 2004) je adresovaný biskupom, kňazom a veriacim. Pojem „farár“ alebo „kaplán“ v liste nebol použitý ani raz. Bol použitý výraz, ale aj to veľmi zriedka, „duchovný pastier“ (napr. s. 18), „farské spoločenstvá“ (napr. s. 19) a „kresťanské spoločenstvá“ – JÁN PAVOL II., Apošt. list *Mane nobiscum Domine* (7. 10. 2004), SSV Trnava 2004. Iný príklad: V roku 1996 Libreria Editrice Vaticana vydala knihu Jána Pavla II. pri príležitosti jeho 50. výročia kňazskej vysviacky pod názvom „Dar a tajomstvo“. Kniha vyšla i v slovenskom preklade vo vydavateľstve Nové mesto v roku 1997. V tejto knihe nikde nenájdete tému, v ktorej by sa Ján Pavol II. zameril na poslanie farára. Tieto ukážky však nemajú zámer navodiť dojem, že sa „farár“ a „kaplán“ v oficiálnej cirkevnej spisbe nenachádzajú vôbec. Rovnako by sme našli zmienku o farároch v Dekréte o službe biskupov *Christus Dominus* 30 (tu sa osobitným spôsobom vyzdvihuje pôsobenie farára vo farnosti) a v dekrétach *Presbyterorum Ordinis* a *Opatam Totius*, ale aj v iných pokoncilových dokumentoch Magistéria.

týždňovky alebo iné pracovné časové turnusy, alebo dokonca sťahovanie sa za prácou. Tieto skutočnosti narušili viaceré tradičné i pevné inštitúcie a niektoré i Božieho ustanovenia, akými sú manželstvo a rodina, identita služobného kňazstva a pod.). Nastúpili aj nové formy pastorácie, medzi ktoré patrí aj vznik personálnych farností a personálnych kňazov majúcich *cura animarum*.²

Disciplinárne predpisy Tridentského koncilu

Pre hlbšie myšlienky o farároch nám treba siahnuť napr. po dokumentoch Tridentského koncilu a nemusíme sa obávať, že sú príliš takmer pol tisícročia staré, pretože ak ich čítame, neubránime sa pocitu, že sú v rôznych oblastiach aj dnes ešte aktuálne. Dovolím si citovať jednu vetu z 24. sesie, kán. 18 a dve vetu z 11. sesie, kán. 6:

„Veľmi prospieva dobrú nesmrteľných duší, ak ich spravujú farári, ktorí sú schopní a čestní (sess. XXIV, can. 18). Iní však pre svoj škandalózny život skôr rúcajú ako budujú. Preto biskupi tým, ktorým chýba vzdelanie alebo spôsobilosť viesť farnosť, ale vyznačujú sa čestným životom, môžu dať koadjutorov alebo dočasných farských vikárov, prideliac im dobrá pre slušné živobytie (sess. XI, can. 6)“.³

V uvedenom citáte sa stretávame s tým, aké vlastnosti pre dobro duší má vlastniť farár, ako i dôvodmi, pre ktoré môže biskup dať farárovi kaplána ako pomocníka (koadjútora) alebo ako vikára (zástupcu).

*Z nariadenia Tridentského koncilu bol vydaný Katechizmus pre farárov, ktorý je v istom zmysle náučným, ale aj disciplinárnym manuálom farára.*⁴ Treba

² Tieto problémy jasne opisuje G. GILSON v knihe *Diecézný kňaz v pastoračnej službe*, Spišské Podhradie 2000, ale podobné problémy spomínajú aj iní diecézni biskupi, medzi inými kardinál Tarcisio Bertone, arcibiskup Janova vo svojich príhovoroch kňazom.

³ *Conciliarum oecumenicorum decreta*, Bologna 1991, s. 770. Uvádzam aj latinské znenie textu: „Expediit maxime animarum salutí, a dignis atque idoneis parochis gubernari (sess. XXIV, can. 18). Alii propter eorum vitae turpitudinem potius desuunt quam aedificant; episcopi eisdem illiteratis et imperitis, si alias honestate vitae sint coadiutores aut vicarios pro tempore deputare partemque fructuum eisdem pro sufficienti assignare vel aliter providere possint (sess. XXI, can. 6)“.

⁴ *Catechismo Tridentino ad uso dei parroci* (trad. italiana), Siena 1981. Prvé vydanie vyšlo z nariadenia pápeža Pia V. v Ríme v roku 1566 v latinčine. V roku 1583 (Gregor XIII.) vyšlo druhé vydanie katechizmu a za Klementa XIII. V roku 1761 tretie vydanie. Potom nasledovali ďalšie vydania. Lev XIII. Ho nazýva „zlatou knihou“ a Pius X. pripomína kľeru povinnosť si touto vzácnou knihou poslážiť v pastorácii. Tridentský katechizmus pre farárov je rozdelený na 4 časti. Prvú časť tvorí Vyznanie viery, druhú časť Sviatosť, tretiu časť Dekalóg a štvrtú časť Modlitba, kde sa vysvetľuje modlitba Pána (Otčenáš). Názov „farár“ sa v katechizme opakuje veľmi často, napr. „farár nesmie zabudnúť pripomínať svojim duchovným deťom...“; „farár nech vysvetľuje...“ „farár nech vyučuje...“.

však povedať, že inštitúcia farára v minulosti bola úzko spätá s inštitúciou benefícií. Ustanovenie farára bolo podmienené existenciou benefícia, ktoré zaručovalo jeho živobytie. To isté platí aj o inštitúcii kaplána.⁵ Donedávna mal farár pevné postavenie nielen v štruktúrach Cirkvi, ale požíval dôveru aj občianskej spoločnosti a mal na jej život niekedy výrazný vplyv. Tento vplyv výstižne opisuje napr. nositeľ Nobelovej ceny za literatúru a presvedčený katolík Francúz Francois Mauriace v poviedke z roku 1923, pod názvom *Bozk malomocnému*, ktorý dokonca kombinoval a dával dohromady manželstvá, ba dokonca vedel v manželskom zväzku spojiť i nespojitelné (prípád manželstva Noemi a Jeana).⁶

Má inštitúcia farára ešte budúcnosť?

Avšak ani v súčasnosti netreba vidieť budúcnosť tradičnej a starobylej inštitúcie farára v čiernych farbách, hoci treba priznať sa často uprednostňujú iné formy pastorácie, ako napr. personálna pastorácia mládeže, rodín, hnutí a podobne, ktoré sú podľa názoru niektorých biskupov, kňazov i laikov, viac moderné a viac účinné formy pastorácie. Nádejne a v prospech farnosti a farárov zazneli *slová Svätého Otca Jána Pavla II., ktoré povedal členom Konferencie biskupov Slovenska dňa 1. júla 1995 v Šaštíne:*

„Ohlasovanie evanjelia má svoje ťažisko v miestnej cirkvi a vo farnosti. Preto treba aj vo vašej krajine vynaložiť všetko úsilie na to, aby starobylá a dôstojná inštitúcia, akou farnosť je, bola podnietená k rozhodujúcej obnove“.⁷

⁵ Napr. moja súčasná markušovská farnosť je starobyťou farnosťou s kaplánskym miestom z toho dôvodu, že gróf Mikuláš Máriássy v roku 1486 pristavil k markušovskému kostolu kaplnku Kozmu a Damiána, ktorá je dnes severnou bočnou loďou kostola, a jej správcovi určil benefícium osady Lieskovany, čím vlastne umožnil v Markušovciach zriadiť kaplánske miesto. Dodnes sa severná bočná loď markušovského kostola nazýva Lieskovanskou.

⁶ Porov. F. MAURICE, *Bozk malomocnému*, Slovenský spisovateľ, Bratislava 1969, s. 210: „Farár vie, vďaka Bohu, rozprávať aj sám, vie nepretržite kázať. Hoci je guľatý a nízky, nieto v ňom za necht žoviálnosti. Aj keď je tučný, preráža vnútorná prísnosť. Deputátnici ho málo chápu, ale je celkom obľúbený v miestečku, kde viacero duší pod jeho vedením postupuje do výšok i do šírky v duchovnom živote. Je sama láskavosť, samá skrúšenosť, ale jeho ohybná vôľa sa nikdy nepodlomí. Od nedeľného bálu odradí najkrajšie dievčatá a pokrytecky sa stavia na odpor ľubostným podujatiam mládencov; vôbec sa nevie o tom, že manželku správcu pošty zachránil na pokraji cudzoložstva. A takisto on rozhodol, že nie je dobré, aby Jean Péloueyre žil sám; tomu duchovnému pastierovi ide najmä o to, aby jedného dňa Péloueyrovie dom nepremenil sa na dom Cazenavovcov; aby sa vlk neskryl v košiari“.

⁷ *Pápež Ján Pavol II. na Slovensku (30. 6.–3. 7. 1995): Príhovory a homílie*, Nové mesto, Bratislava 1995, s. 46.

Napriek týmto slovám, podľa môjho názoru, spomínaný pokoncilový trend pokračuje v línii, ako som ho naznačil vyššie. Dokazuje to aj napr. skutočnosť, že v roku 2002 vydala Kongregácia pre klérus inštrukciu pod názvom „Kňaz, pastier a vodca farskej komunity“, avšak toho kňaza v nadpise nenazvala farárom.⁸

Teologicko-kánonické ponímanie farára a kaplána

Kódex kánonického práva z roku 1917 (CIC/1917)

CIC/1917 sa zaoberá témou farára v kánonoch 451–470⁹ a témou kaplána v kánonoch 471–478.¹⁰ *Definícia farára je iba praktická a nemá podľa môjho názoru hlbší teologický základ*: farárom je kňaz alebo morálna osoba, ktorej prináleží starať sa o duše farnosti pod autoritou miestneho ordinára (kán. 451, § 1 CIC/1917). Z práva boli postavení na roveň farárovi kvázifarár (mal na starosti komunitu veriacich v misijných územiach); kaplán, ktorý nadobudol vo výnimočných prípadoch vo farnosti právomoc starať sa o duše (to bol napr. kaplán ekonóm, ktorý spravoval farnosť počas sede vacante); a napokon vo-jenský duchovný (kán. 451, § 2 CIC/1917).¹¹

Čo sa týka kaplánov, CIC/1917 pozná viacero typov:

- a) *vicarius actualis* nazývaný tiež *vicarius curatus* (bol to kňaz, ktorý sa o farnosť staral v prípade, ak bola starosť o duše zverená morálnej osobe – kláštora, kapitule kanonikov, atď);
- b) *vicarius oeconomus* (bol to kaplán ustanovený biskupom, ktorý v mene biskupa sa o farnosť staral potom, ako nastalo sede vacante);
- c) *vicarius substitutus* (kňaz, ktorý sa staral o farnosť v čase, keď bol farár na dovolenke alebo pre iné legitímne dôvody vzdialený z farnosti viac ako týždeň);
- d) *vicarius adiutor* (kaplán, ktorý pomáhal farárovi, ak bol chorý alebo starý a už si nemohol plne a niekedy už vôbec nemohol vykonávať svoje farárske povinnosti);
- e) *vicarius cooperator* (bol to kaplán, ktorý pomáhal zdravému a fungujúcemu farárovi, lebo pomoc potreboval z dôvodov teritoriálnej rozľahlosti farnosti alebo množstva veriacich).

⁸ CONGREGAZIONE PER IL CLERO, Ins. *Il presbitero, pastore e guida della comunità parrocchiale* (4. 8. 2002), Libreria editrice Vaticana 2002.

⁹ CIC 1917, Lib. II (De Personis), pars I (De Clericis), caput IX (De Parochis).

¹⁰ CIC 1917, Lib. II (De Personis), pars I (De Clericis), caput X (De vicariis paroeccialibus).

¹¹ Porov. I. SIPOS, *Enchiridion Iuris Canonici*, Pécs 1940, s. 311.

Dve poznámky ku kódexu 1917:

Po prvé. Kán. 476, § 3 stanovoval, že *kaplána kooperátora (jedného alebo viacerých podľa potreby) menoval dekrétom miestny ordinár potom, ako si vypočul k tomu stanovisko príslušného farára*. V 20 rokoch minulého storočia sa však v Chorvátsku v Záhrebskej arcidiecéze zaužívala prax, že miestny ordinár menoval kaplánov bez toho, aby sa opýtal na mienku farára. Vznikol z toho spor, ktorý sa dostal až na Kongregáciu koncilu v Ríme, ktorá dňa 13. 11. 1920 rozhodla takto: „*Standum ergo dispositioni Codicis*“.¹²

Po druhé. Ako sme mohli postrehnúť, *CIC/1917 vôbec nepoznal inštitúciu správcu farnosti*. Inštitúcia správcu farnosti bola zavedená až novým kódexom v roku 1983. Napriek tomu sa tento pojem používal aj pred rokom 1983 iba na územiach bývalého Uhorska (teda aj na Slovensku). Totiž *vicarius oeconomus*, čiže kaplán, ktorý spravoval farnosť počas *sede vacante* sa v Uhorsku nazýval *administrator*¹³ (alebo v skratke *adstor*, čo nachádzame vo farských matrikách). Aby som sa vyslovil jasne: do roku 1983, kto spravoval farnosť ako administrátor, bol vlastne kaplánom.

Kódex kánonického práva 1983 (CIC/1983)

V roku 1997 vyšla v Libreria editrice Vaticana kniha pod názvom *La parrocchia*.¹⁴ Ide o celkovú štúdiu o živote a inštitúciách vo farnosti, ktorú napísali viacerí poprední svetoví cirkevní právnici (Stickler, Arrieta, Gauthier, Marcuzzi, Cocopalmerio, Daneels, Longhitano, Grocholewski, De Paolis, Fürst, Berlingo). Štúdia kardinála Grocholewského existuje aj v slovenskom preklade pod názvom *Procedúra pri prekladaní a odvolávaní farárov* a vyšla vo vydavateľstve Serafin v roku 1999.

a) Farár

Nový kódex dal definícii farára hlboký biblický a teologický rozmer, keď definoval farára ako „*vlastného pastiera farskej komunity veriacich, ktorú spravuje sub auctoritate episcopi dioecesani*“ (porov. kán. 519). Zákonodarca vybral a aplikoval na farára biblický obraz Krista ako dobrého pastiera (Jn 10,1–18), čo teologický znamená, že farár vždy má čerpať teologickú reflexiu svojho povolania a vykonávania pastoračnej služby z obrazu Krista dobrého pastiera,

¹² Porov. I. SIPOS, *Enchiridion Iuris Canonici*, Pécs 1940, s. 327.

¹³ „(Vicarius oeconomus) in Hungaria appellabatur huiusque administrator“ – I. SIPOS, *Enchiridion Iuris Canonici*, Pécs 1940, s. 325.

¹⁴ KOLEKTÍV AUTOROV, *La parrocchia* (studi giuridici 43), Libreria editrice Vaticana 1997.

v ktorom má vidieť vždy svoj vzor. *Dôležitosť úradu farára podčiarkuje aj skutočnosť, že okrem úradu biskupa, nijaký iný úrad iba úrad farára si vyžaduje k platnosti nielen listinu vymenovania, ale aj zaujatie, obsadenie úradu, aby sa farnosť stala sede plena. Ak farnosť nemá farára, iba správcu farnosti, ide vždy o sede vacante, čo znamená, že farská komunita veriacich nemá svojho vlastného pastiera, lebo tým je iba riadne ustanovený farár.*¹⁵

b) Správca farnosti (lat. administrator)

V kán. 539 sa uvádza, že diecézny biskup má vo farnosti ustanoviť *quam primum správcu farnosti* (lat. *administrator paroecialis*) vtedy, ak sa farnosť stala vakantnou alebo ak je farár vo svojej službe hatený uväznením, vypovedaním, vyhnanstvom, slabým zdravím alebo iným dôvodom. To znamená, že správcu farnosti môže diecézny biskup do farnosti ustanoviť nielen v prípade *sede vacante*, ale aj v prípade *sede plena* (napr. ak pre starobu alebo chorobu alebo pre iné dôvody farár je vo svojej službe hatený).

Problémom sa tu ukazujú dve záležitosti:

Po prvé: čo sa skrýva za slovom *iné dôvody* (farár je hatený v službe ... iným dôvodom)? Adolfo Longhitano sa pýta, či sa to má chápať v tom zmysle, že taxatívne vymenované prípady, ale o otvorenosť aj pre ďalšie alebo o určitú novú kategóriu prekážok, napr. ak farár nehodne (škandalózne, nezodpovedne, neschopne) spravuje farnosť? On sa prikláňa k prvému názoru, lebo v prípade neúčinného pastoračného pôsobenia (tým menej škodlivého), diecézny biskup má povinnosť farára z farnosti odvolať (porov. kán. 1740).

Po druhé: ďalším problémom je čas, po uplynutí ktorého diecézny biskup, má ustanoviť správcu farnosti, ak je farár hatený. Hoci kán. 539 čas neuvádza, ale hovorí *quam primum*, v rámci kodifikácie sa okolo problému rozvírila čulá diskusia. Tvorcovia nového kódexu zdôrazňovali dobu 1 roka.¹⁶ To by znamenalo, že ak je farnosť hatená (alebo farár je mimo farnosti) počas doby jedného roka, je to dôvod na ustanovenie správcu farnosti.

Otvorená problematika:

So všetkou úctou k inštitúcii správcu farnosti musím, žiaľ, konštatovať, že ako nová inštitúcia zavedená do cirkevnej legislatívy až novým kódexom v roku 1983, nie je ešte ani teologický, ba ani legislatívne jasne vyprofilovaná. Nateraz správcu farnosti nemožno postaviť právne na úroveň kaplána, ale ani na úroveň farára. Je to provizórna dočasná autorita, ktorá nemôže farára vo

¹⁵ K tejto téme podrobnejšie pozri J. DUDA, *Náčrt právnej ekleziológie*, Spišské Podhradie 2002, s. 236–248.

¹⁶ Porov. *Communicationes* 13 (1981) 290.

farnosti nahradiť, iba zastúpiť (v prípade *sede vacante* alebo ak je farár z farnosti vzdialený alebo ak je úplne hatený).¹⁷

c) Kaplán

Aj v novom kódexe kaplán ostal pomocníkom farára. Kán. 545, § 1 ho *definiuje ako kooperátora (čo by sa dalo preložiť skôr ako spolupracovníka), ktorý vykonáva pastoračnú činnosť vo farnosti prostredníctvom aktivít a činností, ktoré spoločne s farárom naplánujú a vykonávať ich pod autoritou farára.* Kaplána alebo kaplánov prideluje diecézny biskup, ak si to vyžaduje pastoračná starostlivosť o farnosť (kán. 545, § 1).

Kán. 533, § 3 ešte nepriamo predpokladá kaplána, ktorý by mal nahradiť farára vo farnosti počas farárovej dovolenky alebo, ak sa na základe iných legitímnych dôvodov vzdiali z farnosti. Čas i spôsob zabezpečenia farnosti ponecháva zákonodarca na diecézneho biskupa a na partikulárne právo. Autori sú toho názoru, že ustanoviť zastupujúceho kaplána, treba v prípade, ak farár odíde z farnosti na viac ako 1 týždeň.¹⁸

Spoločný život farára a kaplána (kán. 550, § 2 CIC/1983, ako aj kán. 280)

„Miestny ordinár sa má starať, aby tam, kde je to možné, sa medzi farárom a kaplánmi podporoval na fare istý spôsob spoločného života“ (c. 550, § 2). Keďže kódex tento „istý spôsob spoločného života“ bližšie nedefinuje, musíme sa obrátiť na iné cirkevné dokumenty a na názory odborníkov.

V čom spočíva „spoločný život“ farára a jeho kaplánov?

Adolfo Longhitano uvádza, že sa tu nejedná o spoločný život podobný spoločnému životu rehoľníkov alebo členov spoločnosti apoštolského života, ale na *spolubývanie pod jednou strechou a spoločným stolovaním, pričom sa odvoláva na starobylý predpis, ktorý sa nachádza ešte v Dekréte Jána Gratiana z roku 1140* a opakovaný neskôr v ďalších nariadeniach a disciplinárnych predpisoch.¹⁹

¹⁷ „Amministratore parrocchiale riveste ruolo temporaneo di supplenza...“ – D. MOGAVERO, *Il parroco e sacerdoti collaboratori*, v: *Il Codice del Vaticano II: La parrocchia*, Bologna 1987, s. 143.

¹⁸ KOLEKTÍV AUTOROV, *La parrocchia* (studii giuridici 43), Libreria editrice Vaticana 1997, s. 195 (Adolfo Longhitano).

Domenico Mogavero síce bližšie nešpecifikuje, v čom spočíva „spoločný život“ farára a kaplánov, o ktorom hovorí kán. 550, § 2, avšak uvádza, že *ich spoločný život má byť vyjadrením ich spoluúčasti na tom istom poslaní*.²⁰

Luigi Chiappetta nepodáva vlastný výklad kánona 550, § 2, ale sa pritom odvoláva na predpis kán. 280, ktorý má totožný obsah, ale hovorí o kňazoch. Chiappetta tu cituje koncilový dekrét *Christus Dominus*: „Spoločný život kňazov treba úprimne odporúčať, pretože to nielen napomáha ich apoštolskej činnosti, ale veriacim takto dávajú príklad lásky a jednoty“ (*Christus Dominus*, 30). Bližšie spoločný život kňazov určuje *Presbyterorum Ordinis* 8, kde sa píše: „Spoločný život môže mať rôzne formy podľa rôznych osobných a pastoračných potrieb: bývanie pod jednou strechou, kde je to možné alebo spoločné stolovanie alebo aspoň časté a pravidelné stretnutia“.

To znamená, že aj koncilové dokumenty, ako aj autori zdôrazňujú to, čo sa už nachádza v dekréte Jána Gratiána v roku 1140: život pod jednou strechou a spoločné stolovanie alebo aspoň pravidelné stretnutia. Zdá sa, že tieto dve formy tvoriace obsah spoločného života farárov a kaplánov (ako aj diecéznych kňazov vôbec) už prinajmenšom tisíc rokov a stali sa takto už starobyľou tradíciou spôsobu spoločného života diecézneho kléru.

Je „spoločná modlitba“ povinnou alebo dobrovoľnou súčasťou spoločného života farára a kaplánov?

Musíme si položiť aj ďalšiu otázku, či farár a kapláni sú povinní spoločne sa modlievať pričom dôraz je postavený na slove povinnosť, lebo sú mnohí, ktorí modlitbu ako povinnosť zdôrazňujú a iní to odmietajú.

Nikto nemôže pochybovať, že modlitba a iné prostriedky svätosti, o ktorých sa píše v kán. 276 kódexu sa týkajú každého kňaza (vrátane farára a kaplána) a majú pre nich nezastupiteľný význam. Sú to: 1) verne a neohrozene plniť svoje pastoračné poslanie; 2) čítanie Písma svätého, sv. prijímanie a odporúča sa každodenné slúženie sv. omše; 3) modlitba breviára; 4) účasť na duchovných obnovách a duchovných cvičeniach podľa predpisov partikulárneho práva;²¹ 5) pravidelná meditácia, pravidelná spoveď, úcta k P. Márii a iné prostriedky sebaopšvätovania.

¹⁹ Tamtiež, s. 193.

²⁰ D. MOGAVERO, *Il parroco e sacerdote collaboratori*, v: *Il Codice del Vaticano II: La parrocchia*, Bologna 1987, s. 145.

²¹ V Spišskej diecéze platí predpis, že diecézny kňaz má absolvovať duchovné cvičenia 1 ráz za 3 roky. Vlastne ide o predpis CIC/1917, kán. 126, ktorý toto časové rozpätie výslovne stanovuje.

Otázku, ktorú som si postavil nie tak, či je napr. modlitba je povinnou (to samozrejme je!), ale tak, či farár s kaplánmi sú povinní ju vykonávať spoločne! Či spoločne praktizovaná modlitba farára s kaplánmi je povinná, resp. či zapadá do rámca toho, čo kán. 550 definuje ako „spoločný život farára s kaplánmi“?

Spoločná modlitba je typickou črtou rehoľných komunít. V dejinách Cirkvi nechýbali pokusy diecéznych klérus v čo maximálne možnej miere pripodobniť životu rehoľníkov. Taktiež v minulosti sa často zdôrazňovalo, že rehoľníci žijú svätejším životom, než diecézni kňazi. V súčasnosti čoraz viac autori zastávajú presvedčenie bez toho, aby zdôrazňovali, ktorý spôsob života je svätejší, že ide o dva druhy života zasväteného Bohu v Cirkvi: zasvätený život diecéznych kňazov vyplýva z ich vysviacky a rehoľníkov z ich rehoľných sľubov.²²

Adolfo Longhitano uvádza, že diskusia o spoločnej modlitbe kňazov, ktorí majú pestovať určitý spoločný spôsob života, bola predmetom diskusie pri tvorbe c. 280 (spoločný život kňazov) a kán. 550 (spoločný život farára a jeho kaplánov). Píše: „*Ak je historický dokázateľné, že boli pokusy transformovať spoločný život diecéznych kňazov na akýsi druh rehoľného spôsobu života, rovnako sú dokázateľné zásahy Svätej Stolice za účelom zachovať obidve formy a neklásť svetským kňazom ako povinnosť to, čo je iba odporúčaním*“.²³ Žiada sa dodať, že rehoľníci berú na seba rehoľné pravidlá, ktoré sa pre nich stávajú „povinnosťou“ (vrátane spoločných modlitieb), avšak diecézni kňazi, ktorí neprijímajú na seba rehoľné pravidlá vykonaním rehoľných sľubov, preto ani spoločná modlitba nie je pre nich povinnosťou, iba odporúčaním v rámci možností. Avšak nijaký farár nemôže z vlastnej vôle stanoviť pre kaplánov spoločnú modlitbu ako niečo, čo je ich povinnosť, avšak môže im to len odporúčať. Povieme to ešte inak, pre každého farára i kaplána je modlitba povinná (a nezastupiteľne aj osožná), ale nie je pre nich povinná, ale iba dobrovoľná, spoločná modlitba.

Použijem aj príklad z doby pred Druhého vatikánskeho koncilu, ktorý načrtáva opačný postoj. Známy cirkevný právnik István Sipos najprv píše o celibáte klerikov (o tom, aké ženy môžu na fare bývať a aké nie: bývať na fare môžu iba ženy, ktoré sú mimo akéhokoľvek podozrenia: matka, sestra alebo iná blízka pokrvná príbuzná alebo vekom omnoho staršia od kňaza) a potom dodáva:

²² Túto problematiku pekne opisuje G. GILSON, *Diecézny kňaz v pastoračnej službe*, Spišské Podhradie 2002.

²³ KOLEKTÍV AUTOROV, *La parrocchia (studi giuridici 43)*, Libreria editrice Vaticana 1997, s. 193 (Adolfo Longhitano).

„Vhodným nástrojom pre zachovanie celibátu je „spoločný život kňazov“, čo je zvykom, ktorý chváli a odporúča aj kódex“ (c. 134 CIC/1917).²⁴ Potom upresňuje: „Pod spoločným životom sa tu chápe nielen to, že farár s kaplánmi bývajú v jednom dome a jedia pri jednom stole, ale, že vytvárajú spoločenstvo, ktorým napodobňujú život rehoľníkov „*sine votis*“, o ktorých sa píše v cc. 673–681 CIC/1917 (v novom kódexe sa rehoľné komunity „*sine votis*“ nazývajú „spoločnosťami apoštolského života“).“²⁵

CIC/1917 v kánonoch 673–691 píše o spoločnostiach „*sine votis*“, ktorí zaväzujú zachovávať ich konštitúcie, v ktorých medzi povinností patrí aj povinná spoločná modlitba. Sipos výslovne spomína barnabitov, ktorí aj dnes sú spoločnosťou apoštolského života a ich povinnosťou je žiť a viesť spoločný život (vrátane povinnej spoločnej modlitby).²⁶

Sipos uvádza koncepciu spoločného života farára s kaplánmi, ako je to jasne vidieť, na báze napodobňovania rehoľného spôsobu života.

Súčasná koncepcia chápania spoločného života farára s kaplánmi odmieta skutočnosť, žeby diecézni kňazi mali napodobňovať rehoľníkov a imitovať určitú formu „rehoľného života“ *sine votis*. Skôr možno povedať, že kódex i náuka Christus Dominus, ako aj Presbyterorum Ordinis 8, ako aj súčasní autori, sa opierajú o starobylú klasickú zásadu Jána Gratiána: spoločná strecha nad hlavou a spoločný stôl! Toto tvorí obsah „*vita commune*“ farára s kaplánmi. V rámci tohto života sa nájde miesto aj pre spoločnú modlitbu (pred stolovaním, na sviatky alebo v čase, keď je to pre iné povinnosti možné, aj modlitba breviára, sv. ruženca a i.), ale iba ako odporúčanie, ale nie ako povinnosť. Toto uznáva aj Sipos, keď píše: „Ubi autem nondum viget, ab Ordinario imponi nequit.“²⁷

²⁴ Predpis kán. 134 CIC/1917 vlastne len deklaruje už spomínanú klasickú zásadu z Dekréta Jána Gratiána v roku 1140 o spoločnej seche nad hlavou a spoločného stola: „*Consuetudo vitae communis inter clericos laudanda et suadenda est, eaque, ubi viget, quantum fieri potest, servanda*“. V poznámke, kde sa uvádza prameň tohto kánonického predpisu sa uvádza Dekrét Jána Gratiána – D XXXII, c. 6 (*De vitae et honestate clericorum*).

²⁵ „*Ad castitatem servandum aptum medium est etiam vita communis clericorum, quam consuetudinem vitae communis inter clericos laudat et suadet Codex, eamque, ubi viget, quantum fieri potest, servandam declarat*“. Sipos sa však neuspokojil s týmto konštatovaním, ale cituje iného autora istého Leitnera, ktorý uvádza: „*Intelligitur non solum communis vita cooperatorum cum parochia in eadem domo cum communi mensa, sed societates tales quoque, in quibus clerici vivendi rationem religiosorum imitantur, sine votis tamen, de quibus societatibus agunt cann. 673–81. Talem vitam introducere satagebat Bartholomaeus Holzhauser Servus Dei (1613–58), qui Bartholomitas fundavit*“ – I. SIPOS, *Enchiridion Iuris Canonici*, Pécs 1940, s. 127.

²⁶ Porov. pozn. pod čiarou č. 25.

²⁷ I. SIPOS, *Enchiridion Iuris Canonici*, Pécs 1940, s. 127, pozn. č. 25.

Záver

Na záver mi dovoľte citovať dve významné cirkevné autority, ktoré zodpovedne „lokalizujú“ život súčasných farárov a kaplánov. Prvým je bývalý milánsky arcibiskup *kardinál Carlo Maria Martini*, ktorý napísal tieto slová:

„Ako mám vyjadriť problematiku viery našich kresťanských spoločenstiev? Už nie je, ako niektoré iné komunity na svete, vystavená priamej perzekúcii, v rámci ktorej kňaz stojí na prvom mieste a znáša veľké riziká, ba i riziko straty života, za svoje rozhodnutia a za svoju slobodu. Avšak naše spoločenstvá sú vystavené širokému a neustálemu protináboženskému tlaku, ktorý poškodzuje priamo korene našej viery. A tak sa rodí kríza viery, ale nie hocijaká okrajová alebo o tom alebo inom článku viery, ale celková, všeobecná, taká, ktorá sponchyňuje samotný zmysel a význam viery.“²⁸

Kardinál Tarcisio Bertone, arcibiskup Janova, v roku 2002 na jednom kongrese v Ríme povedal priam „kruté“ slová na adresu niektorých manželstiev a rodín:

„Manželstvo a rodina súčasnosti už nevychováva k viere, ale k ľahostajnosti a často priam k odporu voči náboženstvu.“²⁹

V takýchto neľahkých situáciách pre Cirkev a pre kňazov mi prichádzajú na um slová, ktoré adresoval Pán Ježiš Petrovi: „*A ty keď sa ráz obrátiš, utvrdzuj svojich bratov.*“³⁰ Myslím však, že to nie je len úloha Svätého Otca, ale všetkých členov Cirkvi: všetci máme úlohu modliť sa a utvrdzovať jeden druhého vo viere, aby sme neklesali na duchu. Bez povznesenej mysle a bez určitej dávky optimizmu bude naša práca v Pánovej vinici skôr živorením a trýžňou pre nás i našich kaplánov, než skutočným ohlasovaním radostnej blahozvesti spásy.

²⁸ C. M. MARTINI, *L'Eucaristia, forma permanente di vita presbiterale e sorgente di attenzione ai problemi esistenziali del clero*, v: CEL, *La Spiritualità del Prete Diocesano*, Milano 1979–89, s. 369.

²⁹ P. RIGON, *Inaugurazione dell'anno giudiziario 2004* (relazione del vicario giudiziale), v: <http://www.tribunaleecclesiastico.it/relazioneDirigon2004.htm> (12. 1. 2005). Súdny vikár regionálneho cirkevného tribunálu Ligúrie spomína slová kardinála T. Bertoneho vo svojom inauguračnom príhovore. Porov. tiež J. DUDA, *Čím kresťanské rodiny pre ich deti už nie sú*, v: *Pokoj a dobro (katolícky časopis farnosti Markušovce)*, roč. 7, č. 1 (2005), s. 8 alebo www.pokojadobro.sk.

³⁰ Lk 22, 32.

BIBLIOGRAFIA

1. Pramene

- Catechismo Tridentino ad uso dei parroci (trad. italiana)*, Siena 1981.
- Codex Iuris Canonici*, Typis polyglottis Vaticanis 1948.
- Conciliarum oecumenicorum decreta*, Bologna 1991.
- CONGREGAZIONE PER IL CLERO, Is. *Il presbitero, pastore e guida della comunità parrocchiale* (4. 8. 2002), Città del Vaticano 2002.
- Dokumenty Druhého vatikánskeho koncilu*, 2 zväzky, SSV Trnava 1968–70.
- JÁN PAVOL II., Apoštolský list *Mane nobiscum Domine* (7. 10. 2004), SSV Trnava 2004.
- Kódex kánonického práva, latinsko-slovenské vydanie*, SSV Trnava 1996.
- Pápež Ján Pavol II. na Slovensku (30. 6.–3. 7. 1995): príhovory a homílie*, Nové mesto, Bratislava 1995.
- Písmo sväté Starého a Nového zákona*, SSV Trnava 2003.

2. Literatúra

- DUDA, J., *Náčrt právnej ekleziológie*, Spišské Podhradie 2002.
- DUDA, J., Čím kresťanské rodiny pre ich deti už nie sú, v: *Pokoj a dobro* (katolícky časopis farnosti Markušovce), roč. 7, č. 1 (2005), s. 8 alebo www.pokojadobro.sk
- GILSON, G., *Diecézny kňaz v pastoračnej službe*, Spišské Podhradie 2000.
- MARTINI, C.M., *L'Eucaristia, forma permanente di vita presbiterale e sorgente di attenzione ai problemi esistenziali del clero*, v: CEI, *La Spiritualità del Prete Diocesano*, Milano 1979–1989.
- MAURIACE, F., *Božk malomocnému*, Bratislava 1969.
- MOGAVERO, D., *Il parroco e sacerdoti collaboratori*, v: *Il Codice del Vaticano II: La parrocchia*, Bologna 1987.
- La parrocchia* (Studi giuridici 43), Libreria editrice Vaticana 1997.
- RIGON, P., *Inaugurazione dell'anno giudiziario 2004*, in: <http://www.tribunalecclesiastico.it/relazionedirigon2004.htm> (12. 1. 2005).
- SIPOS, I., *Enchiridion Iuris Canonici*, Pécs 1940.

Resumé

Článek je záznamem přednášky pro faráře, kteří mají kaplany. Autor vysvětluje, nejprve z historického pohledu a poté podle Kodexu kanonického práva, vztah mezi farářem a kaplanem v jejich pastoračních činnostech. Faráři i kaplani musí náležitě chápat své role, aby plnili správně své povinnosti a přispěli tak nejen ke spáse společenství, ale i své vlastní.

Abstract**Common Life of a Pastor (Parish Priest) and Chaplains according to Canon 550, § 2 CIC/1983**

The Article is a translation of a lecture to pastors in parish who have chaplains. The author explains the relationship between a pastor and a chaplain in their pastoral activities. He provides this explanation first from a historical perspective and later speaks of the current situation as set forth in the Code of Canon Law. Pastors and chaplains are required to understand their respective roles so that they fulfill their obligations properly and thus contribute to the salvation of the community and themselves.

Zusammenfassung**Das gemeinsame Leben des Pfarrers und der Kapläne gemäß K. 550, § 2 CIC/1983**

Der Artikel ist die Übersetzung des Vortrags für Pfarrer, die über die Kapläne verfügen. Der Autor erklärt, zunächst vom historischen Standpunkt, ferner nach dem Kodex kanonischen Rechts, die Beziehung zwischen dem Pfarrer und dem Kaplan als Seelsorger. Beide müssen eigene Rolle entsprechend begreifen, um den Pflichten ordentlich nachzukommen und der Erlösung der Gemeinde sowie der eigenen beizutragen.

Riassunto**La vita comune del parroco e dei vicari parrocchiali secondo can. 550, § 2, CIC/1983**

L'articolo é la traduzione di una lezione tenuta per parrochi aventi i loro vicari. L'autore spiega la relazione fra il parroco e il vicario parrocchiale nelle loro attività pastorali, prima dal punto di vista storico e dopo secondo il Codice di diritto canonico. Sia i parroci sia i vicari devono capire i loro ruoli per mantenere i loro obblighi e contribuire così alla salvezza della comunità come di loro stessi.

O autorovi

Ján Duda (1960). V rokoch 1982–87 študoval na Teologickej fakulte v Bratislave a v rokoch 1990–94 na Fakulte kánonického práva Lateránskej univerzity v Ríme. V súčasnosti je profesorom cirkevného práva na Katolíckej univerzite na Slovensku, súdnym vikárom Spišskej diecézy a predsedom Slovenskej spo-

ločnosti kánonického práva. Predsedá redakčnej rade časopisu Tribunal, ktorý vydáva Cirkevný súd Spišskej diecézy.

Ján Duda (born 1960) studied from 1982–1987 at the Theological School in Bratislava and from 1990–1994 at the Canon Law School of the Lateran University in Rome. Currently he is a professor of church law at the Catholic University in Slovakia, the Judicial Vicar of the Diocesan Court in Spiš and the Chairman of the Slovak Canon Law Society. He chairs the editorial board of the journal Tribunal, which is published by the Church Court of the Spiš Diocese.

Ján Duda (geb. 1960). In den Jahren 1982–87 studierte an der Theologischen Fakultät in Bratislava, in den Jahren 1990–94 an der Fakultät des Kanonischen Rechts der Lateranischen Universität in Rom. Zur Zeit ist er als Professor des Kirchenrechts an der Katholischen Universität in der Slowakei, Gerichtsvikar der Diözese Spiš und der Vorsitzende der Slowakischen Gesellschaft für Kirchenrecht tätig. Zugleich leitet er den Redaktionsausschuß der Zeitschrift „Tribunál“, herausgegeben vom Kirchengenicht der Diözese Spiš.

Ján Duda (1960). Fra 1982–87 eseguiva gli studi alla Facoltà di Teologia a Bratislava e fra 1990–94 alla Facoltà di Diritto Canonico della Università Lateranense a Roma. Nel presente é professori di diritto canonico alla Università Cattolica a Slovacchia, vicario giudiziale della diocesi di Spiš a il presidente della Società slovacca di diritto canonico. Presiede il consiglio editoriale della rivista „Il Tribunale“ pubblicato dal Tribunale Ecclesiastico della diocesi di Spiš.

Některé aspekty Kalvínova pojetí státu a církve

Lucie Matulová

Doba reformace představuje otřesení tehdejšího světa a systému vztahů mezi světskou mocí a církví, která byla po staletí utvářena. Oblasti, které přejímají reformaci, se rozcházejí s tehdejším uspořádáním a hledají nové cesty vzájemné spolupráce mezi oběma sférami.

Postoje jednotlivých reformátorů se mohou poměrně odlišovat, často jejich pojetí nebylo možné plně uskutečnit v praxi, ostatně reforma církve nemohla být vedena bez přispění světské moci, což bylo do značné míry problematickým, protože světská moc ve větší či menší míře diktovala průběh reformace. Téměř dvacet let dělí začátek působení Kalvína v Ženevě od veřejného vystoupení Luthera. Kalvín se neocítá ze dne na den v nové situaci. Do Ženevy přichází sice krátce, avšak již po přijetí reformace ze strany městské rady. S sebou si přináší dílo Instituce křesťanského náboženství, které ještě několikrát doplní, až dosáhne monumentálního díla o přibližně 1500 stránkách. Zaměřím se na některé z aspektů státu a církve.

1. Viditelná a neviditelná církev

Pro Kalvína jako teologa je učení o církvi, o tom čím je, kde ji hledat, která je tou pravou, jak ji udržet, jaké úřady a funkce vykonává, ústřední otázkou, neboť „konečným účelem člověka je chválit Boha“.¹ Jeho učení týkající se státu lze plně pochopit pouze v souvislosti s Kalvínovým pojetím církve. Přes všechnu Kalvínovu snahu o plnou suverenitu světské a duchovní moci, jejich vzájemnou harmonii a spolupráci, je zjevné, že důležitější starostí byla péče o duchovní záležitosti.

Kalvín užívá několik výroků, kterými definuje církev. „Církev je sloupem a oporou pravdy ..., církev je matkou, ze které jsme se narodili, která nás krmila ..., mimo církev není odpuštění hříchů, není spasení.“² Církev je obecná a uni-

¹ Harkness, G., *John Calvin, the Man and his Ethics*, H. Holt and Co., Chicago 1937, s. 90.

² Mueller, W. A., *Church and State in Luther and Calvin*, Ancher Books, New York 1965, s. 78.

verzální, neoznačuje nějaký počet, ale pouze ty, kteří „jsou v Kristu sjednoceni a spojeni.“³ Hlavním znakem církve, podle kterého ji můžeme rozpoznat, je skutečnost, že je Boží slovo čistě a věrně hlásáno a svátosti jsou správně vysluhovány. Někde se k těmto znakům přidává ještě modlitba a společenství.⁴ Dvěma hlavními znaky se Kalvín pokouší oddělit „pravou“ církev od „falešné“. „Pravá“ církev jako opora pravdy musí být vedena Duchem svatým.

Kalvín dělí církev na „viditelnou“ a „neviditelnou“. Neviditelná církev představuje lidi, kteří jsou rozptýleni v davu, a pouze Bůh zná ty, kteří k němu patří. Podle Cheneviéra mohou být v neviditelné církvi i ti, kteří nikdy netvořili součást viditelné církve.⁵ Kalvín tudíž uznává, že i v římské církvi nachází lidi, kteří patří k Bohu, chová k nim úctu a obdiv, avšak viditelné znaky římské církve je třeba odmítnout. Dbal na účast lidí na životě církevní obce, přítomnost na kázáních, vysluhování Večeře Páně. V listu králi Františku I. uznává, že církev může jistou dobu existovat bez viditelné formy, což plyne z Boží intervence v době neklidu či ohrožení církve.⁶ Dle Institucí z roku 1539 rozlišuje Kalvín církev na univerzální, viditelnou a společenství svatých.⁷ Univerzální církev je společenství všech lidí, kteří jsou sice rozděleni místem, avšak jsou sjednoceni v pravdě Božího učení a svázáni pouty jednoho učení. Viditelné církve jsou v univerzální církvi zahrnuty.

2. Struktura viditelné církve

Kalvín vytváří velice propracovanou strukturu jednotlivých úřadů uvnitř církve. Tak jako ostatní protestantské proudy odmítá jakoukoli jinou hlavu církve kromě Ježíše Krista. Úřad v církvi není pouhým úřadem, v jeho pojetí znamená především službu, která není spojována jen s Božím řízením, „*ordinatio Dei*“, ale i s působením Ducha svatého.⁸ V případě odmítavého postoje vůči římské církvi útočí především na nepravé úřady.

Správa církve nepochází od lidí, není jejich vynálezem, ale závisí na Božím příkazu.⁹ Bůh povolal některé, aby nám „sloužili“ a zprostředkovali skrytou

³ Kalvín, J., *Instituce učení křesťanského náboženství*, Spisy Komenského evangelické fakulty bohoslovecké, Praha 1952, s. 81.

⁴ Milner, B. Ch., *Calvin's doctrine of the Church*, B. J. Brill, Leiden 1970, s. 100.

⁵ Chenevière, M. E., *La pensée politique de Calvin*, Editions je sers, Paris 1937, s. 245.

⁶ Kalvín, J., *Instituce učení křesťanského náboženství*, s. 15.

⁷ Höpfl, H., *The Christian Polity of John Calvin*, Cambridge University Press, New York 1982.

⁸ Milner, B. Ch., *Calvin's doctrine of the Church*, s. 137.

⁹ Tamtéž, s. 135.

Boží vůli. „Nejvyšší poutou v církvi není vláda, ale služba.“¹⁰ Kalvín nepřipisuje zásluhy těm, kteří v církvi konají službu. Pečlivě odděluje úřad a osobu, která jej vykonává. Výběr těch, kteří mají vykonávat nějaký úřad, nemůže být náhodný. Tito lidé musejí projevovat vnitřní znaky vyvolenosti ke službě. Kalvín za tyto znaky považuje určité dary, kterými Bůh obdařil daného kandidáta. Vnitřní povolání je nezbytným předpokladem. Vnější povolání není legitimní, pokud před ním neproběhlo povolání vnitřní.¹¹ V době pronásledování církve není možné provádět pečlivou volbu duchovních, musí se tedy spolehnout pouze na to, že jsou povoláni Duchem svatým.

Ordonnances z roku 1537 stanovily potřebu vytvoření církevní konstituce a vymezení prostoru, ve kterém se pohybuje církev.¹² K hlavním cílům patřilo vymezení povinností církevních představitelů a vztah ke světské správě a za druhé vytvoření nové církevní instituce, Konzistoře, která by církev reprezentovala ve věcech víry a morálky. Kalvín ustavuje čtyři úřady: pastoři (kazatelé), učitelé (doktoři), starší a diakoni. Jednotlivé úřady spolu souvisí a doplňují se. Pastoři se spolu se staršími podílejí na správě církve, spolu s učiteli na vzdělávání církve. Některé úřady přejímá Kalvín od Pavla, který hovoří o apoštolech, prorocích, evangelistech, pastorech a učitelích. Uchovaly se však pouze dva, a to učitelé a pastoři, ostatní přejímá z 1 Kor 12,28 a Řím 12,7, tedy správu církve a péči o chudé.¹³ Kalvín zřídka používá termín „biskup“, pro něho symbolizuje pastora, presbytera, tj. duchovního. Avšak došlo k jeho pokřivení. Původně se tak označovali ti, kteří předsedali shromáždění presbyterů, a představovalo spíše politické označení a římská církev z něho učinila skutečnost, jež byla schválena Bohem.¹⁴ Biskupové by tudíž měli vystupovat jako kolegové, jinak se jeden pokusí chopit moci, což je zřejmé v případě římské církve.

Hlavním úkolem pastorů bylo především kázat, vysluhovat svátosti, napomínat, jak veřejně, tak v soukromí. Pastoři měli v tomto absolutní svobodu, mohli napomínat představitele světské moci a požadovat od nich nápravu. Pastoři se společně scházeli jednou týdně v církevní radě, „*Vénérable Compagnie*“. Církevní rada má autoritu vyšší než jednotliví duchovní, avšak bez duchovních by nic neznamenal.¹⁵ V raných Institucích se Kalvín domníval, že je třeba, aby

¹⁰ Tamtéž, s. 136.

¹¹ Tamtéž, s. 139.

¹² Harkness, G., *John Calvin, the Man and his Ethics*, s. 24.

¹³ Mueller, W. A., *Church and State in Luther and Calvin*, s. 109.

¹⁴ Milner, B. Ch., *Calvin's doctrine of the Church*, s. 147.

¹⁵ Tamtéž, s. 147.

volbu pastorů provedli ostatní pastoři či společenství starších či představitelé světské moci, později se stal více skeptickým vůči světské autoritě a chtěl se vyhnout zásahům do záležitostí, které jsou pro církev stěžejní, proto chtěl přenést volbu pastorů na lid.¹⁶ V případě neshody mezi jednotlivými pastory rozhodovali starší. Dle *Ordonnances* z roku 1541 zůstává představitel světské moci, „*magistratus*“, nejvyšším soudcem v konfliktu učení mezi dvěma pastory.¹⁷

Diakoni měli na starosti především péči o potřebné, tj. nemocné, vdovy, sirotky. Učitelé dohlíželi na čistotu a věrnost učení a pečovali o mládež. Kalvín si podmínil svůj návrat vytvořením Konzistoře, církevního orgánu představujícího nejvyšší církevní moc. Konzistoř měla být podle Kalvínových představ organizací čistě církevní, do jmenování jejích členů tudíž neměly zasahovat světské orgány, což se však neuskutečnilo. Konzistoř tvořili představitelé starších a pastoři. Jejím úkolem bylo především dohlížet nad náboženským a morálním životem, tj. dohlížet na účast na bohoslužbách, na Večeři Páně, nad výchovou dětí a rodinným životem, soukromým a veřejným životem jednotlivců, také měla pravomoc zkoušet děti ze znalosti katechismu a modliteb. Její funkce byla jak poradní, tak exekutivní, neboť měla právo udělovat církevní tresty, včetně trestu exkomunikace. V této otázce však nepanovala shoda nejen mezi Kalvínovými stoupenci a odpůrci, ale i v jednotlivých církevních ustanoveních. Tento problém vyřešilo až ustanovení z roku 1555, které svěřilo pravomoc udělení trestu exkomunikace do rukou Konzistoře. I s otázkou trestu vyloučení od stolu Páně existovaly kompetenční spory. Kalvín se spolu se svými stoupenci domníval, že *Ordonnances* dávají právo Konzistoři, aby o tom rozhodovala.

3. Moc církve

Církev je ustavena jako duchovní moc a musí být poslouchána, žádná rebelie vůči ní není možná. Člověk se však nemusí podřizovat slepě autoritě církve, která si osobuje právo zasahovat do světských záležitostí. Kalvín nesvěřuje církvi žádnou světskou moc. Pouze světská moc jí dává právní účinek v případě, že je třeba soudit. Církev nemá oprávnění potrestat hříšné, není nedána „*ius gladii*“. Potrestání těch, kteří se provinili proti náboženskému či morálnímu životu, není pouze věcí církve, ale věcí státu, ten má poskytovat církvi ochranu,

¹⁶ Mueller, W. A., *Church and State in Luther and Calvin*, s. 113.

¹⁷ Chenevière, M. E., *La pensée politique de Calvin*, s. 260.

dbát na čistotu učení. Tím, že svěčuje potrestání závažných hříchů do rukou světské moci, poukazuje na sociální rozměr hříchu.

Vztah církevní moci ke světské znamená pro Kalvína vztah rovnocenných partnerů, kteří vzájemně spolupracují. Církvi nepřísluší žádná světská vláda, Kalvín se mnohokrát odvolává na Písmo s poukazem na to, že Boží vůli nebylo, aby církevním představitelům náležela jakákoli světská moc. Z tohoto pohledu se odvolává proti římské církvi. Kritizuje její biskupy, že se věnují mnoha ostatním záležitostem, včetně zásahu či vykonávání světské moci. Řada z nich ji vykonává nad určitým územím, což byl také příklad Ženevy před přijetím reformace. Podle Kalvína se protiví nejen Boží vůli, ale zároveň nemají dostatek času na úřad, který byl do jejich rukou svěřen.¹⁸ Úřady římské církve v mnohém postrádají známky povolnosti, a proto se nelze odvolávat na apoštolskou poslušnost. Kalvín podle Milnera považuje za bezpředmětné poukazovat na primát papeže, protože v Římě není pravá církev a biskupové.¹⁹ Jejich ustavení také neodráží rovnost a bratrství a volba je tudíž „zločinem proti samotnému nebi“, je „pokusem svrhnout Krista z nebeského trůnu“.²⁰ Odmítá jejich touhu po titulech a slávě, bohatství, jejich „život by měl být jedinečným příkladem střídmosti, skromnosti, zdrženlivosti a pokory“.²¹

Kalvín odmítá zákony, kterými římská církev svazuje lidi. Vydává je za nutné pro dosažení spásy, skrývá je pod rouškou většího uctívání Boha. Svazuje svědomí lidí, protože žijí v neustálém strachu, že nedokáží dostát nárokům, které na ně církev klade. Kalvín odmítá, aby se svědomí zatěžovalo něčím, co Bůh neukládá, v čem je možná volnost, tj. *adiaphora*.²² Je tedy nutné odmítnout veškeré zákony v církvi a nechat její uspořádání pouze libovůli lidí? Nikoli, Kalvín nepovažuje církevní zákony za nepřijatelné. Pouze nesouhlasí se zmíněnými prvky, které římská církev uplatňuje. Tak jako hájí potřebu řádu v církvi, tak bude hájit jeho potřebu ve státě. Církev má představovat příklad, v ní musí existovat řád. Pro Kalvína je řád naprosto nezbytný. S odvoláním na Pavla (Kor 14,40) musí být věci ustaveny řádně. Kalvín považuje za nemyslitelné, že neexistují určité předpisy, limity lidských vášní, normy, jakými se lidé k sobě vztahují. Zákony jsou „duši či svaly“ státu, jak je označuje Höpfl.²³ I církevní

¹⁸ Kalvín, J., *Institute učení křesťanského náboženství*, s. 282.

¹⁹ Milner, B. Ch., *Calvin's doctrine of the Church*, s. 152.

²⁰ Tamtéž, s. 152.

²¹ Kalvín, J., *Institute učení křesťanského náboženství*, s.280.

²² Höpfl, H., *The Christian Polity of John Calvin*, s. 36.

²³ Tamtéž, s. 40.

uspořádání má takové svaly, které jsou nezbytné pro tělo, tj. církev. „V každé lidské společnosti je nutná jistá správa, která slouží k podpoře obecného míru a zachování svornosti.“²⁴ I v církvi musí existovat normy chování. Mezi lidmi existuje různost názorů, přístupů k morálním otázkám apod., společnost bez zákonů by nebyla dostatečně silná a mohla by upadnout do chaosu. Stejně v církvi, kde by se nedostávalo zákonů, nastal by chaos a rozklad. Zákony směřují především k řádu či slušnosti, udržují pospolu také samotné společenství církve. Kalvín uznává určitou volnost v zákonech církve, chápe „ducha doby“, kdy některé věci je možné zrušit a jiné ustavit. Nenechává úplnou volnost v otázkách církevní povahy, protože není na škodu vnést řád do některých záležitostí církevní povahy, např. stanovení doby bohoslužeb.

Disciplínu nelze zařadit mezi znaky, dle nichž by se církev poznávala, ale plyne ze „Slova, na kterém závisí“.²⁵ Jak se ukázalo, není možné žádné společenství udržet bez dobrých pravidel, která budou dodržována, aby nedocházelo k chaosu. Jak plyne ze zmíněné citace, pro Kalvína je žítí bez řádu nemyslitelné, ať v církvi, tak ve státě, což se později ukáže. Má-li se společenství udržet, rozvíjet, musí existovat řád. „To, čím je tělu svalstvo, tím je disciplína církvi.“²⁶ Disciplína v církvi může pomoci odlišit spravedlivé od hříšných, ti se mohou zastydět a polepšit se. Církevní jurisdikci náleží pouze duchovní povaha. Mueller se domnívá, že Kalvín považoval církevní jurisdikci za pokračování sanhedrinu. Když Ježíš dal církvi moc klíčů, nebylo to nic nového, pouze to, co bylo kdysi dáno izraelskému lidu.²⁷ Prostředky k dodržování řádu byly: soukromé napomenutí, veřejné napomenutí a následně exkomunikace, přesně v duchu evangelia.²⁸ Exkomunikace dle Montera nebyla tak radikální jako v případě římské církve, neboť exkomunikovaní mohli navštěvovat kázání v neděli, kromě čtyř nedělí v roce, kdy byla vysluhována Večeře Páně.²⁹

4. Stát a oprávněnost jeho existence

Kalvín neuzivá termín stát, „*état*“, ale spíše hovoří o veřejné správě, „*police*“ nebo „*gouvernement*“, jež v Institucích vyznívají synonymně, či o řádu sprave-

²⁴ Kalvín, J., *Instituce učení křesťanského náboženství*, s. 285.

²⁵ Milner, B. Ch., *Calvin's doctrine of the Church*, s. 175.

²⁶ Mueller, W. A., *Church and State in Luther and Calvin*, s. 116.

²⁷ Tamtéž, s. 122.

²⁸ Harkness, G., *John Calvin, the Man and his Ethics*, s. 176.

²⁹ Monter, W., *Calvin's Geneva*, John Wiley and Sons, Inc., New York and London 1967, s. 49.

³⁰ Chenevière, M. E., *La pensée politique de Calvin*, s. 115.

dlnosti, „*orde de justice*“.³⁰ Pro snazší pochopení se přikláním i k užití pojmu stát, který představuje organizované společenství lidí na určitém ohraničeném území a světské moci, jakožto výkonu úřadu Bohem svěřeného do rukou určitých osob nad určitým územím a lidmi. „Království ..., knížectví ..., státy ..., vše jsou díla Boží, ve kterých můžeme nahlížet přítomnost a slávu Boží.“³¹

Existence světské vlády je nezbytná. „V člověku je „dvojitá vláda“, jedna duchovní ..., druhá světská.“³² Není možná absence jakékoli státní formy. Kalvín ostře vystupuje proti snahám anabaptistů vytvořit uspořádání bez politického zřízení. Je to stav, který je nepřijatelný. Kalvín odmítá snahy odvolávat se na křesťanskou svobodu, „které si jinak neužijí, když nad sebou budou mít nějakou moc“.³³ Existence státu je oprávněná, neboť je výsledkem Boží vůle. Podle Pavla každá vláda pochází od Boha (Řím 13,1), tudíž snaha přičít se Boží vůli, neuznávat ji, znamená přičít se samotnému Bohu. Právě proti tomu musí Kalvín v případě anabaptistů vystoupit. Nejedná se o otázku, zda je ta či ona vláda spravedlivá, ale o oprávněnost světské vlády jako takové. Anabaptisté ji neodmítají v jednotlivých formách, ale v radikální interpretaci evangelia a pravděpodobně i v touze vytvořit lepší a spravedlivější řád dle křesťanských principů. Kalvín každopádně reaguje na zkušenost s anabaptisty a vytvořením komuny v Münsteru, která však byla naprostým úpadkem křesťanských hodnot. Dle mínění některých anabaptistů je světská moc charakterizována svárem, nikoli mírem a je spojována s určitou formou násilí, tudíž na takové vládě se podílet nechtějí a odmítají zasahování světské moci do záležitostí církve.

Stát však přesto není v prvotním plánu stvoření, tj. před pádem člověka.³⁴ Vzniká jako následek hříchu, což je skutečnost, se kterou se vyrovnávají také ostatní křesťanští myslitelé ovlivňující dějiny politického myšlení jako Augustin či Tomáš Akvinský. Pro Augustina je na jedné straně světská moc trestem za hřích, na druhé straně poskytuje lék člověku, aby omezovala jeho náklonnost ke zlému a vedla jej ke ctnostnému životu. Je tudíž darem Boží milosti. Tomáš Akvinský nahlíží na člověka jako na společenského tvora, který potřebuje žít s ostatními, aby mohl plně uskutečnit své cíle. Lidé by se však nechali ovládnout osobními zájmy, a proto potřebují světskou vládu, která bude směřovat k obecnému dobru.

Pro Kalvína je stát Božím výtvozem, který se objevuje po prvotním hříchu, tj. až po stvoření. Otázku, zda je stát pouhou opravou obsaženou v řádu udržení, či

³¹ Tamtéž, s. 127.

³² Tamtéž, s. 290.

³³ Tamtéž, s. 290.

³⁴ Chenevière, M. E. *La pensée politique de Calvin*, s. 118.

nikoli, nelze vyřešit, neboť lidský omezený rozum není s to uchopit to, co ve své věčnosti zamýšlí Bůh, nelze v čase pojmut to, co je tvořeno v pojetí věčnosti.

Důležitým faktem zůstává ustavení státu jako instituce Bohem chtěné, čímž se dostává světské moci oprávněnosti a ochrany proti názorům, které by ji strhávaly pouze na rovinu lidskou jako výsledek lidského postavení a tudíž instituci, kterou by bylo možné zrušit jako to, co pochází od lidí, tedy bytostí nedokonalých a náchylných ke špatnostem. Kalvín prakticky chrání světskou moc proti útokům ze dvou stran, prvně zmiňované útoky anabaptistů, na straně druhé nebezpečí glorifikace státu ve smyslu toho, že by byl viděn jako Boží království na zemi. S tím se vynořuje ještě jedno nebezpečí v podobě glorifikace představitelů světské moci, ti by se mohli začít cítit jako ti, kterým patří chvály, a ne jako služebníci. Stát je výsledkem Boží vůle a pouze na něm závisí, jaké autority, komu a nad jakým územím se člověku dostane, případně mu bude odebrána. Člověk je člověkem, protože nese Boží obraz, autorita je částí tohoto obrazu.³⁵ Ani úspěšní panovníci s velkými říšemi si v tomto případě nemohou být jisti. „Boží království bude trvat tak jako slunce a měsíc, ale pozemské říše budou zničeny se svým leskem i vznešeností, i když se nyní vznášejí v oblacích.“³⁶ Kalvín stát nechápe pouze jako nutné zlo, není to jen trest za hříchy. Pojímá jej jako výsledek Boží milosti, člověk není vydán napospas chaotickému žití, ale jakožto společenský tvor, což odpovídá Tomáši Akvinskému, má určité povinnosti vůči Bohu a lidem (občanské povinnosti), ke kterým jej státní moc vychovává a zároveň poskytuje prostor a ochranu k jejich naplnění. Kalvín neodmítá podíl křesťana na světské vládě.

V přirozeném stavu by byl člověk schopen žít harmonicky a svobodně, ale po pádu člověka to možné není. Člověk není sám schopen navrátit ztracenou harmonii. V tom mu pomáhá Bůh ustavením státní moci, i když tu harmonii, o kterou se pádem připravil, již nezíská. Pro Kalvína je „stát institucí od Boha pro dobro lidí a měl by tudíž existovat za každou cenu ..., svět potřebuje autoritu, která zabrání tomu, aby se oddal anarchii a destrukci“.³⁷ Co by následovalo, pokud by státní zřízení chybělo? Kalvín tak jako jiní předpokládá nedokonalost a zkaženost člověka, který by bez existence státu upadal stále níž a pro lidstvo by to mělo katastrofální následky.

Stát je tudíž ve své podstatě nezbytným. „Civilní vláda je lidem potřebná jako chléb a voda ... králové jsou ruce Boží.“³⁸ Mueller vyjmenovává tři důvody

³⁵ Murray, R. H., *The Political Consequences of the Reformation*, F. Benn Brs. Ltd., London 1926, s. 100.

³⁶ Mueller, W. A., *Church and State in Luther and Calvin*, s. 146.

³⁷ Chenevière, M. E., *La pensée politique de Calvin*, s. 125.

³⁸ Harkness, G., *John Calvin, the Man and his Ethics*, s. 126.

existence státu, které jsou pro Kalvína stěžejní: následek hříchu, Boží milosrdenství a dobrota a ochrana lidské rasy.³⁹ Kalvín dále uvádí, „aby nebyl rušen veřejný klid, aby majetek každého jedince byl v bezpečí a bez škody, aby lidé provozovali mezi sebou neškodné obchody, konečně, aby mezi křesťany bylo náboženství patrné, i na veřejnosti a mezi lidmi, aby vládla lidskost“.⁴⁰ Z této citace vyplývá, že pro Kalvína byl majetek do jisté míry nedotknutelný. Schreinerová zdůrazňuje Kalvínovu potřebu ochránit právo na majetek, což souvisí s udržení řádu.⁴¹ Kalvínovi je majetek, bohatství jako takové, výsledkem Boží milosti, zásluhy na jeho získání se mají přičítat jen jemu. Neopomene mezi „bohatství“ zařadit duchovní i tělesné dispozice, na kterých mají ostatní podíl, neboť mají být využity k dobru společnosti.

5. Nejlepší zřízení

Otázku nejlepšího zřízení a typu jednotlivých zřízení nelze beze zbytku vyřešit, neboť pro Kalvína je každá vláda legitimní, protože pochází od Boha. V Institucích vyjmenovává jako formy zřízení, „*régime civile*“: monarchii, aristokracii, demokracii a dále zřízení, do kterých se mohou přeměnit, tj. tyranii, oligarchii a anarchii.⁴² Monarchie představuje vládu jedince, krále nebo vévody, aristokracie vládu knížat apod., demokracie vládu lidu, „*peuple*“, kdy každý má podíl na světské moci.

Většina autorů se shodne na tom, že Kalvín choval k monarchii jistou antipatii, jak lze odvodit z Institucí, že „je spíše zázrakem, aby se král umírnil natolik, že by se jeho vůle nikdy neodvrátila od rovnosti a spravedlnosti“.⁴³ Murray toto chápe jako neochotu především k dědičné monarchii, Chenevière obecně k monarchii, což však lze chápat pouze jako reakci na situaci ve Francii, kde jsou Kalvínovi souvěrci pronásledováni, Mueller nachází i demokratické prvky a Molnár pozoruje postupný odklon od monarchie a příklon k městskému republikánství vyjádřený posunem mezi jednotlivými vydáními Institucí.⁴⁴

³⁹ Mueller, W. A., *Church and State in Luther and Calvin*, s. 131.

⁴⁰ Kalvín, J., *Instituce učení křesťanského náboženství*, s. 292.

⁴¹ Schreinerová, S. E., *Jak Kalvín užívá pojmu „přirozený zákon“*, in: Střední Evropa, ročník XIV., květen 1998, s. 82.

⁴² Calvin, J., *Institution de la Religion Chrétienne*, Labor et Fides, Genève 1958, XX, I, 8.

⁴³ Tamtéž, XX, I, 8.

⁴⁴ Chenevière, M. E., *La pensée politique de Calvin*, s. 227, Mueller, W. A., *Church and State in Luther and Calvin*, s. 161, Murray, R. H., *The Political Consequences of the Reformation*, s. 102.

Jisté je, že posledně jmenované městské republikánství kopíruje situaci v Ženevě a Štrasburku. Kalvínovu preferenci městského republikánství, jak ji Molnár vidí, je třeba vidět právě ve světle prostředí, ve kterém se Kalvín pohyboval a kde byl konfrontován s každodenní situací, tj. prostředím městského státu, který byl takto ustaven, když Kalvín přišel. Můžeme pouze spekulovat, zda by model, jenž v Ženevě relativně fungoval, mohl být použitelný na území větším, než je městský stát. Tento model je svým způsobem unikátní a neopakovatelný. Nutno podotknout, že Kalvín sám nebyl nakloněn myšlence uniformity jednotlivých zřízení. Uvědomoval si rozličnost území i obyvatelstva a chápal rozlišná státní zřízení jako žádoucí. Jiná otázka je model ženevského uspořádání církve, dohled nad morálním a náboženským životem lidí, což ovlivnilo zásadním způsobem pozdější kalvinistické sbory i na jiných územích. Na opakování ženevského státního zřízení by s ohledem na jeho názor na odlišná zřízení netrval.

Demokratické prvky sice v Ženevě vysledovat lze, např. v podobě účasti občanů, „*citoyens*“, tedy těch, kteří měli v Ženevě občanství, na veřejné správě v podobě Generální rady, jejíž pravomoc však postupně slábla. Mohli být též voleni i do ostatních orgánů, Rady dvou set, Malé rady, pouze v případě, že občanství nabyli narozením. I když občané teoreticky volili nejvyšší představitele Ženevy, syndiky, výběr byl omezen na předložený seznam kandidátů, který vytvořila Rada dvou set, Malá rada a odcházející syndikové. Tyto složky díky převládající provázanosti především v otázce volby jednotlivých členů, kdy prakticky každá složka světské moci se podílela na volbě těch zbývajících, způsobily, že nebylo možné příliš měnit jejich členy, a proto nelze podíl občanů na vládě příliš přeceňovat. Z Institucí nevyplývá, jak veliký podíl občanů na veřejném životě by byl pro něho přijatelný. O demokratickém uspořádání v moderním pojetí hovořit nejde, protože se na politickém životě mohli podílet jenom někteří.

Jeho odmítavý postoj vůči monarchii, a to především monarchii absolutní, která si činí nároky nejen na světské panství, ale i na duchovní a která se snaží vnutit poddaným víru, je pochopitelný především jako apel na rodnou Francii ve světle pronásledování Kalvínových souvěrců. Na jedné straně Augšpurský mír zakládá právo světské vládě rozhodovat o víře poddaných, na druhé straně Kalvín obhajuje jejich „svobodu vyznání“ jako právo přihlásit se k pravé církvi, neboť jeho souvěrci musejí poslouchat především Boha.

Kalvín projevoval nevoli nejen vůči monarchii, ale vůči soustředění moci do rukou jednoho či několika málo osob, a to ve sféře světské i duchovní.

Jako jisté řešení viděl větší počet lidí vykonávajících světskou moc, kteří si vzájemně pomohou snášet tíže svého úřadu a dohlédnout na sebe, pokud by se některý z nich pokusil získat více moci, aby jej napomenuli. Kalvín by pravděpodobně zůstal rezervovaný vůči absolutistické vládě, i kdyby plně přijímala reformaci.

6. Představitelé světské moci, jejich práva a povinnosti

Veřejnou správu, „*police*“, Kalvín rozlišuje na tři složky: *magistratus*, zákony a lid.⁴⁵ *Magistratus*, „*magistrat*“, v českém překladu „vrchnost“, nejlépe odpovídá vyšším představitelům světské moci, kterým je svěřena moc nad určitým územím a lidmi, např. hovoří o knížatech. Mezi dalšími se obrací na krále, ale na vrchnost, „*magistrat*“ nejčastěji. Obecně pod pojmem *magistratus* lze zahrnout určitý stupeň představitelů světské moci. Přesto se domnívám, že v reakci na ženevské uspořádání pod pojem *magistratus* zahrnuje především syndiky, kteří tvořili nejvyšší představitele městského státu, případně další členy Malé rady. Nejedná se dle mého názoru o ty, kteří vykonávají úřady na nižším stupni veřejné správy, a v souvislosti s právem na odpor ani krále, nejvyššího představitele státu, proti kterému může *magistratus* vystoupit. Ženeva byla původně knížecím biskupstvím, avšak většina *magistratu*, pokud do něho zahrnujeme především syndiky, nebyli představitelé šlechty, ale v dnešním pojetí představitelé střední třídy, obchodníci, notáři apod.⁴⁶ *Magistratus* představuje vrchnost, která vládne a ukládá zákony. Lid je ten, který dané zákony poslouchá.

Mohou se křesťané podílet na veřejné správě? Samozřejmě mohou. O této službě nelze pochybovat, neboť je „svatým a zákonným povoláním v Božích očích, ale i nejsvětějším a nejdůležitějším“.⁴⁷ Kalvín odmítá snahu anabaptistů nezaplétat se se světskou mocí, již chápou jako Boží pomstu a zdůrazňují její spojení s násilím. Kalvín nepojímá světskou moc z hlediska moci, ale služby, u krále zdůrazňuje jeho službu.

Magistratus je Bohem povoláný a „má vydat počet ze správy nad svěřenou krajinou“.⁴⁸ Kalvín důsledně odlišuje mezi osobou, která daný úřad zastává, a úřadem samotným. Ti, kteří tvoří *magistratus*, někdy bývají označováni za Kristovy náměstky, avšak jim samým nepřísluší úcta a obdiv, ale pouze do té

⁴⁵ Kalvín, J., *Instituce učení křesťanského náboženství*, s. 291.

⁴⁶ Monter, W., *Calvin's Geneva*, s. 147.

⁴⁷ Kalvín, J., *Instituce učení křesťanského náboženství* s. 293.

⁴⁸ Tamtéž, s. 294.

míry, že vykonávají úřad svěřený jim Bohem. Daný úřad potom není degradován, i když ten, který jej zastává, se může zdát nehodným. Tento princip oddělení úřadu a jedince odpovídá církevní praxi, která se vytvořila, aby odlišila svátosti udělované církvi od lidí, kteří je udělují.

Magistratus odpovídá Bohu za svěřený úřad. K výkonu této služby je mu dáno právo použít násilí. V souvislosti s teorií mečů, podle které existují dva meče, jeden náleží církvi a druhý světské moci, případně se tato teorie vychyluje ve prospěch církve, které by náležely oba meče a ona by jeden pouze propůjčovala světské moci, zaujímá Kalvín stanovisko, které je spíše opačné k posledně zmiňovanému příkladu. Církvi do rukou nenáleží žádný meč, není nadána „*ius gladii*“. Kalvín se důrazně pokouší oddělit světskou moc a duchovní, a proto církev nemá možnost použít násilí k potrestání hříšných. Církvi nenáleží žádná světská vláda. Na druhou stranu patří mezi úkoly světské moci postarat se o čistotu učení, případně zasáhnout proti rouhačům, apod. Má tudíž nejen právo a povinnost chránit dodržování druhé desky desatera, ale i první.

Kalvín nechápe použití násilí jako akt pomsty, ostatně pouze do Božích rukou patří pomsta a odplata (Žid 10,30), ale jako akt spravedlnosti, kterou má vykonat *magistratus*. Odmítá přisuzovat *magistratu* vinu za užití násilí, jak to činili anabaptisté, kteří odmítají, že by křesťané měli právo zabíjet, ale nemají ani právo použít násilí k ochraně víry či k jejímu šíření.⁴⁹ Kalvín nenachází ani ve Starém ani v Novém zákoně zákaz použít násilí ze strany autority, která je k tomu ustanovena. *Magistratus* má právo užít i trestu smrti. Nelze se přitom odvolávat na desatero ani na lásku k nepřátelům. *Magistratus* totiž nejedná z pozice jednotlivce, ale plní Boží vůli, jedná s ohledem na veřejný zájem. Jistěže, pro každého jednotlivce platí dodržování Božího zákona, ale *magistratus* jedná z pozice úřadu, který zastává. Opětovně narážíme na rozlišení mezi jednotlivci jako soukromými osobami a těmi, kteří jednájí s ohledem na veřejný zájem. Pokud by jednali s ohledem na vlastní zájem, pak by se proti Bohu prohřešili. „Hospodin dává do rukou svým služebníkům meč, aby jej tasili proti všem vrahům ... mstítí z rozkazu Hospodinova rány zbožných, to není ani hubiti, ani škoditi někomu.“⁵⁰ Kalvín odmítá přílišné násilí. Když se obrací na krále Františka I., odmítá inkviziční metody. Odmítá též špatné zacházení s Turky a Saracény, i když vyznávají nepravé náboženství.⁵¹ Kalvín vidí použití násilí jako krajní prostředek, který lze použít až po vyčerpání veškerých

⁴⁹ Klaassen, W., *Neither Catholic nor Protestant*, Conrad Press, Waterloo, Ontario 1973, s. 55.

⁵⁰ Kalvín, J. *Institute učení křesťanského náboženství*, s. 297.

⁵¹ Tamtéž, s. 87.

prostředků k vyřešení konfliktu. Pokud je použití násilí jediným způsobem, pak nesmí být vedeno touhou po pomstě či osobním zájmem *magistratu*, ale pouze v zájmu veřejném. Nezřízenou krutost či odmítání projevů milosrdenství Kalvín neuznává.

Právo užít násilí se vztahuje nejen k těm, kteří jsou poddáni *magistratu*, ale též k těm, kteří by ohrožovali svěřené území či otevřeně vedli proti němu válku. Z odpovědnosti za svěřené území a možnosti použít násilí vyplývá Kalvínův souhlas s obrannou válkou. Nelze však po válce toužit. Před každým ozbrojeným konfliktem se musí zvážit, jaké důsledky přinese válka lidu. Ti, kteří mají moc o válce rozhodnout, musí zvážit, zda je Boží vůlí zasáhnout, nesmí se nechat ovládnout touhou po pomstě, slávě nebo po rozšíření území, pak by válka ztratila své ospravedlnění a stala by se nepřipustnou. Útočná válka je nepřipustná. Nelze svrhnout světskou moc na území, kde jsou např. pronásledováni lidé hlásící se k reformaci. *Magistratus* má povinnost postavit se proti tomu, který vtrhne na jejich území, ať se jedná o krále či lůzu.⁵² Není přípustné odvolávat se na nebránění se ústrkům a pronásledování, podle toho jednají jednotlivci, ale ti, kteří mají svěřenou moc, se musí postavit na obranu těch, jimž vládnou, jinak by „zrazovali svobodu národa, o níž ví, že byli Božím zřízením ustanoveni jejich strážci“.⁵³ Kalvín tudíž uznává za spravedlivou tu válku, která je vedena autoritou, její příčina je zřejmá a má za cíl nastolit spravedlnost ve veřejném zájmu, nikoli soukromé zájmy, což odpovídá principům teorie spravedlivé války, která se v křesťanském myšlení ustanovila, především v podání Tomáše Akvinského.

Kalvín nezanedbává ani přípravu na možnou válku v době míru, tj. zbrojení, udržování vojenských posádek či uzavírání smluv mezi jednotlivými státy, aby se případnému konfliktu zamezilo.

K výkonu světských úřadů je třeba získat finanční prostředky. Stát má právo vyžadovat po svých občanech, aby platili daně či poplatky ze zboží apod. Ženeva nebyla příliš bohatá, a tak i po nástupu reformace zachovala platnost většiny poplatků z dob knížecího biskupství.⁵⁴ Finance sloužily především k úhradě nákladů spojených s provozem jednotlivých úřadů. Uznává, že je lze použít i na zvětšení prestiže dvora, případně městské rady. Nikdy ale nemohou sloužit čistě soukromým účelům, protože finanční prostředky slouží především k dobru lidu.

⁵² Tamtéž, s. 299.

⁵³ Tamtéž, s. 315.

⁵⁴ Monter, W., *Calvin's Geneva*, John, s. 156.

Důležitou otázkou je oprávněnost světské moci zasahovat do záležitostí církve. Kalvín nepřijímá Lutherův model přílišného zásahu ze strany státu do záležitostí ryze církevních. Jisté však je, že oba reformátoři se nacházeli v odlišných situacích. Luther potřeboval světskou moc, aby se ujala nápravy církve. Reformovaná církev by bez ochrany světské moci mohla být snadno přemožena. Kalvín přišel do Ženevy, kde byla církev již reformována. Kalvín se pokouší udržet obě moci nezávislé, ale vzájemně kooperující. Obě sledují podobný cíl. Církev usiluje o přijetí víry. Stát nemá za úkol oslavit sám sebe, vybudovat silnou armádu nebo dobýt početná území, ale oslavit Boha. Dohlíží na čistotu náboženství, dodržování desatera, v jeho zájmu je vést lidi k dobrému, trestat rouhačství. Světské moci ale nenáleží, aby se ujala reformy církve. „Princové nemohou zakládat království Boží na zemi.“⁵⁵ Kalvín připouští, že některým starozákonním králům byla dána i náboženská moc, ale týkalo se to pouze konkrétního Bohem vybraného člověka. Nelze z několika případů vytvářet nějaké pravidlo. Snaha o emancipaci obou mocí nebyla vždy příkladná, často docházelo ke kompetenčním sporům, které mnohdy nebyly úplně vyřešeny. Týkaly se především otázky exkomunikace, zda toto právo náleželo výhradně církvi, či bylo vhodné konzultovat vzniklou situaci i se světskou mocí. Následným problémem byl i návrat lidí zpět do církve, kde vznikaly spory nejen mezi světskou a církevní mocí, ale i uvnitř církve, zda je ten, který se chce navrátit, hoden opětovného přijetí. Na jedné straně nebylo žádoucí, aby byl dlouhou dobu mimo církev, na druhou se muselo dbát o to, aby církev nebyla poškozena nehodnými členy. *Magistratu* se představovali kandidáti na úřad pastora, které potom ostatní pastoři schvalovali. Měl právo rozhodovat o jejich odvolání či o konání bohoslužeb.⁵⁶ Také řešil kompetenční spory, které mohly mezi dvěma pastory vzniknout. Pastoři měli neomezenou moc ve výkladu čistého učení církve, mohli napomínat *magistratus*.

Pro Kalvína je ideálním státem stát křesťanský, i když i nekřesťanské státy jsou v jeho pojetí výsledkem Boží vůle. Existence státu je Bohem posvěcena a není myslitelná žádná odluka státu od církve v pojetí, jaké nastolila revoluce ve Francii či německý idealismus. Kalvín zastává jejich suverenitu, nikoli odluku. Na církev a na stát je v jeho pojetí třeba nahlížet jako na partnery. Murray se domnívá, že pro Kalvína nepředstavuje stát měsíc a církev slunce jako v pojetí papeže Innocence III., ale obě složky jsou pro něho sluncem, představují „*optima societas*“, obě se doplňují a jedna bez druhé by mohla

⁵⁵ Chenevière, M. E., *La pensée politique de Calvin*, s. 238.

⁵⁶ Monter, W., *Calvin's Geneva*, s. 140.

těžko existovat; pro Luthera mizí vzájemný rozdíl, pokud je stát křesťanským, pro Kalvína nikoli.⁵⁷

7. Pojetí zákona

Třetí částí veřejné správy jsou zákony, které se vztahují k lidu a pocházejí od *magistratu*, jenž je ukládá. Spolu s Ciceronem a Platónem označuje zákony za duše států.⁵⁸ Vláda bez zákonů by byla nemožná, neboť není „možná vrchnost bez zákonů a zákony bez vrchnosti.“⁵⁹ Stav bez zákona je stejně nemyslitelný jako stav bez státního zřízení. Dle Hesselinka by Kalvín „žítí bez zákona, morálky nebo jiného ustaveného řádu považoval za anarchii“.⁶⁰ Stát, jak již bylo zmíněno, je následkem pádu člověka, tj. není součástí řádu stvoření. Zákon Bohem daný existuje před pádem člověka. Kalvínem je chápán jako výsledek Boží vůle, která směřuje k veškerému stvoření. Není v rozporu s přirozeností. Až následkem hříchu pociťují lidé zákon jako břemeno. Před pádem představoval Bohem ustavený zákon řád, kterým byl řízen kosmos. Svět nemohl existovat bez řádu, jinak by upadl do chaosu. Ochrana před pádem do chaosu spočívá v omezení přirozenosti a vzhledu člověka do zákona přirozenosti.⁶¹ Pádem člověka dochází k porušení přirozeného řádu, ten může být znovu nastolen teprve skrze spasení. Přirozenost na Bohu zcela závisí. Zákon tudíž není nahodilý a je v Božím plánu, odráží Boží lásku, obsahuje prostředky, díky nimž může stvoření na tuto lásku odpovídat.⁶² Zákon proto nemůže člověk vidět pouze negativně. Kalvín vidí zákon jako dar Boží milosti, Bůh tímto způsobem zjevuje lidem svou vůli. Skutečnost, že se člověku dostává zákona, proto představuje spíše privilegium než břemeno, pomoc, nikoli pouto.

Kalvín rozlišuje několik druhů zákonů. Nejvýše stojí Boží zákon, „*loi de Dieu*“, který ztotožňuje s morálním zákonem, „*loi morale*“. Další je přirozený zákon a pozitivní; i když Kalvín spíše hovoří o zákonech jednotlivých národů, užívám jako ostatní autoři termín pozitivní zákon.

Boží zákon odpovídá zákonu morálnímu, tento název přejímá Kalvín z rozlišení Mojžíšových zákonů na zákony morální, ceremoniální a soudní, z nich však přetrvávají pouze morální. Dva zbývající měly platnost pouze pro určitou

⁵⁷ Murray, R. H., *The Political Consequences of the Reformation*, s. 85–86.

⁵⁸ Kalvín, J., *Instituce učení křesťanského náboženství*, s. 301.

⁵⁹ Tamtéž, s. 301.

⁶⁰ Hesselink, I. J., *Calvin's Concept of the Law*, s. 242.

⁶¹ Schreinerová, S. E., *Jak Kalvín užívá pojmu „přirozený zákon“*, s. 77.

⁶² Hesselink, I. J., *Calvin's Concept of the Law*, s. 53.

skupinu, tj. pro židy. Samotný morální zákon shrnuje Kalvín do dvou částí, a to milovat Boha upřímnou a čistou vírou a milovat bližní, což opakuje Dt 6,5 a Lv 19,18, které je „pravým a věčným pravidlem spravedlnosti, předepsaným lidem všech národů i dob, kteří chtějí svůj život srovnati dle vůle Boží“.⁶³

I když jsou lidé špatní a náchylní ke zlému, mají určité povědomí o tom, co je špatné. A to na základě zákona, který jim byl vryt do srdce, ten nazývá přirozeným zákonem. Odhaluje člověku, co je dobré a co zlé, co spravedlivé a co nespravedlivé. Plně využít tento zákon předpokládá určitý stupeň sebekritiky, uvědomění si svých provinění, avšak pro přílišnou domýšlivost bylo nutné, aby nám byl dán psaný zákon. Přirozený zákon by postačil v přirozeném stavu, ale nyní musí být doplněn. Přirozený zákon lze prakticky ztotožnit s Božím zákonem, pokud bychom uvažovali stále o období před pádem člověka. Tak jako Tomáš Akvinský i Kalvín uznává nedostatečnost přirozeného zákona. Člověk je sice nadán svobodnou vůlí, která však často podléhá právě nejruznějším svodům. I když by měl postačit morální zákon v podobě dvou největších přikázání, podle Kalvína přistupuje psaný zákon v podobě dvou desek desatera, aby se člověk nemohl vyhýbat jeho plnění. Obě desky odpovídají ve skutečnosti dvou přikázáním, tj. lásce k Bohu a k člověku, „zachovávat přikázání znamená milovat Boha a bližního“.⁶⁴ Zákon Boží nenařizuje ani nezakazuje pouze vnější skutky, ale i myšlenky a „nejniternější hnutí srdce.“⁶⁵ Augustin, který rozlišuje mezi zákonem dočasným a věčným, potřebuje věčný jako garanci toho, že i vnitřní skutky budou odměněny, případně potrestány. Pokud by totiž existoval pouze zákon dočasný, člověk by nebyl ani potrestán za ty skutky, kterých se dopustil neveřejně, ani by nezískal odměnu za vykonané dobré skutky, protože by o tom nikdo nevěděl. Věčný zákon je tudíž nutností, stejně jako věčný život. Tomáš Akvinský rozlišuje stejně jako Kalvín zákon pozitivní, přirozený a Boží, který u něho představuje jednak nepsaný věčný zákon a Boží zákon psaný ve formě Starého a Nového zákona. Tomáš Akvinský kladé velký důraz na rozumovou stránku. Vychází z Božího rozumu, který nic nepojme v čase, a tudíž i jeho zákon je věčný. Přirozený zákon je potom podílem věčného zákona v rozumném tvoru. Kalvín rozumovou stránku příliš nezdůrazňuje, protože rozum stejně jako ostatní dary je korumpován hříchem. Přesto se shodnou ve vztahu mezi Božím a přirozeným zákonem a nezbytností psané formy.

⁶³ Tamtéž, s. 42.

⁶⁴ Tamtéž, s. 42.

⁶⁵ Tamtéž, s. 42.

Pozitivní zákon představuje zákony jednotlivých národů. Kalvín jej podle Hesselinka vidí jako striktní literu zákona, nepostihuje jiné oblasti.⁶⁶ Na rozdíl od zákona přirozeného, který chápe možné problémy v souvislosti s aplikací zákona na jiné než předem stanovené případy. Přirozený zákon může být prospěšný právě v těch okamžicích, kdy plně nedostačuje pozitivní zákon, může přinést větší míru pochopení. Semín používá odlišení přirozeného od pozitivního zákona tak, že přirozenému chybí přesná konkretizace, spočívá na principech spravedlnosti, nemusí mít psanou formu, původ odvozuje od Boha a platí pro celé lidstvo.⁶⁷ Pozitivní zákon má za úkol především uchovat a udržet disciplínu a řád ve společnosti. „Pokud by Bůh nespojil lidi k sobě posvátným poutem zákona, plody jejich vykoupění by byly slabé a dokonce i zisky by bylo možné ztratit.“⁶⁸ Zákony mohou vzbuzovat obavu před trestem, avšak ten, kdo jedná spravedlivě, by se jich neměl obávat. Jistě budou lidé, kteří se budou podřizovat pouze ze strachu, ale pozitivní zákon má vést právě k disciplíně a řádu, v jeho moci není přivádět lidi k lepšímu, i když se mohou pod vlivem obav z trestu změnit.

Kalvín ponechává zákonodárství jednotlivých „států“ plně na jejich vůli. Sám stanovuje určitá závazná pravidla, která má mít zákon, aby byl zákonem. Kalvín jmenuje dva prvky: rovnost či někdy označovaná jako spravedlnost, „*equité*“, a řádné ustavení zákona, „*ordonnance*“. *Equité* znamená, že i když se zákony liší formou, mají společnou tu skutečnost, že odpovídají morálnímu zákonu, obsahují v sobě tento účel, tj. lásku k Bohu a k lidem. Řada zákonů se může lišit, ale *equité* je spojuje v tom, že trestají právě ty přestupky, které odporují Božímu zákonu. *Ordonnance* souvisí s *equité*, protože pak je zákon řádně ustaven, když je splněna podmínka rovnosti. Kalvín si uvědomuje existenci zákonů, které mnohdy odporují rovnosti, ale i lidskosti vůbec. Pokud však zůstávají podmínky zachovány, ponechává plně na jednotlivých národech, jaké zákony přijímají. Sám odmítá univerzalitu některých zákonných norem, protože posuzuje, tak jako v případě jednotlivých typů státního zřízení, pluralitu, která vychází z odlišných situací jednotlivých zřízení, respektuje jejich specifika a potřeby. Jak uvádí, nebylo by na místě omezovat trestání některých přečinů, protože by to mohlo danou společnost velice poškodit, a naopak není třeba přílišné tvrdosti tam, kde daný „zločin“ není rozšířen. Je zcela evidentní, že lid je zákonům podřízen.

⁶⁶ Hesselink, I. J., *Calvin's Concept of the Law*, s. 242.

⁶⁷ Semín, M., *Přirozený zákon a obecné dobro*. in: Střední Evropa, ročník XIV., květen 1998, s. 52.

⁶⁸ Hesselink, I. J., *Calvin's Concept of the Law*, s. 93.

Magistratus zákony ukládá a dohlíží na jejich dodržování. Podléhá *magistratus* zákonům, které vydal či nikoli? Kalvín jistě nenechává *magistratus* ve stavu bez zákonů, avšak spíše podléhají Božímu zákonu, který se jim zpřítomňuje ve formě přirozeného zákona, než by podléhali zákonům pozitivním. Poslušnost Božímu zákonu logicky plyne z poslušnosti a odpovědnosti vůči Bohu, jemu se bude zodpovídat. Vyžadovat dodržování pozitivního zákona není příliš nereálné, otázkou by bylo, kdo by jeho dodržování na *magistratu* vyžadoval. Přesto v případě ženevského zřízení existují určité prostředky kontroly, ti, kteří nedodržují zákony, mohou být napomenuti ostatními představiteli příslušné rady, případně opětovně nezvoleni. S poukazem na Instituce, kdy Kalvín prosazuje vládu více lidí, aby na sebe dohlíželi, lze vyvodit, že by se i vzájemně napomínali, pokud by někdo chtěl strhnout na sebe více moci či zneužít svého postavení a práv.

Křesťané mohou vyžadovat dodržování zákonů mezi sebou navzájem a obracet se na soudy v případě, že jejich práva byla někým porušena, např. právo na majetek či bezpečí.⁶⁹ Spory nemohou být vedeny touhou po pomstě, spíše snahou vyřešit spor přátelskou cestou, s druhou stranou zacházet jako s přáteli nikoli nepřáteli.

Jaký je účel zákonů? Kalvín přichází s třístupňovým účelem zákona. První poukazuje na hříšnost člověka, má jej vybídnout k uvědomění si svých nedostatků. Kalvín se o něm vyjadřuje jako o tom, jenž „ukazuje Boží spravedlnost, ... tu, kterou od nás Bůh požaduje, připomíná každému jeho nepravost a usvědčuje ho z hříchu.“⁷⁰ Tento „*usus elencticus*“ odpovídá také jedné z osob Trojice, a to Bohu Spasiteli.⁷¹ Ve své podstatě poukazuje na to, jaký člověk je, jak je zkažený. Potřebuje někoho, kdo mu pomůže dostat se z tohoto stavu beznaděje. Druhý účel směřuje k zabránění bezbožnosti a využívá strachu před trestem. „Zákon prohlašuje, že Bůh bude mstitelem, když stanoví trest přestupníkům a vyhrožuje smrtí a soudem, prospívá potud, že krotí aspoň hrůzou před tresty ty, kteří dbají jen z přinucení o to, co jest spravedlivé a správné.“⁷² Kalvín si plně uvědomuje, že tento účel krotí lidi, aby především neškodili druhým, neslouží k tomu, aby se polepšili. Hesselink o něm hovoří jako o „*usus politicus*“ a odpovídá Bohu Stvořiteli. Tento účel plně odpovídá pojetí pozitivního zákona, který má omezené možnosti, nemůže trestat všechny hříchy, pouze ty,

⁶⁹ Kalvín, J., *Instituce učení křesťanského náboženství*, s. 307.

⁷⁰ Tamtéž, s. 51.

⁷¹ Hesselink, I. J., *Calvin's Concept of the Law*, s. 251.

⁷² Kalvín, J., *Instituce učení křesťanského náboženství*, s. 52.

kteří představují ohrožení pro společenství lidí. Pozitivní zákon může být někdy nespravedlivý, protože nemůže beze zbytku postihnout veškeré odlišnosti a stanovuje především obecné principy. Posledním užitím zákona je „*usus theologicus*“, který odpovídá Duchu svatému⁷³ a slouží lidem, v „jejichž srdcích působí a kraluje Boží duch.“⁷⁴ Přichází na pomoc těm, kteří si plně uvědomili svou hříšnost, ale i oni nepřestávají být zranitelní. Toto užití zákona v nich udržuje milost, které se jim dostalo, chrání je před pádem.

8. Podobnosti v uspořádání státu a církve

Mezi oběma mocemi existují určité paralely. Obě vycházejí od Boha. Stát představuje instituci Bohem chtěnou, která přichází na pomoc člověku, aby jej odrazovala od nízkých vášní, avšak není pouhým trestem za hřích. V každé společnosti je potřebný určitý řád, který brání upadání do chaosu. Kalvín chápe řád jako výsledek Boží milosti, člověk po pádu není schopen obejít se bez určitých pravidel. Církev ani stát nemohou existovat bez zákonů. Církevní zákony vznikají z potřeby vnést do života církve určitý řád, jejich znění však písmo neposkytuje. Stát potřebuje pozitivní zákony, které trestají alespoň ty nejkřiklavější přestupky vůči Božimu zákonu. Nemohou postihnout vše, především to, co zůstává skryto. Kalvín ponechává volnost v tom, jaké formy mohou zákony nabývat. Odmítá existenci stejných zákonů stejně jako existenci totožných státních zřízení. Uvědomuje si mnohé odlišnosti mezi jednotlivými oblastmi a národy a snaha po vytvoření jednotného modelu zřízení či zákonů je spíše nežádoucí. Ostatně i viditelných církví existuje mnoho, musí pouze splnit ony základní podmínky čistého hlásání Božího slova a řádného vysluhování svátostí. V záležitostech druhotného významu se mohou lišit.

Kalvín nechce svěřit moc do rukou jednoho člověka ani v církvi, ani ve státě. Na řízení církve se proto v Ženevě podílí větší počet lidí, tj. pastoři, starší a v rámci Konzistoře i syndikové. Vložení moci do rukou jednoho člověka s sebou přináší nebezpečí zneužití autority. Představitelé obou mocí na sebe navzájem dohlíží. *Magistratus* měl právo povolávat a odvolávat pastory a rozhodovat jejich spory. Pastorům byla ponechána svoboda v hlásání Božího slova a právo napomínat *magistratus*. Oba subjekty se do jisté míry kontrolovaly a vyvažovaly.

⁷³ Hesselink, I. J., *Calvin's Concept of the Law*, s. 251.

⁷⁴ Kalvín, J., *Instituce učení křesťanského náboženství*, s. 52.

⁷⁵ Milner, B. Ch., *Calvin's doctrine of the Church*, s. 136.

Světské a duchovní úřady nepředstavují vládu, ale službu, „*non imperium sed ministerium*“.⁷⁵ Veškerá autorita a důstojnost je spojena se službou, s úřadem, který je vykonáván, s Božím slovem, které je hlášáno, nikoli se soukromými osobami. Úřadům samotným náleží autorita, jejich oprávněnost nezávisí na morálních kvalitách těch, kteří je vykonávají. Lidem náleží povinnost poslouchat autoritu. S tím se pojí zaslíbení dobrého a dlouhého života. Jediná výjimka nastává v případě, že je nařizováno něco, co odporuje Božímu zákonu. Toto nebezpečí nehrozí pouze státu, ale i církvi. V této souvislosti Kalvín hovoří o právu nesetrvávat v římské církvi. V případě státu se soukromé osoby nemohou postavit proti vrchnosti. Toto právo náleží pouze těm, kteří jsou k tomu určeni.

Světská a církevní moc se nejen navzájem doplňují a střetávají, ale i jejich znaky jsou podobné. Kalvín sice pojednával o obou mocích odděleně, ale ani on nemohl plně oddělit to, co tvoří součást člověka, a proto i jejich charakteristiky vykazují shodné rysy.

9. Závěr

V tomto pojednání jsem nastínila Kalvínovo pojetí státu a církve jako složek oddělených a suverénních, ale i spolupracujících.

Pravá církev je ta, která hlásá čistě Boží slovo a řádně vysluhuje svátosti. Tyto znaky jsou viditelným projevem pravých církví, které tvoří univerzální církev. Církev může být i neviditelná a o jejích členech ví pouze Bůh. V Kalvínově čtyřstupňovém systému církevních úřadů se ukázala zjevná snaha o naprosté oddělení od struktury římské církve a zároveň snaha o pokrytí potřeb věřících od duchovních po potřeby týkající se správy církve. Duchovní moc nemá právo zasahovat do světských záležitostí. Její moc pramení pouze ze svobody hlásání Božího slova a možnosti napomínat *magistratus*.

Stát je institucí Bohem chtěnou, nikoli pouhým následkem hříchu. Kalvín nepreferuje žádné zřízení, pouze monarchie je nejméně žádoucí. Velká pozornost je věnována některým aspektům veřejné správy, především zákonům a samotnému *magistratu*. Úřad samotný nezáleží na morálních kvalitách jeho nositelů. Existence zákonů je nezbytná k zachování řádu. Kalvínovi se podařilo udržet obě složky suverénní. Tím, že vložil péči o čistotu učení církve i do rukou světské moci, vytvořil podmínky pro možné konflikty. Přes drobné potíže se Kalvínovi podařilo vytvořit model, kde stát a církev jsou suverénní a zároveň spolupracující.

Resumé (viz závěr)**Abstract****Some Aspects of Calvin's Concept of State and Law**

According to Calvin the true Church is the one that preaches only the Word of God and properly administers the sacraments. These elements are visible demonstrations of true Churches that constitute the universal Church. A Church can also be invisible, and only God knows about its members. In Calvin's four-stage system of Church institutes there is an obvious effort to completely distinguish his system from the Roman Church structure and at the same time to cover the needs of the faithful – from their divine needs to their needs relating to Church administration. The divine power has no right to interfere with secular issues and its power stems solely from the freedom of preaching the Word of God and from the possibility to admonish magistratus (suzerains).

The State is an institution that God intended, and not only as a result of sin. Calvin does not prefer any political system but he considers a monarchy to be the least desirable. Great attention is paid to certain aspects of public administration, in particular to laws and to magistratus itself. The institution itself does not depend on the moral qualities of its officials because the existence of laws is what is essential for preservation of the institution. Calvin managed to keep both components sovereign, but by placing the care for Church doctrinal fidelity also upon secular powers he created conditions for possible conflict. Despite minor difficulties Calvin succeeded in creating a model in which the State and Church are sovereign and yet cooperate at the same time.

Zusammenfassung**Einige Aspekte der Auffassung von Calvin über die Staat-Kirche Beziehung**

Nach Calvin's Ansicht ist die echte Kirche diejenige, die das Wort Gottes verkündet und ordnungsgemäß die Sakramente feiert. Diese Merkmale sind die sichtbaren Äußerungen der echten Kirchen, die zusammen eine Universalkirche bilden. Die Kirche mag auch unsichtbar sein, deren Mitglieder kennt nur der Gott allein. Im vierstufigen System der Kirchenämter hat sich Calvin darum bemüht, dass diese von der Struktur der römischen Kirche völlig getrennt werden und dass gleichzeitig die Bedürfnisse der Gläubigen durch Geistliche und die Bedürfnisse der Kirchenverwaltung befriedigt werden. Die geistliche Gewalt hat kein Recht, in die weltlichen Angelegenheiten einzugreifen. Ihre Macht ist der Freiheit, das Wort Gottes zu verkünden, und der Möglichkeit, die Obrigkeit (magistratus) zu mahnen, zu entnehmen.

Der Staat ist vom Gott gewolltes Gemeinwesen nicht nur die Folge der Sünde. Calvin bevorzugt keine Gesellschaftsordnung, nur die Monarchie findet er als am wenigsten wünschenswert. Grosse Aufmerksamkeit wird einigen Aspekten der öffentlichen Verwaltung vor allem den Gesetzen und der Obrigkeit gewidmet. Das Amt an sich ist unabhängig von moralischen Eigenschaften des Amtsträgers. Die Existenz der Gesetze ist notwendig für die Erhaltung der Ordnung. Bei Calvin ist die weltliche und geistliche Gewalt getrennt. Da er aber die weltliche Gewalt mit der Bewahrung der Reinheit der Kirchenlehre beauftragte, hat er die Bedingungen für potenzielle Konflikte geschaffen. Trotz diesen winzigen Schwierigkeiten ist es Calvin gelungen ein Modell zu bilden, in dem der Staat und Kirche souverän sind und gleichzeitig zusammenarbeiten.

Riassunto

Alcuni aspetti della nozione dello Stato e della Chiesa secondo Giovanni Calvino

Secondo G. Calvino la vera Chiesa è quella che annuncia la Parola di Dio pura e somministra i sacramenti. Queste caratteristiche sono segni visibili della vera chiesa che insieme formano la Chiesa universale. La chiesa può essere invisibile, cui membri conosce solo il Dio. Nel sistema gerarchico di uffici ecclesiastici a quattro livelli di Calvino si è manifestata l'apparente volontà di separarsi dalla chiesa romana e nello stesso tempo di coprire bisogni di credenti, da quei spirituali a quelli riguardanti l'amministrazione della chiesa. Il potere spirituale non ha diritto d'interferire nelle questioni secolari. Il suo potere deriva solamente dalla libertà d'annunciare la Parola di Dio e dalla possibilità d'ammonire il magistratus, cioè i padroni.

Lo Stato è un'istituzione voluta dal Dio, non solo una mera conseguenza del peccato. Calvino non preferisce nessun ordinamento, solo la monarchia è la meno desiderabile. Una gran'attenzione è dedicata ad alcuni aspetti dell'amministrazione pubblica, innanzitutto della legge e del magistratus stesso. L'ufficio stesso non dipende dalle qualità morali dei loro rappresentanti. L'esistenza delle leggi è necestraria a mantenere l'ordine. Calvino non è riuscito a tenere entrambe le componenti sovrane. Avendo conferito la cura della purezza del magisterio ecclesiastico nelle mani del potere secolare, creò le condizione per un possibile sviluppo di conflitti. Nonostante minuti guai, lui è riuscito a creare un modello nel quale lo Stato e la Chiesa sono enti sovrani ma cooperanti.

O autorovi

Lucie Matulová (nar. 1981) je absolventkou bakalářského cyklu politologie – mezinárodní vztahy na Fakultě sociálních věd Univerzity Karlovy, kde nyní

pokračuje v magisterském oboru politologie. Zajímá se o vztah církve a státu nejen v minulosti, ale i v současnosti, v Evropě a Latinské Americe, zejména v souvislosti s problematikou teologie osvobození.

Lucie Matulová (born 1981) graduated from the bachelors program in political science – international relations at the Social Sciences School of the Charles University in Prague. She continues with her magister program in political science at the same School. She is interested in State-Church relations not only historically but also in the present, both in Europe and Latin America, and in particular in connection with issues of theology of liberation.

*Lucie Matulová (*1981) absolvierte Bakalaureats-Studium (Politologie und Internationale Beziehungen) an der Fakultät der Sozialwissenschaften der Karlsuniversität. Zur Zeit setzt sie ihr Studium im Magisterprogramm fort. Sie interessiert sich für Staat-Kirche Beziehungen in der Vergangenheit und Gegenwart, in Europa und in Lateinamerika, insbesondere im Zusammenhang mit der Theologie der Befreiung.*

*Lucie Matulová (*1981) ha ottenuto baccellierato in Politologia – Relazioni internazionali alla Facoltà delle Scienze Sociali della Università Carolina, dove prosegue nel corso maestrato in politologia. S'interessa dei rapporti fra la Chiesa e lo Stato in Europa e nell'America Latina non solo nel passato ma anche nel presente, innanzitutto in connessione con la teologia di liberazione.*

Ke skutečnému obsahu listu Kongregace pro nauku víry „de delictis gravioribus“

Damián Němec

V posledních dnech se v médiích objevily zprávy, které obvinily papeže Benedikta XVI., že chtěl v minulosti krýt sexuální aféry kněží a pokusil se tak prý obejít zákony. Většina z nich citovala britský nedělník *The Observer*. List uvedl, že někdejší prefekt (představený) Kongregace pro nauku víry kardinál Joseph Ratzinger napsal katolickým biskupům dopis, ve kterém je žádal, aby drželi v tajnosti případy církevního vyšetřování sexuálního zneužívání nezletilých kněžími. *The Observer* dodal, že zmíněný „tajný“ dopis z roku 2001 má k dispozici. Stojí prý v něm, že výsledky předběžného církevního vyšetřování mají biskupové zasílat Kongregaci pro nauku víry. Ta je pak předá neveřejným církevním tribunálům. Církev tak údajně může požadovat, aby jí v případech zneužívání nezletilých kněžími náležely soudní pravomoci.

Skutečnost je ovšem jiná: dne 18. 5. 2001 vydala římská Kongregace pro nauku víry (nikoliv tedy kardinál Joseph Ratzinger jako soukromá osoba) dokument pod názvem *List biskupům, hierarchům a ostatním ordinářům katolické církve de delictis gravioribus* ohledně církevních trestných činů, jejichž projednávání je vyhrazeno pouze této kongregaci, přesně jejímu tribunálu (který je vlastně pokračováním někdejšího nejvyššího inkvizičního tribunálu). List není tajný, ale je v latinském originále dostupný na webových stránkách Apoštolského stolce www.vatican.va. Český překlad byl (kromě preambule) začátkem roku 2002 publikován ve všech oběžnicích katolických diecézí v Českých zemích – ty musí být na každé faře.

Vyhrazenými trestnými činy jsou některé delikty proti svátosti Eucharistie, svátosti smíření a také mravnostní delikty duchovních spáchané vůči osobám mladším 18 let – sem směřují „informace“ uvedeného článku.

List stanoví *přísnější postup* v projednávání. V případě pravděpodobné povědomosti o spáchání činu musí ordinář (diecézní biskup nebo provinciál) neprodleně zahájit předběžné šetření a jeho výsledek (i negativní!) oznámit kongregaci. Ta pak rozhodne, kdo a jak bude kauzu projednávat – zda přímo

její tribunál, nebo jí pověřený soud (obvykle diecézní), který pak musí výsledek projednání a všechna akta co nejdříve zaslat kongregaci. Odvolání proti rozsudku pověřeného soudu musí být podáno pouze k tribunálu kongregace. Protože tyto kauzy nepatří do běžné agendy diecézních soudů, je tu tak zaručeno jednotné, odborné a přísné projednání.

Druhé zpřísnění je v tom, že jako trestný čin jsou tu vyhrazeny sexuální delikty duchovních vůči osobám mladším 18 let, zatímco kodex kanonického práva stanoví v kán. 1395 § 2 hranici 16 let.

Třetí zpřísnění spočívá v tom, že lhůta k promlčení trestného činu (když není zahájeno stíhání) je 10 let (u pěti závažných trestných činů je 5 let, u ostatních 3 roky – kán. 1362) a v případě sexuálního zneužití nezletilých začíná běžet až nabytím zletilosti (takto by bylo např. zneužití pětiletého děvčátka promlčeno až po $13 + 10 = 23$ letech).

Poslední zpřísnění se týká mlčenlivosti: protože záležitost spadá pod pravomoc papežského úřadu, je tu stanoveno tzv. papežské tajemství. Chrání se tak jak nestrannost řízení, tak čest obžalovaného, protože i zde se uplatňuje presumpce neviny. Pouze v naléhavých případech je – podle kán. 1722 – možno dotyčným duchovnímu zakázat výkon posvátné moci (slavení svátostí apod.) nebo výkon úřadu (faráře, úředníka diecézní kurie atd.) už v době soudního řízení, tedy ještě před rozsudkem.

Nijak se tu neřeší otázka projednání těchto případů před světským soudem: není to ani nařízeno, ani zakázáno; většinou je to zcela potřebné a nutné. V tom případě světský i církevní proces probíhají souběžně. Protože světská moc má (díky činnosti policie a dalších orgánů) možnost shromáždit více důkazů, bývá obvykle církevní proces uzavřen až po světském, není to však pravidlem, záleží to na okolnostech a uvážení. Je třeba připomenout, že podle § 168 platného českého trestního zákona tu není povinnost oznámit spáchání trestného činu orgánům činným v trestním řízení.

Musím tedy konstatovat, že uvedený dokument nejen není tajný, ale navíc celé řešení zprůhledňuje a zpřísňuje – ačkoliv výše zmíněný článek z listu The Observer tvrdí pravý opak.

Kritická poznámka k vládnímu návrhu novely zákona č. 3/2002 Sb., o svobodě náboženského vyznání a postavení církví a náboženských společností a o změně některých zákonů¹

Jan Czernin

Vládní návrh novely především **nerespektuje nález Ústavního soudu ČR vyhlášeného pod č. 4/2003 Sb.**, který některá ustanovení zákona o církvích a náboženských společnostech zrušil.

Ústavní soud v uvedeném nálezu jasně konstatoval, že **existence církevních právnických osob je dána rozhodnutím církve nebo náboženské společnosti samotné** a že evidence církevních právnických osob Ministerstvem kultury má pouze deklaratorní, a nikoli konstitutivní charakter. Je třeba respektovat autonomii církví a náboženských společností a pluralitu jejich činnosti.

Navrhovaná novela však upravuje evidenci právnických osob založených církví nebo náboženskou společností takovým způsobem, že **se ve skutečnosti jedná o zastřenou registraci**. Zasahuje tak ústavní právo církví a náboženských společností zřizovat své instituce nezávisle na státních orgánech (čl. 16 odst. 2 Listiny). Toto ústavní právo přitom může být zákonem omezeno jen v nezbytné míře pro ochranu veřejné bezpečnosti a pořádku, zdraví a mravnosti nebo práv a svobod druhých (Čl. 16 odst. 4 Listiny). Možnost omezení tohoto ústavního práva zákonem je přitom třeba vykládat restriktivně (viz cit. nález ÚS). Z konstantní judikatury Evropského soudu pro lidská práva vyplývá, že k omezení základních práv musí být splněny tři základní podmínky: musí být stanoveno zákonem, musí směřovat k legitimnímu cíli a musí být nezbytným v demokratické společnosti.

Návrh užívá pro zavedení zastřené registrace následující definici evidence právnické osoby: „Evidenci podle tohoto zákona se právnické osoby podle

¹ Sněmovní tisk č. 863, Senátní tisk č. 111. V době dání tohoto čísla Revue do tisku byl vládní návrh zákona vrácen ze Senátu do Poslanecké sněmovny, stanovisko Senátu k tomuto návrhu bylo zamítavé.

písmen a) a b) stávají právními osobami podle tohoto zákona“. Právní řád však nemůže rozlišovat mezi vznikem právní osoby obecně a (dalším, jiným) vznikem „podle tohoto zákona“. **Každá právní osoba může mít podle právního řádu jen jednu právní subjektivitu!!** Jinými slovy nemůže se lišit existence nějaké právní osoby podle celého právního řádu včetně ústavních norem a existence stejné právní osoby „podle tohoto zákona“.

V rámci úpravy zrušení evidence v § 26 odst. 3 návrhu se již ostatně užívá přímo formulace „zánik evidované právní osoby“, nikoli pouze evidence právní osoby, jejíž subjektivita není evidencí narušena.

Novela je dále s nálezem Ústavního soudu v rozporu z toho důvodu, že vylučuje podle navrhovaného § 15a odst. 2 evidenci jiných („ostatních“) právnických osob založených registrovanou církví a náboženskou společností odlišných od druhů uvedených v § 15a odst. 1 návrhu novely. Vyloučen z evidence je tak mimo další například nejrozšířenější zvláštní druh církevní právní osoby „kostel“ jako soubor věcí, tj. budovy kostela a jeho vybavení. Tyto právní osoby přitom existují v právním řádu již po dobu několika staletí, jsou zapsány jako vlastníci v Katastru nemovitostí a byly uznávány jako subjekt práv a povinností i v době před rokem 1989. Zrušení evidence těchto osob vyvolá pouze **nejistotu právního řádu České republiky** a chaos, který způsobí zbytečné finanční náklady rovněž státu.

Dále je s ohledem na jinou činnost než uvedenou v § 15a odst. 1 písm. b) vyloučena z evidence např. právní osoba určená k provozování školy. Působení v oblasti vzdělávání a výchovy je přitom stejně jako působení v oblasti zdravotnictví součástí podstatného úkolu křesťanů vyplývajícího z poslání aktivní lásky k bližnímu, tedy z poslání zabezpečování potřebných lidí nejen v oblasti nemocniční, ale také v oblasti výchovy a vzdělání (viz Spolkový ústavní soud SRN BVerfGE 70/138;57/220, citováno rovněž ve výše uvedeném nálezu ÚS ČR). Evidence právnických osob zřízených církví nebo náboženskou společností v rejstříku Ministerstva kultury včetně zápisu předmětu činností přitom samozřejmě nenahrazuje nutnost získání oprávnění od příslušných státních orgánů k výkonu těchto činností, tedy např. živnostenské oprávnění, akreditace školy, nestátního zdravotnického zařízení apod. Novela odkazuje církve a náboženské společnosti ve věci právnických osob jiných než uvedených v § 15a odst. 1 na proceduru registrace právní osoby podle jiných zákonů (typicky obchodní zákoník, zákon o obecně prospěšných společnostech), které však neuznávají konstitutivní charakter rozhodnutí církve nebo náboženské společnosti o zřízení takové právní osoby.

Omezování práva církví a náboženských společností zřizovat své právnické osoby je v novele zvláště upraveno v rozsáhlých možnostech Ministerstva kultury zrušit evidenci církevní právnické osoby. Rovněž tyto zásahy jsou v rozporu s nezbytností omezení ústavního práva zákonem. Zvláště za situace, když se formulacemi návrhu novely má navodit do právního řádu přesvědčení, že zrušením evidence dochází k zániku právnické osoby samotné (viz § 26 odst. 3 návrhu novely). Mimo jiné případy může totiž ministerstvo zrušit evidenci evidované právnické osoby z vlastního podnětu:

1. nebyli-li ustaveni členové statutárního orgánu a všem dosavadním členům statutárního orgánu skončilo funkční období před více než rokem, ke dni nabytí právní moci o zrušení evidence,
2. jestliže účelové zařízení neposkytuje obecně prospěšné služby uvedené v zakládací listině po dobu delší než jeden rok, ke dni nabytí právní moci rozhodnutí o zrušení evidence.

Vzhledem k tomu, že zákon č. 3/2002 Sb. (zákon o církvích a náboženských společnostech) spojuje s evidencí právnických osob zřízených církví nebo náboženskou společností význam uznání právní subjektivity státním orgánem, vkládá se do rukou ministerstva příliš **rozsáhlá pravomoc v oblasti zrušení evidence právnických osob**. Nutno je připomenout, že ministerstvo není nezávislý orgán a jeho případná tendenční rozhodnutí mohou mít likvidační charakter pro výkon různých oblastí náboženských činností.

NÁVRH ZMLUVY medzi Slovenskou republikou a Svätou stolicou o práve uplatňovať výhrady vo svedomí

*Draft Treaty between the Slovak Republic and the Holy See on the Right
to Exercise an Objection of Conscience*

*Entwurf des Abkommens zwischen der Slowakischen Republik und dem Heiligen
Stuhl über die Anwendung des Gewissensvorbehalts*

*Il progetto-accordo fra la Repubblica Slovacca e la Santa Sede sul diritto
a realizzare l'obiezione di coscienza*

Slovenská republika a Svätá stolica,

uznávajú slobodu svedomia pri ochrane a rozvoji hodnôt týkajúcich sa zmyslu ľudského života,

zdôrazňujú toto uznanie vo vzťahu k slobode myslenia a slobode vyznania,

uznávajú ľudský život, ľudskú dôstojnosť, zmysel ľudského života rodinu a manželstvo ako najvyššie všeobecné hodnoty, z ktorých vyplýva spoločné dobro a ktoré ako také vyžadujú ochranu pred ich stratou alebo poškodením ako aj obmedzením ich rozvoja a generačného odovzdávania,

deklarujú vôľu chrániť právo na ľudský život, ľudskú dôstojnosť, ľudskú fyzickú integritu, ľudskú biologickú a psychologickú identitu, rodinu a manželstvo, odvolávajú sa na záväzky prijaté v Základnej zmluve medzi Slovenskou republikou a Svätou stolicou, podpísanej vo Vatikáne 24. novembra 2000 (ďalej len „základná zmluva“),

a

Slovenská republika, vychádzajúc z Ústavy Slovenskej republiky a Svätá stolica, vychádzajúc z náuky viery a mravov Katolíckej cirkvi,

dohodli sa takto:

Článok 1

Slovenská republika a Svätá stolica (ďalej len „zmluvné strany“) uzatvárajú túto zmluvu s cieľom ustanoviť rozsah a podmienky práva uplatňovať výhrady vo svedomí v súlade s článkom 7 základnej zmluvy.

Článok 2

Zmluvné strany uznávajú slobodu svedomia vo vzťahu k ľudskému životu, ľudskej dôstojnosti, zmyslu ľudského života, k rodine a manželstvu a právo každého na slobodné uplatnenie výhrady vo svedomí k týmto všeľudským hodnotám.

Článok 3

- (1) Pod pojmom „vieroučné a mravoučné zásady“ sa v tejto zmluve rozumejú zásady vyhlásené Magistériom Katolíckej cirkvi.
- (2) Pod pojmom „výhrada vo svedomí“ sa v tejto zmluve rozumie námietka urobená na základe princípu slobody svedomia, podľa ktorého môže každý odmietnuť konať to, čo vo svojom svedomí pokladá za nedovolené podľa vieroučných a mravoučných zásad.
- (3) Pojem „konať“ zahrnuje aj spoluúčasť na konaní a akúkoľvek aj časovo neobmedzenú činnosť súvisiacu s týmto konaním vrátane asistencie.

Článok 4

- (1) Právo uplatňovať výhrady vo svedomí sa týka:
 - a) činnosti v ozbrojených silách a ozbrojených zboroch vrátane výkonu vojenskej služby,
 - b) výkonov v oblasti zdravotníctva, najmä konania vo vzťahu k umelým ukončeniam tehotenstva, umelým alebo asistovaným oplodneniam, pokusom a nakladaniu s ľudskými orgánmi, ľudskými zárodkami a ľudskými pohlavnými bunkami, eutanázii, klonovaniu, sterilizácii a anti-koncepcii,
 - c) činnosti v oblasti výchovy a vzdelávania, najmä konania týkajúceho sa článku 12 a 13 základnej zmluvy,
 - d) poskytovania právnych služieb,
 - e) pracovnoprávných vzťahov a iných pracovných vzťahov, ktorých obsah sa týka predmetu úpravy tejto zmluvy.

- (2) Slovenská republika sa zaväzuje, že nemocniciam a zdravotníckym zariadeniam zriadeným Katolíckou cirkvou alebo jej organizáciou neuloží povinnosť vykonávať umelé ukončenia tehotenstva, umelé alebo asistované oplodnenia, pokusy alebo nakladanie s ľudskými orgánmi, ľudskými zárodkami a ľudskými pohlavnými bunkami, eutanáziu, klonovanie, sterilizáciu, úkony spojené s antikoncepciou a tiež nestanoví vykonávanie týchto činností ako podmienku potrebnú pre vznik alebo činnosť nemocnice alebo zdravotníckeho zariadenia zriadeného Katolíckou cirkvou alebo jej organizáciou.

Článok 5

Právo uplatňovať výhrady vo svedomí možno uplatniť podľa právneho poriadku Slovenskej republiky a v jeho medziach. Medze a spôsob uplatnenia upraví Slovenská republika tak, aby bola zachovaná podstata a zmysel práva uplatňovať výhrady vo svedomí.

Článok 6

- (1) Konanie, ktoré je dôsledkom uplatnenia výhrady vo svedomí vylučuje právnu zodpovednosť osoby, ktorá uplatnila toto právo.
- (2) Právo uplatňovať výhrady vo svedomí neopravňuje ku konaniu vedúcemu k zneužitiu výhrady vo svedomí. Zneužitie výhrady vo svedomí nezbavuje právnej zodpovednosti. Uplatnenie výhrady vo svedomí nesmie ohroziť ľudský život a ľudské zdravie.

Článok 7

- (1) Sporné otázky, týkajúce sa výkladu alebo vykonávania tejto zmluvy, budú zmluvné strany riešiť formou vzájomných konzultácií. Zmluvné strany si budú vzájomne poskytovať informácie týkajúce sa najmä oblastí jednotlivých činností, ktoré sú predmetom výhrady vo svedomí a informácie o návrhoch všeobecne záväzných právnych predpisov, ktoré upravujú výhrady vo svedomí.
- (2) Na vykonanie tejto zmluvy zmluvné strany zriadia spoločnú komisiu, ktorá bude mať poradný charakter. Spoločná komisia bude mať paritné zloženie po troch zástupcoch z každej zmluvnej strany a bude sa schádzať najmenej dvakrát ročne alebo kedykoľvek, ak o to požiadajú jedna zo zmluvných strán. Úlohou spoločnej komisie bude najmä:

- a) posudzovať oblasti a jednotlivé činnosti, ktoré sú predmetom výhrad vo svedomí,
- b) predkladať pripomienky k návrhom všeobecne záväzných právnych predpisov a podnety na legislatívnu úpravu práva uplatňovať výhrady vo svedomí a na zabránenie jeho zneužívania,
- c) vyhodnocovať uplatňovanie tejto zmluvy,
- d) predkladať návrhy na zmeny a doplnky tejto zmluvy.

Článok 8

Táto zmluva sa môže meniť a dopĺňať o skutočnosti, ktoré nie sú obsahom tejto zmluvy na základe vzájomnej dohody zmluvných strán písomnou formou.

Článok 9

Táto zmluva sa uzatvára na neurčitý čas a jej platnosť sa skončí na základe dohody zmluvných strán alebo skončením platnosti základnej zmluvy.

Článok 10

Táto zmluva podlieha ratifikácii a nadobudne platnosť tridsiatym dňom po dni výmeny ratifikačných listín.

Dané v dňa v dvoch pôvodných vyhotoveniach, každé v slovenskom jazyku a talianskom jazyku, pričom obidve znenia sú rovnako rozhodujúce.

Za Slovenskú republiku:

Za Svätú stolicu:

DOHODA
o účasti osob vykonávajících duchovenskou službu
na systému poskytování posttraumatické intervenční
péče příslušníkům Policie České republiky
(dále jen „dohoda“)

*Agreement on the Participation of Persons Conducting Spiritual Services
in the System of Provision of Post-traumatic Interventional Care for Officers
of the Police of the Czech Republic*

*Das Übereinkommen hinsichtlich der Teilnahme der Geistlichen am System
der posttraumatischen Interventionspflege der Angehörigen
der tschechischen Polizei*

*L'Accordo sulla partecipazione delle persone addette all'assistenza spirituale
nel sistema dell'assistenza d'intervento posttraumatica degli membri di Polizia
dello Stato*

Účastníci:

Ministerstvo vnitra

se sídlem v Praze, Nad Štolou 3,

zastoupené Mgr. Stanislavem GROSSEM, ministrem vnitra

a

1. Ekumenická rada církví,

se sídlem v Praze 10, Donská 370/5,

zastoupená biskupem Mgr. Vladislavem VOLNÝM, předsedou

2. Česká biskupská konference

se sídlem v Praze 6, Thákurova 3,

zastoupená arcibiskupem Mons. Janem GRAUBNEREM, předsedou

(dále jen „církevní smluvní strana“)

uzavírají tuto dohodu:

Článek 1

Účel dohody

Účelem dohody je upravit poskytování posttraumatické intervenční péče (dále jen „intervenční péče“) příslušníků Policie České republiky (dále jen „policistů“) osobami, které vykonávají duchovenskou činnost.

Článek 2

Poskytování intervenční péče

(1) Církevní smluvní strana se touto dohodou zavazuje zajistit bezúplatné poskytování duchovenských služeb v rámci systému intervenční péče v Policii České republiky (dále jen „policie“), podle zákona č. 3/2002 Sb., o svobodě náboženského vyznání a postavení církví a náboženských společností a o změně některých zákonů (zákon o církvích a náboženských společnostech).

(2) Církevní smluvní strana určí pro jednání s koordinátory intervenčních týmů a služebními funkcionáři policie zmocněnce, kteří budou realizovat vzájemný osobní a písemný styk v souvislosti s intervenční péčí u útvarů policie.

(3) Intervenční péči mohou vykonávat jen osoby, které jsou pověřeny jednotlivými církvemi zastoupenými výše uvedenou církevní smluvní stranou (dále jen „pověřené osoby“), jako členové intervenčních týmů zřízených u policie správ krajů a správy hlavního města Prahy a u Policejního prezidia České republiky, pro policisty zařazené v působnosti těchto útvarů.

(4) Pověřené osoby poskytují intervenční péči jako službu bezplatnou, v souladu s touto dohodou a závazným pokynem policejního prezidenta č. 129/2001, kterým se zřizuje systém poskytování posttraumatické intervenční péče příslušníkům Policie České republiky, kteří prožili traumatizující událost v souvislosti s plněním služebních úkolů (dále jen „závazný pokyn“).

Článek 3

Pověření k činnosti

(1) Pověřená osoba prokazuje svoje oprávnění k zařazení do týmu písemným dokladem, který předloží koordinátorovi týmu.

(2) V písemném dokladu musí být uvedeno jméno a příjmení pověřené osoby, její rodné číslo, místo trvalého pobytu, údaj o tom, kým byla pověřena, datum nabytí účinnosti pověření a doba jeho platnosti.

(3) Koordinátor týmu seznámí služebního funkcionáře útvaru policie, u kterého je tým zřízen, s osobou pověřenou k členství v týmu. Při pověřování a odvolávání pověřených osob budou respektovány kompetence smluvních stran.

(4) Koordinátor týmu seznámí pověřenou osobu, která je jmenována služebním funkcionářem do týmu, s obsahem této dohody, se závazným pokynem a poučí ji o povinnosti zachovávat mlčenlivost o všech skutečnostech, které se při poskytování intervenční péče nebo v přímé souvislosti s ní dozví. O uvedeném seznámení a poučení učiní koordinátor písemný záznam do evidence členů týmu, který pověřená osoba stvrdí svým podpisem. Zároveň ji vystaví průkaz o členství v týmu (dále jen „průkaz“).

(5) Pověřená osoba může být z účasti v týmu odvolána anebo uvolněna, když o to sama požádá.

Článek 4

Práva a povinnosti pověřených osob

(1) Pověřená osoba je oprávněna vstupovat do objektů policie, v nichž poskytuje intervenční péči. Při vstupu do těchto objektů je povinna prokázat své oprávnění průkazem.

(2) Pověřená osoba se při poskytování intervenční péče řídí závazným pokynem a při pohybu v objektech policie respektuje pokyny policistů.

(3) Církevní smluvní strana zajistí uvolnění pověřené osoby k poskytnutí intervenční péče, jestliže o ni policista požádá.

(4) Jestliže požádá policista o poskytnutí intervenční péče v době jeho výkonu služby, je pověřená osoba oprávněna žádat koordinátora týmu o zajištění její dopravy na místo poskytnutí intervenční péče.

(5) Pověřená osoba je povinna se účastnit odborné přípravy organizované v souladu s čl. 10 závazného pokynu. Její náklady na účast (ubytování a stravu) hradí za pověřenou osobu policie, náklady na dopravu hradí církevní smluvní strana.

Článek 5

Ochrana zdraví a odpovědnost za škodu

(1) Bezpečnost a ochrana zdraví pověřených osob při poskytování intervenční péče je upravena právními předpisy.

(2) Odpovědnost za škodu způsobenou při poskytování intervenční péče pověřenými osobami policistovi či policií pověřené osobě se posuzuje podle obecných právních předpisů.

Článek 6

Závěrečná ustanovení

(1) Dohoda se uzavírá na dobu tří let a může být písemně prodloužena, jestliže se smluvní strany o tom dohodnou.

(2) Dohoda je sepsána ve třech vyhotoveních, z nichž má každé platnost originálu. Každá ze stran obdrží jedno vyhotovení.

(3) Tato dohoda nabývá účinnosti podpisem zúčastněných stran.

(4) Smluvní strany si dohodu přečetly, s jejím obsahem souhlasí a stvrzují ji svými podpisy.

V Praze dne 17. 10. 2002

V Praze dne 14. 9. 2002

V Praze dne 9. 10. 2002

Mgr. Stanislav GROSS
za Ministerstvo vnitra

Mgr. Vladislav VOLNÝ
za Ekumenickou radu církví

Mons. Jan GRAUBNER
za Českou biskupskou
konferenci

**Vertrag
zwischen der Bundesrepublik
Deutschland, vertreten durch
den Bundeskanzler,
und
dem Zentralrat der Juden
in Deutschland
– Körperschaft des öffentli-
chen Rechts -, vertreten durch
den Präsidenten
und die Vizepräsidenten**

**Smlouva
mezi Spolkovou republikou
Německo, zastoupenou spolko-
vým kancléřem,
a
Ústřední radou židů
v Německu
– veřejnoprávní korporací,
zastoupenou předsedou
a místopředsedy**

*Treaty between the Federal Republic of Germany and the Central Council
of Jews in Germany (a public law corporation)*

*L'accordo fra la Rep. Federativa Tedesca e il Consiglio generale degli Ebrei
in Germania – la corporazione di diritto pubblico*

Präambel

Im Bewusstsein der besonderen geschichtlichen Verantwortung des deutschen Volkes für das jüdische Leben in Deutschland, angesichts des unermesslichen Leides, das die jüdische Bevölkerung in den Jahren 1933 bis 1945 erdulden musste, geleitet von dem Wunsch, den Wiederaufbau jüdischen Lebens in Deutschland zu fördern und das freundschaftliche Verhältnis zu der jüdischen Glaubensgemeinschaft zu verfestigen und zu vertiefen, schließt die Bundesrepublik Deutschland mit dem Zentralrat der Juden in Deutschland folgenden Vertrag:

Preambule

Při vědomí zvláštní historické odpovědnosti německého národa za život židů v Německu, vzhledem k nezměřitelnému utrpení, které muselo snášet židovské obyvatelstvo v letech 1933 až 1945, vedena přáním podporovat znovuoživení židovského života v Německu a upevňovat a prohlubovat přátelský vztah k židovskému náboženskému společenství, uzavírá Spolková republika Německo s Ústřední radou židů v Německu následující smlouvu:

Artikel 1

Zusammenwirken

Die Bundesregierung und der Zentralrat der Juden in Deutschland, Körperschaft des öffentlichen Rechts, der nach seinem Selbstverständnis für alle Richtungen innerhalb des Judentums offen ist, vereinbaren eine kontinuierliche und partnerschaftliche Zusammenarbeit in den Bereichen, die die gemeinsamen Interessen berühren und in der Zuständigkeit der Bundesregierung liegen. Die Bundesregierung wird zur Erhaltung und Pflege des deutsch-jüdischen Kulturerbes, zum Aufbau einer jüdischen Gemeinschaft und zu den integrationspolitischen und sozialen Aufgaben des Zentralrats in Deutschland beitragen. Dazu wird sie den Zentralrat der Juden in Deutschland bei der Erfüllung seiner überregionalen Aufgaben sowie den Kosten seiner Verwaltung finanziell unterstützen.

Artikel 2

Staatsleistung

(1) Zu den in Artikel 1 genannten Zwecken zahlt die Bundesrepublik Deutschland an den Zentralrat der Juden in Deutschland jährlich einen Betrag von 3.000.000 €, beginnend – unabhängig vom Inkrafttreten des Vertrages – mit dem Haushaltsjahr 2003.

(2) Die Vertragsschließenden werden sich nach Ablauf von jeweils fünf Jahren – beginnend im Jahr 2008

Článek 1

Součinnost

Spolková vláda a Ústřední rada židů v Německu, veřejnoprávní korporace, která je dle svého vlastního chápání otevřena všem směrům v rámci židovství, se dohodly na kontinuální, partnerské spolupráci v oblastech, které se dotýkají společného zájmu a spadají do kompetencí spolkové vlády. Spolková vláda bude přispívat k zachování německo-židovského kulturního dědictví a péči o něj, k rozvoji židovského společenství a k integračním a sociálním úkolům Ústřední rady židů v Německu. Přitom bude finančně podporovat Ústřední radu židů v Německu při plnění jejích úkolů na nadregionální úrovni a ve vztahu k nákladům souvisejícím s její správou.

Článek 2

Plnění ze strany státu

(1) Pro účely vyjmenované v článku 1 převede Spolková republika Německo na Ústřední radu židů v Německu každý rok částku 3 000 000 €, a to počínaje – bez ohledu na vstup smlouvy v platnost – rozpočtovým rokem 2003.

(2) Smluvní strany se po uplynutí každých pěti let – počínaje rokem 2008 – dohodnou na přizpůsobení plnění

– hinsichtlich einer Anpassung der Leistung nach Absatz 1 verständigen. Sie sind sich darüber einig, dass die Entwicklung der Zahl der vom Zentralrat repräsentierten Gemeindemitglieder ein wichtiges Kriterium bei der Berechnung der Leistungsanpassung darstellt.

Artikel 3

Zahlungsmodalitäten

Die Leistung wird 2003 in einer Summe, ab 2004 mit je einem Viertel des Jahresbetrages jeweils zum 15. Februar, 15. Mai, 15. August und 15. November gezahlt.

Artikel 4

Prüfung der Verwendung der Mittel
Der Zentralrat der Juden in Deutschland weist die Verwendung der Zahlung jährlich durch eine von einem unabhängigen vereidigten Wirtschaftsprüfer geprüfte Rechnung nach. Die Rechnung und der Bericht des Wirtschaftsprüfers sind der Bundesregierung vorzulegen.

Artikel 5

Weitere Einrichtungen des Zentralrats
(1) Der Bund wird darüber hinaus auch zukünftig die bisher geförderten Einrichtungen des Zentralrats der Juden in Deutschland – Hochschule für Jüdische Studien und Zentralarchiv zur Erforschung der Geschichte der Juden in Deutschland, beide mit Sitz in Heidelberg – auf freiwilliger Basis unterstützen.

podle odstavce 1. Jsou si přitom vědomy, že vývoj počtu členů společenství, který reprezentuje ústřední rada, představuje důležité hledisko při přizpůsobování tohoto plnění.

Článek 3

Způsob platby

Plnění bude vyplaceno za rok 2003 v jedné částce, od roku 2004 po čtvrtinách roční částky vždy k 15. únoru, 15. květnu, 15. srpnu a 15. listopadu.

Článek 4

Kontrola využití prostředků

Ústřední rada židů v Německu doloží každoročně využití plateb účetnictvím ověřeným nezávislým autorizovaným auditorem. Účetnictví a zpráva auditora se předkládají spolkové vládě.

Článek 5

Další zařízení ústřední rady

(1) Spolek bude kromě toho i nadále na bázi dobrovolnosti podporovat zařízení Ústřední rady židů v Německu, které podporoval doposud – Vysokou školu pro židovská studia a Ústřední archiv ke studiu židovských dějin.

(2) Die Förderung der Hochschule für Jüdische Studien erfolgt derzeit mit einem Bundesanteil von 30 Prozent im Einvernehmen mit den Ländern.

(3) Das Zentralarchiv wird vom Bund institutionell gefördert auf der Grundlage der vorgelegten Wirtschaftspläne.

(4) In beiden Fällen handelt es sich um vom Bund jährlich festzulegende Zuwendungen im Sinne des Bundeshaushaltsrechts nach den Vorgaben des Haushaltsgesetzgebers.

Artikel 6

Ausschluss weiterer Leistungen

(1) Der Zentralrat der Juden in Deutschland wird über die in Artikel 2 und 5 gewährten Leistungen hinaus keine weiteren finanziellen Forderungen an die Bundesrepublik Deutschland heranzutragen.

(2) Auf besonderer Grundlage mögliche oder bestehende Leistungen an die jüdische Gemeinschaft auf Bundesebene bleiben durch diesen Vertrag unberührt insbesondere staatliche Leistungen für die Integration jüdischer Zuwanderer aus den GUS-Staaten und für die Pflege verwaister jüdischer Friedhöfe auf der Grundlage der Vereinbarung zwischen dem Bund und den Ländern vom 21. Juni 1957.

Artikel 7

Vertragsanpassung

Die Vertragsschließenden sind sich bewusst, dass die Festlegung der finanziellen Leistungen dieses Vertrages auf

(2) Podpora Vysoké školy pro židovská studia se uskutečňuje z 30 % v součinnosti se spolkovými zeměmi.

(3) Ústřední archiv bude institucionálně podporován Spolkem na základě předloženého plánu hospodaření.

(4) V obou případech se jedná o příspěvky vynakládané ročně Spolkem ve smyslu právní úpravy rozpočtu Spolku.

Článek 6

Vyloučení dalších plnění

(1) Ústřední rada židů v Německu nebude kromě plnění podle článků 2 a 5 požadovat po Spolkové republice Německa žádné další finanční podpory.

(2) Stávající nebo možná plnění ve prospěch židovského společenství na spolkové úrovni opírající se o zvláštní důvod zůstávají touto smlouvou nedotčena zejména se jedná o státní příspěvky na integraci židovských přistěhovalců ze Společenství nezávislých států a na péči o opuštěné židovské hřbitovy na základě dohody mezi Spolkem a spolkovými zeměmi z 21. června 1957.

Článek 7

Prizpůsobení smlouvy

Smluvní strany jsou si vědomy, že stanovení finančních plnění se uskutečňuje na základě aktuálních poměrů.

der Grundlage der derzeitigen Verhältnisse erfolgt. Bei einer wesentlichen Veränderung der Verhältnisse werden sich die Vertragsschließenden um eine angemessene Anpassung bemühen.

Artikel 8

Freundschaftsklausel

Die Vertragsschließenden werden etwa in Zukunft auftretende Meinungsverschiedenheiten über die Auslegung dieses Vertrages in freundschaftlicher Weise beseitigen.

Artikel 9

Zustimmung des Deutschen Bundestages, Inkrafttreten

(1) Der Vertrag bedarf der Zustimmung des Deutschen Bundestages durch ein Bundesgesetz.

(2) Er tritt am Tag des Inkrafttretens des Gesetzes, mit dem diesem Vertrag zugestimmt wird, in Kraft.

Berlin, den 27. Januar 2003

Für die Bundesrepublik Deutschland

Gerhard Schröder
Bundeskanzler

Für den Zentralrat der Juden
in Deutschland K.d.ö.R.

Paul Spiegel
Präsident

Charlotte Knobloch
Vizepräsidentin

Dr. Michel Friedman
Vizepräsident

Při podstatné změně poměrů budou smluvní strany usilovat o přiměřené přizpůsobení.

Článek 8

Klauzule o přátelství

Smluvní strany budou názorové nesohody o výkladu této smlouvy, které případně vyvstanou v budoucnu, řešit přátelským způsobem.

Článek 9

Souhlas Spolkového sněmu, vstup v platnost

(1) Smlouva vyžaduje souhlas Spolkového sněmu ve formě spolkového zákona.

(2) Smlouva vstupuje v platnost v den nabytí účinnosti zákona, kterým se vyslovuje souhlas s touto smlouvou.

Berlín, 27. ledna 2003

Za Spolkovou republiku Německo

Gerhard Schröder
spolkový kancléř

Za Ústřední radu židů v Německu,
veřejnoprávní korporaci

Paul Spiegel
předseda

Charlotte Knobloch
místopředsedkyně

Dr. Michel Friedman
místopředseda

L'année canonique, Tome XLV 2003

Société Internationale de Droit Canonique et de Législations religieuses comparées, Paris 2003, 516 s.

I v tomto čísle Revue Vám můžeme podat informaci o obsahu francouzského sborníku **L'année canonique**, vydávaného Mezinárodní společností pro církevní právo a srovnávací náboženské právo se sídlem v Paříži. Na rozdíl od minulého čísla Revue se jedná o sborník již za rok 2003.

V úvodním slovu si všímá šéfredaktor L'année canonique a současně předseda Společnosti **Patrick Valdrini** problematiky vysokoškolského vzdělávání v oblasti kanonického práva ve Francii. Rozebírá nejrůznější důvody malého počtu kvalifikovaných právníků-vědců, kteří by se věnovali výuce kanonického práva.

První a druhou část sborníku tvoří příspěvky z *3. a 4. ročníku konference k pojmu „národní církve“, které se konaly v Rumunsku* (Cluj, 10.–11. května 2002) a *Řecku* (Thessaloniki, 9.–10. listopadu 2002).

Příspěvky z Rumunska jsou zajímavé především proto, že Rumunsko je jednou z posledních zemí, se kterou se počítá v rámci rozšiřování EU na východ (přístupové smlouvy Bulharska a Rumunska byly podepsány 25. dubna 2005). Z příspěvků, které zazněly na konferenci, se historickými souvislostmi zabývají příspěvky **I.V. Leba** *Rumunská pravoslavná církev v novém historickém období*, **J. Martona** *Vztah mezi římskokatolickou církví a rumunským státem v letech 1948–1951*. Většina příspěvků se zaobírá vztahem státu a církve viděným po každé z pohledu nějaké jiné společenské skupiny (**I. Marga**, *Většinová církev a popudy k společnému soužití v rumunské společnosti*, **R. Preda**, *Pravoslavný pohled na vztah církve a státu v Rumunsku – „devět tezí“*; **S. Frunza**, *Tradiční náboženská společenství a menšiny. Vztahy mezi „náboženskými kulty“ a rumunským státem viděno pravoslavným laikem*; **I. Fortuna**, *Vztah mezi církvemi a rumunským státem. Perspektiva řeckokatolická*; **V. Dima**, *Vztah mezi církvemi a rumunským státem. Perspektiva adventistická*; **S. Ionita**, *Jednotlivé aspekty náboženského života v Rumunsku: pohled správní*).

Z tohoto rámce vybočuje obecnější příspěvek **J.-C. Périsseta** *Církevní identita a evropská konstrukce* a **P. Erdő** *Postavení římskokatolické církve v maďarské společnosti a její vztahy ke státu*.

Rovněž příspěvky z konference v Řecku jsou mimořádně zajímavé a poskytují celkový vhled do právního rámce, v němž působí jednotlivé církve a náboženské společnosti. V případě Řecku je všudypřítomným motivem mnoha příspěvků otázka dominantního postavení Řecké pravoslavné církve potvrzená i v ústavě (**Sp. Troïanos**, *Právní postavení „dominantního náboženství“ v Řecku*; **Gr. D. Papathomas**, *Ke konceptu „národní církve“, odpověď pravoslavných kánonů: autokefální církev*; **I.M. Konidaris**, *Náboženská politika helénského státu*; **P.-A. Turcotte**, *Národní církev, státní regulace a občanská společnost*). Mnoho příspěvků je tak říkajíc statusových, které se zabývají právním postavením jednotlivých církví a komunit. **K. G. Papagéorgiou** se zabývá tzv. náboženskými společenstvími starého kalendáře (tj. těch společenství pravoslavné církve, která se odmítla podřídit v roce 1924 rytmu nového gregoriánského kalendáře), **N. Ch. Maghioros** římskokatolickou církví, **A. C. Vavoukos** protestantskými církvemi, **M. Tatagia** arménskou církví, **C. Tsitselikis** islámem, **Ch. K. Papastathis** židovským náboženstvím, **K. Kyriazopoulos** novými náboženskými hnutími.

V rubrice zpráv, která tvoří část třetí a která je zároveň jakýmsi kalendářem událostí za rok 2003, je rozebrán konfesněprávní vývoj ve Francii (**J.-P. Durand**, s. 341–365), judikatura římské roty ve věcech manželských (**J.-J. Boyer**, s. 367–388), zprávy z oblasti historie kanonického práva (**S. Boiron**, **O. Descamps**, **F. Roumy**, s. 389–444), vývoj právní úpravy zasvěceného života (**H. Leroy**, s. 445–460) a nejnovější zprávy mezinárodního konsorcia „kanonické právo a kultura“ (**S. Recchi**, s. 461–470).

Poslední, pátou část doplňují recenze a poznámky k vybraným církevněprávním publikacím, seznam akvizic a časopisů, které redakce obdržela.

Kanonickou ročenku doporučujeme všem frankofonně orientovaným členům Společnosti pro církevní právo.

Štěpán Hůlka

Gerhard Robbers (ed.): State and Church in the European Union

Second Edition, Nomos Verlagsgesellschaft, Baden-Baden, 2005, 589 s.

V návrhu Ústavy pro Evropu slibuje Evropská unie, že bude chránit náboženskou svobodu a prosazovat nediskriminaci, respektovat náboženskou rozmanitost a udržovat dialog s církvemi, náboženskými společenstvími a bezkonfesními organizacemi. Zároveň má Unie respektovat postavení církví a náboženských společenství, jaké mají podle práva jednotlivých členských států. Evropská unie si uvědomila důležitost náboženství a čerpá inspiraci z náboženského dědictví Evropy.

Se vstupem deseti států do Evropské unie se Unie obohatila o nové zkušenosti a nejrůznější potřeby týkající se náboženství. To nalezlo odezvu v rychlém rozvoji konfesního práva v členských státech EU.

Druhé vydání této knihy se snaží zohlednit tento poslední vývoj. Zaměřuje se především na konfesní právo v jednotlivých členských státech EU a v Unii samotné. Jednotlivé příspěvky jsou jednotně strukturovány, aby usnadnily srovnávání různých systémů. Kniha vychází v angličtině, francouzštině, němčině a italštině. Doufáme, že se i u druhého vydání dočkáme českého překladu.

Z obsahu:

TORFS, Rik, *State and Church in Belgium*,
TRETERA, Jiří Rajmund, *State and Church in the Czech Republic*,
DÜBECK, Inger, *State and Church in Denmark*,
ROBBERS, Gerhard, *State and Church in Germany*,
KIVIORG, Merilin, *State and Church in Estonia*,
PAPASTATHIS, Charalambos, *State and Church in Greece*,
IBÁN, Iván C., *State and Church in Spain*,
BASDEVANT-GAUDEMET, Brigitte, *State and Church in France*,
CASEY, James, *State and Church in Ireland*,
FERRARI, Silvio, *State and Church in Italy*,
EMILIANIDES, Achilles, *State and Church in Cyprus*,
BALODIS, Ringolds, *State and Church in Latvia*,
KUZNECOVIENE, Jolanta, *State and Church in Lithuania*,
PAULY, Alexis, *State and Church in Luxembourg*,
SCHANDA, Balázs, *State and Church in Hungary*,

BONNICI, Ugo Mifsund, *State and Church in Malta*,
VAN BIJSTERVELD, Sophie C., *State and Church in the Netherlands*,
POTZ, Richard, *State and Church in Austria*,
RYNKOWSKI, Michał, *State and Church in Poland*,
CANAS, Vitalino, *State and Church in Portugal*,
ŠTURM, Lovro, *State and Church in Slovenia*,
MORAVČIKOVÁ, Michaela, *State and Church in the Slovak Republic*,
HEIKKILÄ, Markku, KNUUTILA, Jyrki, SCHEININ, Martin, *State and Church in Finland*,
FRIEDNER, Lars, *State and Church in Sweden*,
McCLEAN, David, *State and Church in the United Kingdom*,
ROBBERS, Gerhard, *State and Church in the European Union*.

(šuh/jrt)

Knihovna Orientálního ústavu Akademie věd ČR

Library of the Oriental Institute of the Academy of Sciences of the Czech Republic

*Bibliothek des Orientalischen Institutes der tschechischen Akademie
der Wissenschaften*

*La Biblioteca dell'Istituto Orientale della Accademia delle Scienze
della Rep. Ceca*

Se svými více než 200 000 svazky (zahrnujícími též periodika a rukopisy) patří Knihovna Orientálního ústavu AV ČR k největším oborovým knihovnám v rámci Akademie věd a zároveň též představuje nejrozsáhlejší sbírku orientalistických titulů na území našeho státu. Byla otevřena v květnu roku 1931. Dělí se na Všeobecnou knihovnu, Lu Sunovu knihovnu, Korejskou knihovnu, Tibetskou knihovnu a Knihovnu Johna Kinga Fairbanka. Knihovní fondy zahrnují především publikace věnované historii, literaturám, jazykům, náboženstvím a kulturám zemí Asie a Afriky a slouží jak odborníkům - orientalistům, tak i širší odborné veřejnosti. Knihovní katalogy jsou přístupné rovněž na internetu (<http://www.orient.cas.cz>).

Všeobecná knihovna Orientálního ústavu sídlí na adrese: Pod vodárenskou věží 2, 182 08 Praha 8-Libeň (Tel.: 266 053 950, Fax: 286 581 897, E-mail: oilib@orient.cas.cz). Knihovní fondy věnované islámu jsou poměrně rozsáhlé a pokrývají jak problematiku klasického islámu, tak i moderního islámu v kontextu historickém, politickém a sociálním. Pochopitelně, na byt' jen stručný výčet jednotlivých titulů zde není místa, ovšem to lze snadno nahradit právě pohledem do elektronického katalogu na internetu, případně konzultací s pracovníky knihovny.

V Knihovně OÚ najde zájemce o orientalistické obory rovněž dva tituly periodik, která Orientální ústav již tradičně vydává. Prvním z nich je *Archiv orientální*, čtvrtletník založený Bedřichem Hrozným v roce 1929, který se věnuje africkým a asijským studiím a obsahuje výhradně cizojazyčné příspěvky (v angličtině, němčině a francouzštině). Druhým periodikem je *Nový Orient*, vědeckopopulární časopis, který vychází již od roku 1945. Přístupnou, avšak odborně fundovanou formou, přibližuje svým čtenářům problematiku dějin, kultury, literatur a náboženství asijských a afrických zemí. Od roku 2004 *Nový*

Orient vychází ve větším formátu jako čtvrtletník. Pravidelně se věnuje rovněž islámské tematice (prakticky v každém čísle).

Orientální ústav AV ČR vyvíjí i vlastní publikační činnost; jen v posledním období vydal tři publikace mapující z nejrůznějších úhlů islámskou problematiku: *Cesta k prameni – Fatwy islámských učenců k otázkám všedního dne*, *Variace na Korán – Islám v diaspoře*, *Dokonalý člověk a jeho svět v zrcadle islámské mystiky*.

PhDr. Bronislav Ostřanský, Ph.D.

Dnes Vám představujeme

Presented to You Today

Heute stellen wir Ihnen vor

Oggi vi presentiamo

Rakouská společnost pro církevní právo

Austrian Church Law Society

Österreichische Gesellschaft für Kirchenrecht

La Società austriaca del diritto ecclesiastico

Rakouská společnost pro církevní právo je vědeckou společností, která se zabývá výzkumem v oborech rakouského konfesního práva, konfesního práva EU, církevního práva a práva náboženských společností. Předmětem jejího zájmu je také ochrana svobody svědomí. Společnost má právní formu spolku podle rakouského práva a je organizačně spojena s *Oddělením pro právo a náboženství Institutu pro právní filosofii, náboženské a kulturní právo* právnické fakulty vídeňské univerzity.

Společnost pořádá zpravidla osm přednášek a prezentací nových knih ročně, účastní se pořádání kongresů a vědecký výzkum podporuje vydáváním vědeckých publikací. Zájemci se s mnohými z těchto přednášek mohou seznámit v časopise *Österreichisches Archiv für Recht und Religion*, který je znám také českým čtenářům.

Orgány Rakouské společnosti pro církevní právo jsou valná hromada, správní výbor, který je výkonným orgánem Společnosti, revizoři účtů a smírčí soud. V čele správního výboru stojí prezident, kterým je v tomto roce Prof. Dr. Ludger Müller z Vídně, viceprezidentem ministerský rada Dr. Werner Jisa z Vídně. Mezi jeho dalšími členy jsou Prof. Dr. Richard Potz z Vídně nebo Prof. DDr. Herbert Kalb z Lince. Společnost má dále osmnáctičlenný poradní výbor, složený z čestných členů Společnosti a z odborníků rakouské vědy církevního a konfesního práva a zástupců praxe (představitelů státních a církevních úřadů). Mezi jeho členy jsou mimo jiné Prof. Dr. Johannes Hirnsperger ze Štýrského Hradce,

Prof. DDr. Rudolf Hoke z Vídně, Prof. Dr. Bruno Primetshofer z Vídně, Dr. Brigitte Schinkele z Vídně, Prof. Dr. Karl Schwarz z Vídně, Prof. DDr. Hugo Schwendenwein ze Štýrského Hradce a Dr. Wolfgang Wieshaider z Vídně.

Adresa Rakouské společnosti pro církevní právo zní: *Österreichische Gesellschaft für Kirchenrecht, c/o Institut für Rechtsphilosophie, Religions- und Kulturrecht, Rechtswissenschaftliche Fakultät der Universität Wien, z. Hd. Univ.-Prof. MMag. Dr. Stefan Schima MAS, Freyung 6/2/2/4, 1010 Wien, Österreich, Tel. +43 1 427 735 821, Fax +43 1 427 7 35 899, e-mail: stefan.schima@univie.ac.at, <http://www.univie.ac.at/recht-religion/ogk/>.*

Záboj Horák

Ze Společnosti pro církevní právo

Aus der Gesellschaft für Kirchenrecht

Dalla Società per il diritto delle chiese

Přednášky v cyklu *Působení práva ve společnosti a církvi.*

V jarním období tohoto roku se uskutečnily dvě *veřejné přednášky* v čítárně pražského dominikánského kláštera:

Dne 16. března 2005 přednášel **Mgr. Ing. Miloš Kačírek**, odborný asistent Fakulty humanitních studií UK a doktorand v oboru církevního práva na Právnické fakultě UK, na téma *Zákon a spravedlnost ve starověké hebrejské tradici*.

Dne 20. dubna 2005 přednášel **JUDr. Zdeněk Kühn, Ph.D., LL.M.**, odborný asistent katedry teorie práva a právních učení Právnické fakulty UK, na téma *Islám a islámské právo v historii a v současnosti*.

Návštěva z Thurgau

V neděli 1. května 2005 navštívil naši Společnost pan **August Biedermann** z Bischofszell, hlavního města kantonu Thurgau, aktuár katolické kantonální rady, v doprovodu své choti, spolu s dalšími švýcarskými hosty. Katolická rada kantonu Thurgau již od roku 1996 poskytuje naší Společnosti každoročně sponzorský dar pokrývající většinu nákladů na jedno číslo našeho časopisu (v posledních letech vždy na třetí číslo každého ročníku). Vzácní hosté vyjádřili své uznání obsahu časopisu a gratulovali k našemu loňskému úspěchu v karlovarské soutěži.

Návštěva z Bonnu

Čestný člen naší Společnosti pro církevní právo **Dr. jur. Richard Buchsbaum**, emeritní ministerský rada Spolkového ministerstva územního plánování, stavebnictví a výstavby měst, jeden z tvůrců sociálního příspěvku na bydlení v SRN a autor četných knih na toto téma, byl spolu se svou paní naším hos-

tem v týdnu od 28. května do 3. června 2005. Vzpomněli jsme několika jeho milých návštěv v minulosti i našich pobytů v jeho rodinném domě v Bonnu, naposledy během 35. německého sněmu právních historiků, který se v Bonnu uskutečnil loňského září.

Karlovarské právnícké dny 2005

Předseda a tajemník naší Společnosti se zúčastnili vyhlášení letošních cen v soutěži Společnosti německých, českých, slovenských a rakouských právníků Karlovarské právnícké dny. Oslava se konala ve večerních hodinách v pátek 10. června 2005 v areálu hotelu Poštovní dvůr v Karlových Varech. První cenu v soutěži právnických časopisů za rok 2004 získaly za České země *Právní rozhledy* a za Slovensko *Právny obzor*.

Gratulace

Právnícká studia na Univerzitě Karlově úspěšně ukončili a 9. března 2005 ve staroslavném Karolinu magisterský diplom obdrželi členové vedení naší Společnosti sourozenci **Jiří Šouša** a **Ladislav Šouša** z Prahy. Oba se po několik let účastnili činnosti redakční rady tohoto časopisu.

Dne 22. dubna 2005 oslavil sedmdesáté životní jubileum zakládající člen naší Společnosti **P. Jiří Hájek** z Prahy – Michle, katolický farář ve Stříbře. Čtyřicátého výročí jeho kněžského svěcení jsme vzpomněli 27. června 2005.

Dne 9. června 2005 úspěšně vykonal doktorské rigorózní zkoušky člen vedení naší Společnosti **Mgr. Miloš Holub** z Kolína, autor překladů textů této Revue do italštiny, a obdržel akademický titul doktor práv.

Připravovaná jedenáctá konference na téma Církev a stát v Brně

Konference na téma Církev a stát, každoročně pořádaná místní skupinou Společnosti pro církevní právo v Brně a Katedrou ústavního práva a politologie Právnícké fakulty Masarykovy univerzity, se letos koná v budově uvedené fakulty v Brně, Veverčí 70, ve středu 21. září 2005 od 9.30 hod. Členové i příznivci Společnosti i široká veřejnost jsou srdečně zváni.

jrt/zh

From the Church Law Society

Lectures from the Lecture Series *The Effects of Law on Society and the Church*

The following two *public lectures* took place in the spring of 2005 in the reading hall of the Prague Dominican monastery:

Mgr. Ing. Miloš Kačírek, teaching assistant of the School of Humanities of the Charles University in Prague and a Ph.D. candidate in the field of church law at the Law School of the Charles University in Prague, lectured on 16 March 2005 on *Law and Justice in Ancient Hebrew Tradition*.

JUDr. Zdeněk Kühn, Ph.D., LL.M., teaching assistant of the Department of Theory of Law and Legal Science of the Law School of the Charles University in Prague, lectured on 20 April 2005 on *Islam and Islamic Law in History and in the Present*.

Visit from Thurgau

On Sunday, 1 May 2005, our Society was visited by **August Biedermann**, the actuary of the Catholic Canton Council from Bischofzell, capital city of the Canton of Thurgau, who was accompanied by his wife and other Swiss guests. Each year since 1996 the Catholic Council of the Canton of Thurgau provides our Society with a sponsorship that covers most of the expenses for one issue of our Review (in recent years the third issue of each year). The distinguished guests expressed their appreciation for the contents of the Review and congratulated our last year's success in the "Karlsbader Juristentage" competition.

Visit from Bonn

Honorary member of the Church Law Society, **Dr. jur. Richard Buchsbaum**, former ministerial counsel of the Federal Ministry of Transport, Building and Housing, one of the creators of the social housing contribution in the Federal Republic of Germany and author of many publications on this topic, and his wife visited our Society during the week of 28 May–3 June 2005. It was an occasion to remember his previous visits and our stays in his family home in Bonn. The last time we were there was during the 35th German Days of Legal Historians, which took place in September 2004 in Bonn.

“Karlsbader Juristentage 2005”

The Chairman and Secretary of our Society took part in the announcement of this year's awards in the competition of the Society of German, Czech, Slovak and Austrian Lawyers “Karlsbader Juristentage”. The celebration took place on the evening of Friday, 10 June 2005, in the complex of the Hotel Poštovní dvůr in Karlovy Vary. First place for 2004 in the category of legal journals was awarded to *Právní rozhledy* from the Czech Republic and *Právny obzor* from Slovakia.

Congratulations

Brothers **Jiří Šouša** and **Ladislav Šouša** from Prague successfully completed their law studies at the Charles University and received their magister diplomas in the old Karolinum building on 9 March 2005. Both participated in the editorial board of this Review for several years.

P. Jiří Hájek from Prague-Michle, a Catholic pastor in Stříbro and founding member of our Society, celebrated his 70th birthday on 22 April 2005. We remembered on 27 June 2005 the 40th anniversary of his sacred ordination.

Mgr. Miloš Holub from Kolín, a member of the leadership of our Society and the author of the Italian translations of this Review, successfully completed his doctoral examinations and was awarded the degree of Doctor of Laws.

The scheduled 11th Church and State Conference in Brno

The Conference on Church and State, which has been organized each year by the local chapter of the Church Law Society in Brno and by the Department of Constitutional Law and Political Science of the Law School of Masaryk University, takes place in the building of the Law School in Brno, Veveří 70, on Wednesday, 21 September 2005, beginning at 9:30a.m. Members and friends of the Society and the general public are cordially invited.

jrt/zh

Krátké zprávy

Kurze Nachrichten

Le notizie corte

Vídeň

Naše sesterská organizace, **Rakouská společnost pro církevní právo**, se ve svých přednáškách, konaných během akademického roku každý měsíc, zaměřuje v poslední době stále více na zkoumání konfesního práva vzdálenějších zemí. Do přednáškového sálu ve vídeňském Juridiku na Schottenbastei 10-16 jsou zváni přední specialisté z těchto zemí.

V prosinci 2004 přednášel **Prof. Dr. Hiroaki Kobayashi** z Nihon-University v Tokyu na téma *Náboženské právo v Japonsku*. Předseda naší Společnosti měl při následující večeři příležitost s japonským kolegou navázat kontakty, o nichž máme naději, že povedou k další spolupráci.

V červnu 2005 se předseda a tajemník naší Společnosti zúčastnili večera zasvěceného tématu *Indický nejvyšší soud a náboženské kauzy* (The Supreme Court of India and Religious Cases). Přednášel **Prof. Dr. Tahir Mahmood** z Nového Dillí, přednášku a diskusi uvedl Prof. Dr. Ludger Müller z Katolické teologické fakulty vídeňské univerzity.

Rakouská společnost pro církevní právo provozuje nově své internetové stránky na adrese <http://www.univie.ac.at/recht-religion/ogk/>.

Mülheim n. R.

Ve dnech 28. února a 1. března 2005 se v Mülheimu nad Ruhrem konal čtyřicátý ročník konference *Essenské rozhovory o vztahu státu a církve*, tentokrát na téma *Odluka státu a církve – modely a skutečnost v Evropě*. Na konferenci první den vystoupili **Prof. Dr. Jean-Paul Durand OP** z Paříže s přednáškou na téma *Francouzský zákon o odluce z roku 1905 a jeho důsledky*, **Prof. Dr. David McClean** z Sheffieldu s přednáškou *Současné vztahy mezi státem a církví ve Spojeném království* a **Doc. Dr. Stefan Mückl** z Freiburgu i. Breisgau s před-

náškou *Odluka nebo kooperace – současný vztah státu a církve ve Spolkové republice Německo*. Druhý den konference vystoupili **Prof. Dr. Helmut Juros** z Varšavy a **Prof. Dr. Maria J. Roca** z Ordense se *Zprávami o současných vztazích mezi státem a církví v Polsku a ve Španělsku*.

Apoštolský stolec

Dne 2. dubna 2005 zemřel v Římě papež **Jan Pavel II.** (1978–2005).

Dne 19. dubna 2005 byl v konkláve zvolen nový nejvyšší představitel Katolické církve. Stal se jím dosavadní prefekt Kongregace pro nauku víry **kardinál Joseph Ratzinger**, titulární biskup suburbikárních diecézí Velletri-Segni a Ostia, děkan kardinálského sboru; jako papež přijal jméno **Benedikt XVI.** Nový papež se narodil 16. dubna 1927 v městě Marktl am Inn (Bavorsko). V letech 1977–1982 působil jako metropolita-arcibiskup církevní provincie Mnichov a Freising.

Štýrský Hradec

Ve dnech 5.–8. května 2005 proběhla v zemském školicím středisku Raiffeisenhof ve Štýrském Hradci (Graz) konference organizace World Conference of Religions for Peace (Europe). Letos byla tematicky zaměřena na *realizaci náboženské svobody* ve čtyřech středoevropských zemích: *České republice, Slovensku, Maďarsku a Slovinsku*. Konference se zúčastnilo asi 60 zástupců organizace z Francie, Spojeného království, Irska, Německa, Švýcarska, Rakouska a řada pozvaných reprezentantů uvedených čtyř zemí. České země zastoupilo 7 odborníků z Prahy, Brna a Olomouce.

První půlden se konalo plenární zasedání. Hlavní referáty o všech čtyřech sledovaných státních celcích přednesl **Dr. Wolfgang Wieshaider** z právnické fakulty ve Vídni. Po každém z nich ho pak doplnili vedoucí zástupci shora uvedených čtyř zemí.

Následující odpoledne se paralelně konaly semináře jednotlivých „národních“ skupin. Čeští účastníci požádali o vedení českého semináře docenta J. R. Treteru z Prahy.

Další dny se s jednotlivými středoevropskými národními skupinami setkávali střídavě zástupci skupiny francouzské, britsko-irské a německo-rakouské. Diskusí se zúčastnili zástupci vědy i zástupci různých náboženských komunit v Evropě (včetně židů, muslimů, hinduistů a buddhistů).

Zasedání řídil prezident evropské části organizace **Dr. Jehangir Sarosh** z Velké Británie.

Program byl veden anglicky; úvodní referáty byly předneseny německy, se simultánním překladem do angličtiny.

Praha

Dne 16. května 2005 přednášel bývalý ministerský předseda Svobodného státu Durynsko pan **Josef Duchac** na konferenci, kterou Adenauer – Fórum Praha uspořádalo v hotelu Corinthia Towers v Praze 4. Tématem jeho přednášky byla *Evropská integrace a budoucnost křesťanské demokracie*.

Česká biskupská konference jmenovala ke dni 1. června 2005 svého nového tiskového mluvčího. Stal se jím absolvent Cyrilometodějské teologické fakulty Palackého univerzity v Olomouci **Mgr. Martin Horálek**. Od roku 2001 až dosud pracoval v tiskovém středisku ČBK.

Dosavadní tiskový mluvčí ČBK **Mgr. Daniel Herman**, kanovník Královské kolegiátní kapituly na Vyšehradě, byl z církevních funkcí uvolněn v rámci „sabatického roku“ (viz Acta Curiae Archiepiscopalis Pragensis 6/2005, čj. 4201/2005). Současně nastoupil na Policejním prezidiu v Praze, kde má na telefonické lince i v terénu pomáhat policistům, kteří se ocitnou pod tlakem nebo v tísní. Nabídka vyšla z dohody o účasti osob vykonávajících duchovenskou službu na systému poskytování posttraumatické intervenční péče příslušníkům Policie České republiky, uzavřené dne 17. 10. 2002 mezi Ministerstvem vnitra ČR, Ekumenickou radou církví a Českou biskupskou konferencí. (Text dohody viz rubrika Dokumenty.) V tomto případě jde však o činnost na plný úvazek, a to nejen ve prospěch policistů, ale i hasičů a jejich rodinných příslušníků, kteří se budou cítit ohroženi nebo budou mít pracovní či osobní traumata (viz Hospodářské noviny ze dne 31. 5. 2005). Již v minulosti se pracovníkům v resortu vnitra jevílo jako potřebné takovou službu založit. Je do jisté míry paralelní k činnosti vojenských kaplanů, kteří také poskytující péči nejen věřícím příslušníkům České armády, ale všem, kdo o tuto pomoc žádají.

Vídeň

Ve středu 22. června 2005 se předseda a tajemník SPCP setkali s ředitelem Ústavu právní filosofie, náboženského a kulturního práva vídeňské právnické fakulty **Prof. Dr. Richardem Potzem** a s vědeckým pracovníkem tohoto ústavu **Dr. Wolfgangem Wieshaiderem**. Prohlédli si podrobně také knihovnu ústavu.

Ve čtvrtek 23. června 2005 oba navštívili odbor církví Spolkového ministerstva vzdělání, vědy a kultury ve Vídni, kde je přivítal ministerský rada **Prof. Dr. Karl Schwarz**. Setrvali spolu v delším rozhovoru týkajícím se českého a rakouského konfesního práva.

Frankfurt n. M.

Ve dnech 1.–2. července 2005 se konala v budově Institutu Maxe Plancka pro evropské právní dějiny ve Frankfurtu nad Mohanem, Hausener Weg 120, vědecká konference *o vztahu církví a státu v zemích středovýchodní Evropy v letech 1945–1989* pod názvem „Kirche und Sozialismus“. Na organizaci konference se podílely International Max Planck Research School for Comparative Legal History a Institut právních dějin University Johanna Wolfganga Goetha ve Frankfurtu.

Konference se zúčastnilo přes 30 kolegiátů, vědeckých pracovníků uvedených institutů a pozvaných zástupců zemí, kterých se konference týkala. Účastníci obdrželi syllabus výňatků z publikací k předmětné tematice, převážně z pera přítomných přednášejících.

Úvodní přednášku na téma *Ke vztahu státu a církví v Evropě* přednesl **Prof. Dr. Gerhard Robbers** z univerzity v Trevíru, následovaly přednášky o situaci v NDR (**Dr. Ehrhart Neubert**, Berlin), v Maďarsku (**Dr. János Wildmann**, Pécs), v Československu (**Doc. JUDr. J. R. Tretera**, Praha) a v Rumunsku (**Dr. Ulrich Andreas Wien**, Koblenz-Landau). Přehled o situaci v Polsku a na Ukrajině přednesly zástupkyně Institutu Maxe Plancka. Po každé přednášce následovala diskuse.

Velehrad

Ve dnech 6.–10. července 2005 se na Velehradě konalo druhé zasedání **Ple-nárního sněmu (koncilu) Katolické církve v Českých zemích**. Navázalo na první zasedání, konané na témže místě před dvěma roky (viz *Revue církevního práva* 25 – 2/03, s. 159).

Brief News

Vienna

Our sister organization, the **Austrian Church Law Society**, has recently focused in its lectures, which take place every month during an academic year, on the study of the law regulating churches and religious societies in distant countries. Distinguished specialists from such countries have been invited to the lecture hall in Vienna Juridicum at Schottenbastei No. 10 – 16.

Prof. Dr. Hiroaki Kobayashi from Nihon University in Tokyo lectured in December 2004 on *Religious Law in Japan*. The Chairman of our Society had the opportunity to meet with his Japanese colleague during the dinner following the lecture. This contact will hopefully lead to future cooperation.

The Chairman and Secretary of our Society took part in an evening devoted to the subject of *The Supreme Court of India and Religious Cases*. The evening lecturer was **Prof. Dr. Tahir Mahmood** from New Delhi. He was introduced by Prof. Dr. Ludger Müller of the Faculty of the Catholic Theology of the University of Vienna, who also chaired the discussion.

The Austrian Church Law Society launched its internet pages at <http://www.univie.ac.at/recht-religion/ogk/> .

Mülheim an der Ruhr

The 40th annual conference *Essen Talks on Relation of State and Church* took place on 28 February–1 March 2005 in Mülheim an der Ruhr. The theme this year was the *Separation of State and Church – Models and Facts in Europe*. On the first day of the conference **Prof. Dr. Jean-Paul Durand OP** from Paris lectured on the *French Separation Law of 1905 and Its Impact*, **Prof. Dr. David McClean** of Sheffield lectured on *Current State-Church Relations in the United Kingdom* and **Doc. Dr. Stefan Mückl** from Freiburg im Breisgau lectured on *Separation or Cooperation – Current State-Church Relations in the Federal Republic of Germany*. On the second day of the Conference **Prof. Dr. Helmut Juros** from Warsaw and **Prof. Dr. Maria J. Roca** from Ordense presented *Reports on Current State-Church Relations in Poland and Spain*.

The Holy See

On 2 April 2005 Pope **John Paul II** (1978–2005) passed away in Rome.

On 19 April 2005 the Conclave elected a new supreme representative of the Catholic Church. The new Pope is the previous Prefect of the Congregation for the Doctrine of the Faith **Cardinal Joseph Ratzinger**, the Titular Bishop of the Suburbicarian Sees of Velletri-Segni and Ostia and Dean of the College of Cardinals. He accepted the name of **Benedictus XVI**. The new Pope was born on 16 April 1927 in the town of Marktl am Inn, Bavaria. From 1977–1982 he was the Archbishop of Munich and Freising.

Graz

The meeting of the World Conference of Religions for Peace (Europe) took place on 5–8 May 2005 in the Educational Center Raiffeisenhof in Graz, Austria. This year the meeting focused on *implementation of religious freedom* in four Central European countries: *the Czech Republic, Slovakia, Hungary and Slovenia*. The meeting was attended by approximately 60 representatives of the Conference from France, the United Kingdom, Ireland, Germany, Switzerland, and Austria and by a number of representatives from the four Central European countries. The Czech Republic was represented by seven experts from Prague, Brno and Olomouc.

The plenary session took place on the morning of the first day. **Dr. Wolfgang Wieshaider** of the Faculty of Law of the University of Vienna introduced major reports on all four countries. After each report the leaders of the expert groups from the respective countries contributed with additional remarks. In the afternoon there were simultaneously organized seminars of respective „national“ groups. The Czech participants asked Doc. J. R. Tretera from Prague to chair the Czech seminar.

In the days following the representatives of the French, British-Irish and German-Austrian groups met with all of the Central European national groups. Representatives of scientific and different religious communities in Europe (including Jews, Muslims, Hindus, and Buddhists) attended the discussions.

The meeting of the European chapter of the Conference was chaired by **Dr. Jehangir Sarosh** from Great Britain. The language of the meeting was English. The introductory reports were delivered in German with simultaneous interpretation in English.

Prague

The former Prime Minister of the Freestate of Thuringia, **Mr. Josef Duchac**, lectured on 16 May 2005 at a conference organized by the Adenauer Forum

Prague in the Hotel Corinthia Towers in Prague 4. The subject of the lecture was *The European Integration and the Future of Christian Democracy*.

The Czech Bishops' Conference appointed its new press spokesman as of 1 June 2005. The new spokesman, **Mgr. Martin Horálek**, graduated from the St. Cyril and Methodius Faculty of Theology of the Palacky University in Olomouc. From 2001 until June 2005 he worked in the press center of the Czech Bishops' Conference.

The previous spokesman of the Czech Bishops' Conference, **Mgr. Daniel Herman**, a canon from the Royal Collegiate Capitula at Vyšehrad, has a Sabbatical year from his church functions (see Acta Curiae Archiepiscopalis Pragensis 6/2005, ref. 4201/2005). He joined the Police Presidium in Prague, where he will assist via a telephone help line policemen on duty who happen to be under pressure or stress. The offer to provide such a service stemmed from an Agreement on the Participation of Persons Conducting Spiritual Services in the System of Provision of Post-traumatic Interventional Care for Officers of the Police of the Czech Republic. The Agreement was concluded on 17 October 2002 by the Ministry of the Interior of the Czech Republic, the Ecumenical Council of Churches in the Czech Republic and the Czech Bishops' Conference (for the text of the agreement see Documents). The service represents a full-time commitment not only to policemen but also to firemen and their family members who feel endangered or have work-related or personal problems (see Hospodářské noviny of 31 May 2005). The officials of the Ministry of the Interior have felt a need to establish such a service in the past. The service is partly parallel to the activities of military chaplains who also provide care not only to religious members of the Czech Army but to all who ask for such help.

Vienna

On Wednesday, 22 June 2005, the Chairman and Secretary of the Church Law Society met with **Prof. Dr. Richard Potz**, the Director of the Institute of Legal Philosophy, Religious and Cultural Law of the Faculty of Law of the University of Vienna, and with **Dr. Wolfgang Wieshaider**, a scientist of the Institute. The Chairman and the Secretary toured the library of the Institute. On Thursday, 23 June 2005, they visited the department of churches of the Federal Ministry for Education, Science and Culture in Vienna, where they were welcomed by the ministerial counsel **Prof. Dr. Karl Schwarz**.

They discussed issues of Czech and Austrian law on churches and religious societies.

Frankfurt am Main

On 1 and 2 June 2005 a scientific conference on *church-state relations in the countries of Central and Eastern Europe in 1945–1989* took place at the Max Planck Institute for European Legal History in Frankfurt am Main, Hausener Weg 120. The International Max Planck Research School for Comparative Legal History, a Legal History Institute of the University of Johann Wolfgang Goethe in Frankfurt, participated in the organization of the conference.

The conference was attended by 30 academics, scientists of the aforementioned institutes and invited representatives of the countries that were the focus of the conference. Participants received a syllabus of excerpts from publications related to the subject of the conference. Most publications were written by lecturers participating in the conference.

The introductory lecture *On Relation of State and Church in Europe* was delivered by **Prof. Dr. Gerhard Robbers** of the University of Trier. The lectures following dealt with the situation in the former German Democratic Republic (**Dr. Ehrhart Neubert**, Berlin), Hungary (**Dr. János Wildmann**, Pécs), Czechoslovakia (**Doc. JUDr. J. R. Tretera**, Prague), and Romania (**Dr. Ulrich Andreas Wien**, Koblenz-Landau). Overviews of the situations in Poland and Ukraine were provided by experts of the Max Planck Institute. A discussion followed each lecture.

Velehrad

From 6 July till 10 July 2005 a Second Session of the **Plenary Council of the Catholic Church in Czech Lands** was celebrated in Velehrad (East Moravia). This Session followed the First one, celebrated at the same place two years ago (see *Church Law Review* 25 – 2/03, p. 161).

jrt/zh

Naše akvizice

Our Acquisitions – Unsere Akquisitionen – Le nostre acquisizioni

ADAMOVIÁ, Karolina, ŠOUŠA, Jiří, *Spravedlnost v českém výtvarném umění*, Praha, 2004, 184 s., ISBN 80-7250-283-2.

CIOCH, Henryk, DĘBIŃSKI, Antoni, CHACIŃSKI, Jacek (ed.), *Iustitia civitatis fundamentum*, Księga pamiątkowa ku czci Profesora Wiesława Chrzanowskiego, Towarzystwo Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Lublin, 2003, 843 s., ISBN 83-7306-139-8.

ČEPLÍKOVÁ, Margita, *Štát, cirkvi a právo na Slovensku*, História a súčasnosť, Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Košice, 2005, 190 s., ISBN 80-7097-586-5.

DĘBIŃSKI, Antoni, ORZESZYNA, Krzysztof, SITARZ, Mirosław (ed.), *Ecclesia et Status*, Księga jubileuszowa z okazji 40-lecia pracy naukowej profesora Józefa Krukowskiego, Towarzystwo Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Lublin, 2004, 1005 s., ISBN 83-7306-196-7.

FELICIANI, Giorgio, *Exegetical Commentary on the Code of Canon Law*, cc. 447–459, Prepared under the responsibility of the Martin de Azpilzueta Institute, Faculty of Canon Law, University of Navarre, Volume II/1, Collection Gratianus Series, Wilson & Lafleur, sine anno.

GÓRALSKI, Wojciech, DZIERŻON, Ginter, *Niezdolność konsensualna do zawarcia małżeństwa kanonicznego*, Wydawnictwo Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego, Warszawa, 2001, 468 s., ISBN 83-7232-208-3.

KORINEK, Karl, POTZ, Richard, BAMMER, Armin, WIESHAIDER, Wolfgang, *Kulturrecht im Überblick*, Facultas Verlags- und Buchhandels AG, Wien, 2004, 214 s., ISBN 3-85114-808-8.

KRUKOWSKI, Józef, SOBAŃSKI, Remigiusz, *Komentarz do Kodeksu prawa kanonicznego*, Pallottinum, Poznań, 2003, 304 s., ISBN 83-7014-480-2.

KUČERA, Zdeněk, *Pravda a iluze moderní teologie*, hledání transcendence od moderny k postmoderně, Nakladatelství Martin, Praha, 2004, 200 s., ISBN 80-85955-27-X.

ONDOK, Josef Petr, *Muklovský Vatikán*, Centrum pro studium demokracie a kultury ve spolupráci s Českou křesťanskou akademií, Brno, 2005, 136 s., ISBN 80-7325-040-3.

PAWLUK, Tadeusz, *Prawo kanoniczne według Kodeksu Jana Pawła II*, Warmińskie wydawnictwo diecezjalne, Olsztyn, Tom I., Zagadnienia wstępne i normy ogólne, 2002, 296 s., ISBN 83-88348-21-3,

Tom II., Lud Boży, jego nauczanie i uświęcanie, 2002, 440 s., ISBN 83-88348-22-1,

Tom III., Prawo małżeńskie, 1996, 256 s., ISBN 83-86503-42-4,

Tom IV., Doczesne dobra Kościoła, Sanckje w Kościele, Procesy, 1990, 468 s., ISBN 83-88348-27-2.

PITTEROVÁ, Michaela, *Rapporti tra gli Stati dell'Europa centro-orientale e la Sede Apostolica: i nuovi accordi dopo il 1990*, Dissertatio ad Licentiam in Utroque Iure assequendam, Pontificia Universitas Lateranensis, Institutum Utriusque Iuris, Roma, 2004, 128 s.

POTZ, Richard, WIESHAIDER, Wolfgang, *Islam and the European Union*, Peeters, Leuven, 2004, 263 s., ISBN 90-429-1445-9.

ROBBERS, Gerhard (ed.), *State and Church in the European Union*, Second Edition, Baden-Baden, 2005, 589 s., ISBN 3-8329-1311-4.

SITARZ, Mirosław, *Warunki alienacji majątku kościelnego według KPK/1983*, in: Roczniki nauk prawnych, Tom X, zeszyt 2 – 2000, Lublin, 2000, s. 95–112, ISSN 1507-7896.

SPRATEK, Daniel, *Právní aspekty luterské reformace na Těšínsku*, in: Slezský sborník, č. 1/2004, s. 1–22, ISSN 0037-6833.

WARCHAŁOWSKI, Krzysztof, *Prawo do wolności myśli, sumienia i religii w Europejskiej Konwencji Praw Człowieka i Podstawowych Wolności*, Towarzystwo Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Lublin, 2004, 412 s., ISBN 83-7306-168-1.

Biuletyn,

Stowarzyszenie kanonistów polskich, Lublin, ISSN 1731-1438.

Nr 18, Czerwiec 2005.

Z obsahu:

KRUKOWSKI, Józef, *Władza konferencji biskupów w ustawodawstwie Jana Pawła II*, s. 45–55,

JAWORSKI, Zbigniew, *Powołanie do kapłaństwa*, s. 56–71,

KACPRZYK, Wiesław, *Ochrona i przetwarzanie danych osobowych o przekonaniach religijnych i przynależności wyznaniowej w prawie polskim*, s. 72–92.

České vězeňství, ročník 13, číslo 1 a 2/2005,

Vězeňská služba České republiky, Praha, 2005, ISSN 1213-9297.

European Consortium for Church and State Research Newsletter,

Year 5 – Issue 5, April 2005.

POTZ, Richard, *The European Union and Turkey*,

PUZA, Richard, *The Entry of Turkey into the European Union from the Perspective of Religion Law*,

VENTURA, Marco, *Understanding European Law and Religion through the Turkish Challenge*,

MARGIOTTA BROGLIO, Francesco, *République turque, laïcité, Europe*,

PAPASTATHIS, Charalambos, *Turkey, Europe and the Ecumenical Patriarchate in Istanbul*.

Folia Theologica,

Új Ember – Márton Áron Publishing House, Budapest, ISSN 0866-238 X.

Volumen 15 – 2004.

Z obsahu:

HOLLÓ, László, *Der Beitrag der Kirche zum Zusammenleben der Volksgruppen*, s. 31–44,

KUMINETZ, Géza, *Die Garantien der freien Handlung im kanonischen Recht mit besonderer Rücksicht auf das Recht zur freien Wahl des Eheliches Lebensstandes*, s. 57–68,

MENDL, Hans, *Ethikunterricht in Deutschland*, s. 69–94,

PREE, Helmuth, *Das Gewissen vor dem Forum des Kirchenrechts*, s. 95–108,

THORDAY, Attila, *Religions- und Ethikunterricht in Ungarn*, s. 157–172.

Kirche und Gesellschaft, Hefte Nr. 302–316,

Katholische Sozialwissenschaftliche Zentralstelle Mönchengladbach, J. P. Bachem Verlag, Köln, 2003–2005.

OBERENDER, Peter O., *Gesundheitspolitik: Zwischen Solidarität und Markt* (Nr. 302),

JUROS, Helmut, *Die Kirche als völkerversöhnende Kraft*, Ein Grundanliegen von Papst Johannes Paul II (Nr. 303),

SCHOCKENHOFF, Eberhard, *Abgestufter Lebensschutz?* (Nr. 304),

ROOS, Lothar, *Der neue Streit um den Menschen* (Nr. 305),

SPIEKER, Manfred, *Gescheiterte Reformen*, Zur Problematik des Lebensschutzes in Deutschland (Nr. 306),

BLUMENWITZ, Dieter, *Die Universalität der Menschenrechte* (Nr. 307),

WINGEN, Max, *Bevölkerungsbewusste Familienpolitik als Langfristaufgabe* (Nr. 308),

RAUSCHER, Anton, *Der Konflikt um das Kopftuch* (Nr. 309),

HAUSER, Richard, *Kinderarmut in Deutschland*, Ein Herausforderung an die Sozialpolitik (Nr. 310),

BREUER, Clemens, *Dienst am sterbenden Menschen*, Über die Aufgaben der Hospizarbeit (Nr. 311),

SUNTUM VAN, Ulrich, *Die Agenda 2010 – ist sie auf dem richtigen Weg?* (Nr. 312),

WUNSCH, Albert, *Vom Mängelwesen zur starken Persönlichkeit*, Welche Kinder geben unserer Gesellschaft eine tragfähige Zukunft? (Nr. 313),

ALTHAMMER, Jörg, *Die deutsche Sozialversicherung – eine historische Fehlentscheidung?* (Nr. 314),

FELDHOFF, Norbert, *Kirchenfinanzen in der Krise*, (Nr. 315),

BECKER, Winfried, *Freiheit und Gerechtigkeit*, Zum Staats- und Demokratieverständnis der deutschen Katholiken, (Nr. 316).

L'année Canonique,

La Société Internationale de Droit Canonique et de Législations religieuses comparées, publié avec la collaboration de la Faculté de Droit Canonique de Paris, Letouzey et Ané, Paris, 2004, ISSN 0570-1953.

Tome XLVI – 2004 (podrobně bude anotováno v příštím čísle).

Law Briefs, Recent Church – State Developments, Office of the General Counsel of the US Conference of Catholic Bishops, Washington, DC, 2004, 2005.

Z obsahu jednotlivých čísel:

No. 296, January 2004

Sixth Circuit Upholds Ohio's Partial Birth Abortion Ban, s. 2–3,

No. 297, February 2004

IRS Updates Procedures, User Fee Program, s. 8,

No. 298, March 2004

Tenth Circuit Rules for Student Actress Who Objected to Vulgar Language Required By University Acting Program, s. 5–8.

Od následujícího čísla nejsou Law Briefs číslovány, stránky se také nečíslují:

April 2004

District Court Lacks Jurisdiction Over Vicar's Employment, Breach of Contract and Defamation Suit Against Church,

May 2004

District Court Holds That United States Has Standing to Bring RLUIPA (Religious Land Use and Institutionalised Persons Act of 2000) Actions,

June 2004

Fourth Circuit Holds That Ministerial Exception Applies to Fair Labor Standards Act,

July 2004

Supreme Court Decides Newdow Lacks Standing to Challenge Pledge of Allegiance on First Amendment Grounds,

August 2004

USCCB, Other Religious Groups, Urge Supreme Court to Halt Juvenile Executions,

September 2004

Scholarship Program Found to Violate No Aid Provision of Florida's Constitution,

October 2004

*Another Federal Appellate Judge Joins the Ranks of Jurists Questioning *Roe v. Wade's* Factual and Legal Premises*,

November 2004

Mississippi Supreme Court Rejects Fiduciary Duty and Negligend Supervision and Retention Claims Against Episcopal Priest and Diocese,

December 2004

Ownership of Website Alone is not Enough to Establish Personal Jurisdiction.

January 2005

Church Required to Disclose Financial Records to Church Member Under Texas Non-Profit Corporation Act,

February 2005

Congress Adjusts Deductibility Rules for Tsunami Relief Donations,

March 2005

Conditioning Public School Employment on Teacher's Son Not Attending Private School Violates Teacher's Constitutionally Protected Liberty in Raising and Directing the Education of His Child

April 2005

Supreme Court Strikes Down Juvenile Death Penalty

May 2005

Law Briefs Case Cite Index (June 2004–May 2005)

June 2005

Catholic and Lutheran Groups, in Joined Amicus Filing, Urge Supreme Court to Uphold Attorney General's Ruling on Assisted Suicide.

Obzory, Časopis pro křesťanské myšlení a konzervativní politiku, ročník 2, číslo 1,

Evropská akademie pro demokracii, Jihlava, 2005.

Z obsahu:

HAVELKA, Miloš, *Zamyšlení nad genezí českého konzervatismu*, s. 7–34,

HLAVAČKA, Milan, *Starorakouský konzervatismus a počátky české konzervativní politiky, Per aspera ad astram anebo naopak?*, s. 35–41,

GEORGIEV, Jiří, *Význam státoprávní šlechty pro formování konzervatismu v českých zemích*, s. 42–51,

BELLING, Vojtěch, *Korporativní aspekty meziválečného konzervatismu v českých zemích*, s. 52–61,

VEJVAR, Stanislav, *Český konzervatismus za druhé republiky*, s. 62–72,

PEHR, Michal, *Konzervatismus a třetí republika*, s. 73–76,

HROMÁDKOVÁ, Alena, *Idea politického řádu a současnost*, s. 77–80,
JOCH, Roman, *Konzervatismus pro 21. století*, s. 81–88.

Právník, ročník 144,

Ústav státu a práva AV ČR, Praha 2005, ISSN 0231-6625.

Z obsahu jednotlivých čísel:

č. 3/2005

BERAN, Karel, *Právní povaha univerzity*, s. 260–285,

č. 4/2005

MARTINKOVÁ, Jana, *Rešpektovanie rodinného života podľa článku 8 Európskeho dohovoru o ľudských právach*, s. 360–382,

SELTENREICH, Radim, *Ústavněprávní vývoj anglických kolonií v severní Americe*, s. 383–400,

PŘIBYL, Stanislav, *Vnitrocírkevní autonomie v rozhodování Ústavních soudů ČR a SR o služebním poměru duchovních*, s. 401–415,

č. 5/2005

PETRÁŠ, René, *Mezinárodní konference ve Frankfurtu nad Mohanem o právnickém vzdělávání před první světovou válkou* (Max-Planck-Institut für europäische Rechtsgeschichte, 26.–29. 11. 2004).

Revue de Droit Canonique,

Tome 53/2, Strasbourg, 2003, ISSN 0556-7378.

Coutume et interprétation. Dialogue interreligieux. Églises orientales.

DIENI, Edoardo, *La coutume dans le droit canonique de la post-modernité*, Quelques idées sommaires, p. 241–265,

SUBLON, Roland, *L'interprétation du canon 915 et la question du sujet*, p. 267–283,

SMYTH, Matthieu, *Veuves, vierges consacrées et diaconesses en Gaule antique: un exemple de conflit entre coutume ecclésiastique et autorité législative*, p. 285–309,

KÉRY, Lotte, *Non enim homines de occultis, sed de manifestis iudicant*. La culpabilité dans le droit pénal de l'Église à l'époque classique, p. 311–336,

CONETTI, Mario, *Les pouvoirs du collège des cardinaux dans les pamphlets de Jacopo et Pietro Collona contre Boniface VIII*, p. 337–360,

LABBÉ, Yves, *Ce qu'un dialogue requiert*, p. 361–391,

GHERASIM, Alexandru Gabriel, *Regard comparatif sur les sources du droit de l'Église des huit premiers siècles en occident et en orient*, p. 393–408,

METZGER, Marcel, *Bulletin de droit canonique oriental*, p. 409–429.

Roczniki Nauk Prawnych, Tom XIV,

Towarzystwo Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Lublin, 2004,
ISSN 1507-7896.

Z obsahu jednotlivých svazků:

Zeszyt 1 – Prawo

KOŚĆ, Antoni, *Filozoficzne podstawy prawa koreańskiego*, s. 5–28,

MÜNNICH, Monika, *Okoliczności powoływania władców jako element ideologii władzy monarszej w kronikach Galla Anonima i Kosmasa z Pragi. Studium historyczno-ustrojowe*, s. 79–103,

WÓJCIK, Monika, *Dobra na rzecz wykupu jeńców w rzymskim prawie poklasyycznym*, s. 155–169,

DZIOBEK-ROMAŃSKI, Jacek, *Uznanie niekatolickich Kościołów chrześcijańskich o ustawowo uregulowanej sytuacji prawnej w latach 1919–1989*, s. 313–353.

Zeszyt 2 – Prawo kanoniczne

ORZESZYNA, Krzysztof, *Świeckość szkoły a nauczanie religii we Francji*, s. 5–21,

BURCZAK, Krzysztof, *Prawo azylu w starożytnym Rzymie*, s. 39–53,

GÓRALSKI, Wojciech, *Problem udziału w życiu sakramentalnym osób żyjących w niekanonicznych związkach małżeńskich*, s. 95–107,

GRESZATA, Marta, *Istota litis contestatio w procesie kanonicznym*, s. 137–159.

Zeszyt 3 – Administracja

FLAGA, Jerzy, *Ustrój i struktura wewnętrzna bractw religijnych w XVII i XVIII w.*, s. 9–37,

MISIUDA – REWERA, Witold, *Regiony i samorządność lokalna w ładzie państwa na przykładzie Włoch*, s. 115–128,

KWIECIEŃ, Sebastian, *Prawo wyborcze do ustrojowych organów gminy wiejskiej i miejskiej w świetle ustawy z 23. III. 1933 r. o częściowej zmianie ustroju samorządu terytorialnego*, s. 131–152.

Teologické studie, časopis pro teologii a teologické souvislosti ve filosofii, pedagogice a sociální práci, ročník 6,

Jihočeská univerzita – Teologická fakulta, České Budějovice, ISSN 1213-5917.

Z obsahu jednotlivých čísel:

č. 2/2004

OPATRŇY, Michal, *Otázka identity jáhenské služby*, s. 37 – 44,

KAŠŇY, Jiří, *Bůh nás povolal k pokoji (1 Kor 7, 15)*, Historický vývoj pavlovského privilegia, s. 68–76,

č. 1/2005

PŘIBYL, Stanislav, *Normativní charakter spisu Didaché a jeho význam pro utváření kanonického práva*, s. 7–27,

FELDMANN, Vladimír, *Opouštění kněžské služby v českobudějovické diecézi po I. světové válce*, s. 69–81.

Teologické texty, ročník 16,

Královská kolegiální kapitula sv. Petra a Pavla na Vyšehradě, Praha, 2005, ISSN 0862-6944.

Z obsahu jednotlivých čísel:

č. 1/2005

NĚMEC, Damián, *Možnost církevní svatby katechumenů*, Stav po koncilu a v současnosti, s. 9–13,

č. 2/2005

RINDOS, Jaroslav, *Bádanie po zrode Pentateuchu*, s. 49–53,

HELLER, Jan, *Oběť tenufa*, s. 64–66,

ZIKMUND, Martin T., *Církev je apoštolská*,* s. 78.

Theologická revue, ročník 75,

Univerzita Karlova v Praze – Husitská teologická fakulta, Praha, 2004, ISSN 1211-7617.

Z obsahu:

č. 1/2004

PŘIBYL, Stanislav, *Vládní návrh smlouvy mezi Českou republikou a Svatým stolcem a české konfesní právo*, s. 34–50.

The Jurist, Studies in Church Law and Ministry,

The Catholic University of America, The School of Canon Law, Washington, DC, 2004, ISSN: US 0022-6868.

64 (2004): 1

TAVARD, George H., *Collegiality According to Vatican II*, s. 82–115,

CORIDEN, James A., *The Synod of Bishops: Episcopal Collegiality Still Seeks Adequate Expression*, s. 116–136.

Tribunál, Informácie a články z kánonického a konfesného práva, IV. ročník,

* Pohled z hlediska protestantského teologa. Pozn. red.

Nadácia kňazského seminára biskupa Jána Vojtaššáka, Spišská Kapitula, ISSN 1336-1600.

1/2005

Z obsahu:

GROCHOLEWSKI, Zenon, *Špecifika práva Katolíckej cirkvi*, prel. Ján Duda, s. 4–8.

Verba theologica, č. 8, ročník IV, mimoriadne číslo, vydal Seminár sv. Karola Boromejského pre Teologickú fakultu v Košiciach Katolíckej univerzity v Ružomberku, Košice, 2005, ISSN 1336-1635.

Z obsahu:

ZUBKO, Peter, *Súlad vedy a viery u Tomáša Akvinského*, s. 10–17,

DUDA, Ján, *Farári a kapláni*, s. 37–44,

MARČIN, Jozef, *Náuka o krste v kresťanských nekatolíckych cirkvách a cirkevných spoločenstvách na Slovensku*, s. 45–54.

jrt/zh

Z připravovaného slovníku církevního práva

From the draft of the dictionary of Church Law
Aus dem vorzubereitenden Lexikon des Kirchenrechts
Dal nascente dizionario del diritto canonico

Budovy a prostory bohoslužebné

– basilika

1. v církevním slova smyslu: mimořádně významný → kostel katolický, vybavený výsadami duchovního rázu; *basiliky větší* jsou čtyři kostely v Římě s postavením mateřských kostelů celého katolického světa; do postavení *basilik menších* mohou být povyšovány další kostely kdekoliv na světě, což patří k výlučným pravomocím → papeže;
2. v uměleckém slova smyslu: určitý typ architektonické stavby, původně profánního, dnes církevního rázu; nemusí být a často není basilikou v církevním slova smyslu;

– dóm (básnický také *velechrám*)

zpravidla synonymum pro → katedrálu; někdy se tak označuje i významný opatský či jiný chrám;

– chrám (lat. *templum*)

budova, určená k bohoslužbám, zejména v pohanství a v křesťanství; ve starověkém judaismu určená k obětním bohoslužbám (naposledy židovský chrám v Jeruzalémě před zničením v roce 70);

– kaple

1. v různých křesťanských společenstvích menší bohoslužebná budova či místnost v budově církevní nebo profánní; někdy může být určena pro více církví nebo i rozličná náboženství (zejména jde-li o kapli, → modlitebnu či → meditativní místnost na letištích, lodích, v nemocnicích);
2. zvláštní místnost v → kostele určená pro bohoslužby menších společenství; v posledních desetiletích byla v mnoha kostelích také u nás vybudována vytápěná místnost, užívaná v zimním, resp. chladném období, dostaví-li se na bohoslužby menší počet účastníků (tzv. *zimní kaple*); po Druhém vatikánském koncilu byly vytvořeny v některých kostelích *eucharistické kaple*,

v nichž se ve → svatostánku umístěném na oltářním stole, ve zdi, na sloupu či jinak uchovává → Nejsvětější svátost a před nimiž nebo uvnitř nichž jsou k usnadnění soukromé → adorace umístěny lavice nebo klekátko; v některých kostelích, zejména též anglikánských, bývají i jiné *adorační kaple*, např. Panny Marie (Lady Chapel);

3. v katolické církvi latinského obřadu se podle kanonického předpisu rozlišují
 - a) *kaple* (lat. *oratorium*) neboli → *oratoř*, tj. bohoslužebný prostor, který má poloveřejný ráz (např. kaple nemocniční, školní, seminární, vězeňská, lodní, letištní, hřbitovní),
 - b) *soukromá kaple* (lat. *sacella privata*), tj. bohoslužebný prostor, určený pro úzký okruh osob (např. klauzurní kaple řeholníků, soukromá kaple biskupova, někdy i farářova, v minulosti také soukromých osob, zejména z řad aristokracie);

– **katedrála** (též katedrální chrám, → dóm)

vlastní → kostel diecézního biskupa katolického, pravoslavného nebo anglikánského, i některých dalších církví; mateřský kostel věřících celé → diecéze (→ eparchie);

– **kostel** (řec. *ekklēsiá*, lat. *ecclēsia*)

křesťanský → chrám; český výraz i slovenský a polský ekvivalent pocházejí z lat. *castellum*, tj. opevněné místo, hrad; většina jazyků používá jiného, ale vždy stejného označení pro → církev (společenství) a → kostel (budovu); nepřiliš užívaný ruský výraz (polského původu) *kaś'ol* je označením výlučně pro → k. katolický; v evangelických církvích se užívají synonymně výrazy → chrám i k. a v některých tvoří synonymní dvojici i výrazy k. a → modlitebna;

– **kostel katolický**

1. *budova* určená k veřejným → bohoslužbám, k → pobožnostem i k soukromé zbožnosti;
 - a) z hlediska, jakým typem → svátostiny byl předán bohoslužebným účelům, rozlišujeme k. konsekrovaný (→ konsekrace je slavnostní forma vysvěcení udělovaná výlučně biskupem) a pouze benedikovaný (→ benedikace je méně slavnostní forma vysvěcení udělovaná buď biskupem nebo knězem);
 - b) z hlediska určení mají zvláštní postavení zejména → basilika, → poutní svatyně, → katedrála, k. klášterní (který není současně farním, může být i k. opatský), k. kapitulní (který není současně farním), k. rektorátní (tj. určité duchovní správy, vedené rektorem v přímém podřízení diecéznímu ordináři); ve farnosti rozlišujeme k. farní a případně jeden nebo několik

kostelů filiálních, mezi nimi případně i k. hřbitovní; někde si k. farní zachoval historické označení k. děkanský, arciděkanský nebo proboštský;

2. *právnícká osoba nadačního typu*, zřízená podle kanonického práva; zakládací listinou nadace bylo povolení diecézního biskupa ke stavbě kostela jako bohoslužebné budovy;

– **meditativní místnost**

místnost v nemocnicích, na letištích a jiných veřejných místech, určená pro tiché modlitby a rozjímání příslušníků různých vyznání;

– **mešita**

budova, určená k modlitbě, resp. recitaci Koránu, a ke kázání v islámu;

– **modlitebna**

bohoslužebná místnost především křesťanských, zvláště reformačních náboženských společenství; je obvykle menší než kostel, nalézá se často uvnitř větší budovy církevní nebo profánní; v katolické církvi tak někdy (zřídka) bývá nazývána → kaple nebo soukromá kaple; někdy se naopak evangelické modlitebně říká kaple, a rovněž → synagoga bývá označována za židovskou modlitebnu;

– **münster/münster** (z lat. *monastĕrium*)

anglický, resp. německý výraz pro větší kostel, který býval kdysi klášterním kostelem, zejména některého starobylého mnišského řádu;

– **oratoř** (z lat. *oratorĭum*, od *orāre* = modlit se)

1. v církevním slova smyslu: katolická → kaple;
2. v uměleckém slova smyslu: určitý typ architektonické stavby uvnitř → kostela, → kaple či jiné stavby, která – zejména v minulosti – sloužila za modlitební prostor významné světské osoby či rodiny, případně jako místo, odkud tato rodina sledovala bohoslužby (královská oratoř, zámecká oratoř);

– **sál království**

→ modlitebna svědků Jehovových;

– **sbor**

kostel v církvi československé husitské; naproti tomu u evangelíků je sborem míněno společenství, zejména na základní (farní) úrovni, kdežto pro bohoslužebnou budovu se užívá výrazů → kostel, → chrám nebo → modlitebna;

– **svatyně** (lat. *sānctuārium*)

→ chrám jakéhokoliv náboženského vyznání s významem nikoliv pouze místním; bývá zpravidla cílem náboženských poutí; i v islámu se hovoří o svatyni v Mekce; podle ustanovení katolického kanonického práva přísluší tento titul

pouze poutnímu kostelu, kterému byl příslušnou církevní autoritou přidělen, s rozlišením, zda jde o s. významu diecézního, národního nebo světového;

- **synagoga** (řec. *synagogé*), doslovně shromáždění (hebr. *kneset*), resp. dům shromáždění (hebr. *bet-hakneset*); budova, která je v židovství od doby babylonského exilu určena ke společné modlitbě, četbě a výkladu Písma, zpěvu a vyučování; v české tradici se nazývá také → modlitebna; v archaické češtině a ve starších překladech Bible se používá výrazu *škola*.

Posvátné stavby a artefakty, které nejsou určeny k bohoslužbám

– **kaplička**

malá sakrální stavba; slouží zpravidla soukromé zbožnosti jednotlivců i skupin křesťanů, kteří se u k. zastavují k rozjímání a modlitbě; také nevěřícím mohou napomoci k zamyšlení a soustředění; k. bývá svému účelu předávána → benedikací; výjimečně se používá k → pobožnostem nebo i k → bohoslužbám (k slavení → mše svaté je zapotřebí souhlasu diecézního ordináře); k. může být ve vlastnictví světské obce či jednotlivce;

– **křížová cesta**

větší počet zastavení sloužících stejnojmenné → pobožnosti; může jít o pouhá čísla, často však jde o umělecká ztvárnění; bývají v → kostele katolickém, ale i mimo kostel v přírodě, i v podobě jakoby → *kapliček*;

– **kříže a Boží muka**

slouží soukromé zbožnosti jednotlivců i skupin křesťanů i jako připomínka víry; přispívají ke kultivovanosti krajiny zemí s křesťanskou tradicí.

Papež

nejvyšší představitel katolické → církve, římský → biskup této církve; latinský výraz *papa* má význam tatínek; důvěrné a současně čestné oslovení, které vůči němu používají katolíci, je Svatý otec; v diplomatickém protokolu mu přísluší oslovení Jeho Svatost; p.-ovo postavení v katolické církvi vyjadřují jeho tituly: biskup římský, zástupce (→ vikář, náměstek) Ježíše Krista, nástupce knížete apoštolů, nejvyšší velekněz všeobecné Církve, → patriarcha Západu, → primas Itálie, → arcibiskup a → metropolita římské provincie, suverén státu → Vatikánské Město, služebník služebníků Božích; jeho vlastním kostelem je → basilika sv. Jana v Římě – Lateránu.

**V komplexu dominikánského kláštera sv. Jiljí
je otevřeno**

KNIHKUPECTVÍ OLIVA

**které nabízí nejúplnější produkci literatury a časopisů
o křesťanství, židovství, pravoslaví a církevním právu.**

**Najdete zde rovněž knihy z řady
historických a filosofických oborů.**

Adresa: Jilská 7, 110 00 Praha 1,

Otevřeno: Po až Pá 10–18 hod.

Tel. 606 657 544

Internetový obchod <http://oliva.op.cz>

Těšíme se na vaši návštěvu a objednávky!

